

У нумары:

Ад камітэта па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь
Работы, дапушчаныя да ўдзелу ў конкурсе на атрыманне дзяржпрэміі.

Стар. 4

Аляксандр Слабадчук:
«Тэлеваршыня» — агляд найлепшага айчыннага вопыту»
Інтэрв'ю з намеснікам міністра інфармацыі Беларусі.

Стар. 5

Фантасты і фантазёры
«Круглы стол» секцыі прыгод і фантастыкі Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Стар. 6

Цяжасці перакладу
Прэм'ера спектакля «Translations» — прыкметная падзея ў Купалаўскім тэатры.

Стар. 11

Паштоўкі з мінулага
Беларусы ў замежжы адкрываюць невядомыя старонкі гісторыі Бацькаўшчыны.

Стар. 13

ІДЗЕ ПАПІСКА на I паўгоддзе 2010 года

Для індывідуальных падпісчыкаў:

1 месяц — 8150 руб.
Падпісны індэкс — 63856

Ведамасная падпіска:

1 месяц — 11070 руб.
Падпісны індэкс — 638562

Індывідуальная льготная падпіска для настаўнікаў: на 1 месяц — 5460 руб. Падпісны індэкс — 63815

Льготная падпіска для ўстаноў культуры і адукацыі: 1 месяц — 8660 руб. Падпісны індэкс — 63880

Каб год для вас быў нелагіч — падпішыцеся на «ЛіМ»!

Брэсцкая абласная бібліятэка імя Максіма Горкага адзначыла сваё 70-годдзе. Юбілейныя мерапрыемствы доўжыліся тры дні, падчас якіх адбываліся найцікавейшыя сустрэчы рознай эмацыянальнай і інфармацыйнай насычанасці. За гады існавання кніжная скарбніца сапраўды ператварылася ў сучасны цэнтр выхавання інтэлектуальнай эліты — папличнікамі і добрымі яе сябрамі сталі выкладчыкі і студэнты Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта, журналісты, краязнаўцы, дзеячы культуры і адукацыі, прычым не толькі рэгіёна, а і ўсёй краіны.

Рэйтынг — высокі, аўтарытэт — заслужаны

Як досыць адметная ўстанова культуры яна са звычайнай чыгальні ператварылася ў сапраўдны сучасны сацыякультурны цэнтр, дзе згуртоўваюцца лепшыя прадстаўнікі грамадскасці, і менавіта тут, на падмурку цікавасці да кнігі, знітоўваюцца іх інтарэсы.

Бібліятэка развіла, ператварыўшы ў пастаянныя шматбаковыя сумесныя праекты дзейнасць у такіх галінах як прапаганда ведаў, культурна-асветніцкая і навуковая праца, краязнаўства і даследаванне гісторыі кнігадрукавання, бібліятэчнасці і выкананне інфармацыйна-бібліяграфічных запытаў. У выніку чытачы розных прафесій, заняткаў, узроўню ведаў і кругагляду могуць карыстацца неабходнай ім літаратурай на рускай, польскай, беларускай, французскай, нямецкай, украінскай мовах, ствараць цікавыя навукова-папулярныя артыкулы ды духоўна сталяць.

І ў дні юбілейных святкаванняў дзверы бібліятэкі гасцінна расчыняліся не толькі перад гасцямі, а і для штодзённых яе наведвальнікаў — чытачоў. Акрамя таго, што гэтымі днямі, як звычайна, працавалі ўсе аддзелы, яшчэ праходзілі найцікавейшыя прэзентацыі новых кніг, адбылася найяскаравейшая экспрэс-выстаўка кнігі і друкаваных перыядычных выданняў з фондаў абласной скарбніцы. У межах дзелавога кірунку яркім акордам прагучала навукова-практычная канферэнцыя, якую ўступным словам адкрыў начальнік упраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Рыгор Бысюк. Рыгор Рыгоравіч, між іншым, паведаміў, што праз некаторы час сустрэкацца ўсім надарыцца ў нанова рэканструя-

ваным памяшканні. Праект рэканструкцыі зацверджаны, і хуткім часам павінны распачацца працы па добраўпарадкаванні духоўнай скарбніцы рэгіёна. Рашэнне, якое наспела даўно, мусяць палепшыць стан самой кнігазавальніцы.

Установа шчыльна супрацоўнічае з Бяла-Падляскай бібліятэкай, Інстытутам Гётэ, франка-беларускай залай пры Пасольстве Францыі ў Беларусі, з Расійскай нацыянальнай бібліятэкай у Санкт-Пецярбургу, з калегамі Літвы, Украіны. Тут бяруць свой пачатак і знаходзяць працяг найцікавей-

г. Санкт-Пецярбурга Мікалай Нікалаеў; загадчык кафедры гісторыі славянскіх народаў БрДУ імя А. С. Пушкіна Аляксандр Вабішчэвіч прананасаваў дагэтуль нераспрацаваную тэму «Бібліятэкі ў грамадска-культурным жыцці Заходняй Беларусі (1921—1939гг)»; выступленне «Епіскап Зігмунд Лазінскі — бібліяфіл» прапанаваў прысутным дацэнт Палескага ўніверсітэта Аляксандр Ільін; пра бібліятэкі і іх ролю ў падрыхтоўцы навуковай і творчай эліты распавёў дацэнт кафедры беларускага літаратуразнаўства БрДУ Геннадзь Праневіч.

шыя даследчыя, краязнаўчыя, гістарычныя праекты.

Што да праектаў, то іх існаванне засведчылі ўдзельнікі навукова-практычнай канферэнцыі «70 год Брэсцкай абласной бібліятэкі імя Максіма Горкага: набыткі, калекцыі, падарункі». З трыадзінства апошніх слоў вынікала, што скарбніцы ёсць чым ганарыцца і што яшчэ яна мусяць збіраць у свае фонды. Пра Берасцейскую старадруку ў фондзе Расійскай нацыянальнай бібліятэкі распавёў доктар філалагічных навук, загадчык аддзела рэдкай кнігі РНБ

Прагучала шмат іншых выступленняў — менавіта па праблемах існавання бібліятэк у сучасным свеце ва ўмовах татальнай глабалізацыі. На прафесійную размову сабраліся: намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Людміла Кірухіна ды прадстаўнікі абласных кніжных скарбніц — дырэктар Мінскай абласной бібліятэкі, старшыня Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі Наталля Чуева, дырэктар Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я. Ф. Карскага Лідзія Мальцава, дырэктар Гомель-

скай абласной універсальнай бібліятэкі імя У. І. Леніна Валянціна Дуброва, дырэктар Магілёўскай абласной бібліятэкі імя У. І. Леніна Ілона Сарокіна. Пасля плённага дзелавога дня, якому папярэднічала сустрэча з былымі і сённяшнімі працаўнікамі, ветэранамі-бібліятэкарамі, на ўрачыстым пасяджэнні, як і належыць, уручаліся ўзнагароды. Ганаровыя граматы і падзяку Міністэрства культуры Беларусі, а таксама прывітальны адрас ад міністра Паўла Латушкі ўрычыла галоўны спецыяліст Ганна Гамеза, граматы ад Брэсцкага абласнога выканаўчага камітэта ўручыў лепшым супрацоўнікам намеснік старшыні аблвыканкама Леанід Цупрык, а ад абласнога ўпраўлення культуры — яго кіраўнік Рыгор Бысюк. Своеасаблівым віншавальным падарункам сталіся выдатнейшыя песні ў выкананні ансамбля «Акапэла» музычнага каледжа, танцы выхаванцаў харэаграфічнай школы, ансамбля «Берасцянячка», выступленні артыстаў Брэсцкай абласной філармоніі, інтэрмедія-імпрывізацыя артыстаў Брэсцкага тэатра лялек.

Той факт, што на юбілейных урачыстасцях прысутнічалі дэлегаты амаль усіх устаноў культуры Брэста і кіраўнікі абласных цэнтральных бібліятэчных сістэм яшчэ раз пацвердзіла высокі рэйтынг і аўтарытэт, што мае ў колах грамадскасці абласная кніжная скарбніца.

Як зазначыла пры канцы мерапрыемстваў дырэктар Брэсцкай абласной бібліятэкі імя Максіма Горкага Тамара Данілюк, «бібліятэка — гэта тая ўстанова, якая забяспечвае чалавеку адукацыю на працягу ўсяго яго жыцця». Гэта ў скарбніцы і ёсць асноўнаю мэтаю, на якую цяпер працуе ўвесь калектыў.

Ірына ТУЛУПАВА

На здымках: намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Людміла Кірухіна ўручае падарунак юбілярам; Брэсцкая Біблія — з фондаў абласной кніжнай скарбніцы.

Фота Кастуся Дробава і аўтара.

Пункцірам

• Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь узнагародзіла нагрудным знакам “Выдатнік друку Беларусі” рэдактара аддзела — члена рэдакцыйнай калегіі газеты “Культура” рэдакцыйна-выдавецкай установы “Культура і Мастацтва” Барыса Крэпака.

• Большая частка графічных лістоў, прадстаўленых на выстаўцы “Накіды і малюнкi рускіх мастакоў XIX — XX стагоддзяў” у Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, экспануецца ўпершыню. Накіды Івана Шышкіна, Яфіма Волкава, Барыса Кустодзіева, Філіпа Малявіна, замалёўкі ілюстрацый Канстанціна Рудакова да рускай літаратурнай класікі, анімацыйныя малюнкi Валянціна Сярова паводле баек Івана Крылова, іншыя малавядомыя работы з фондаў музея, уключаныя ў гэтую выстаўку, можна паглядзець да 24 красавіка.

• Экскурыйны тур “Беларускі экватар” распрацаваны ў нашай краіне, паведамляе БелТА. Разлічаны ён пераважна на замежнікаў і зойме чатыры дні. Пачынаецца вандроўка ў Брэсце з наведвання знакамітай крэпасці. Затым турысты адправяцца ў нацыянальны парк “Белавежская пушка”, азнаёмяцца з замкавымі комплексамі Міра і Нясвіжа, зробіць аглядную экскурсію па Мінску. У праграму ўваходзіць таксама наведванне Сілічаў і Лагойска, Бярэзінскага біясфернага заказніка і Полацка.

• Як паведаміла супрацоўніца Гарадской мастацкай галерэі твораў Л. Шчамялёва Марыя Міхайлава, тут адкрылася выстаўка мінскага мастака Вячаслава Рускевіча “У памяці часоў”. У экспазіцыі — серыя партрэтаў, а таксама некалькі пейзажаў, якія ў пэўнай ступені адлюстроўваюць цесную сувязь бацькоў і дзяцей, продкаў і нашчадкаў... Гэта не толькі тыя людзі, якія бралі непасрэдны ўдзел у трагічных падзеях гісторыі нашай краіны, а і маладое пакаленне, што выказвае глыбокую павагу і ўдзячнасць героям нашага часу, чые ахвяры і памкненні не забытыя ў вірлівым пераплаценні людскіх лёсаў.

• Тэлеканал АНТ у чэрвені пачынае працу над мастацкім фільмам «Вітаўт». Пакуль толькі вядома, што Павел Бондар з’яўляецца дырэктарам будучага фільма. Хто яшчэ будзе працаваць над стужкай, імя аўтара сцэнарыя застаюцца невядомымі. Апублікаваць сцэнарый плануецца пасля таго, як ён будзе закончаны. Сёлета спаўняецца 660 гадоў з дня нараджэння вялікага князя і 580 — з дня яго смерці.

• Інстытут культуры Італіі будзе створаны ў Беларусі. Пра гэта паведаміў Пасол Італіі ў Беларусі Джуліа Прыджоні. Ён адзначыў, што магчымасці двухбаковага супрацоўніцтва значна пашырыліся ў выніку леташніх сустрэч і перамоў у Мінску з кіраўніком італьянскага ўрада Сільвіа Берлусконі. Дыпламат падкрэсліў, што ў бліжэйшы час Беларусь і Італія падпішуць дакументы аб культурным супрацоўніцтве. І адным з пунктаў стане стварэнне інстытута культуры Італіі ў Мінску. Такі крок дасць магчымасць дадатковага вывучэння італьянскай мовы і культуры ў Беларусі.

• Пераможцам X Усерасійскага Інтэрнет-конкурсу “Залаты сайт 2009” у намінацыі “Дзярж устаноў” рэгіёна “Замежжа” стаў сайт Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача.

Падрыхтавалі
Лана ІВАНОВА, Віктар ЗАЯЦА
і Павел РАДЫНА

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

«Захаваем свет разам!»

Такую назву мае абласны дзіцячы конкурс чытальнікаў, прысвечаны 65-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне і Дню беларускага пісьменства ў г. Хойнікі. Заснавальнікамі і арганізатарамі конкурсу выступілі Гомельскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі, упраўленне адукацыі Гомельскага аблвыканкама, Гомельскае аддзяленне Беларускага Фонду Міру і Гомельская абласная ветэранская арганізацыя.

Паспрыяць павышэнню цікавасці да мастацкіх твораў, створаных пісьменнікамі-землякамі і прысвечаных падзвігу беларускага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, роднаму краю, мове, духоўнаму багаццю рэгіёна — такія задачы мае гэты конкурс. Дарэчы, яго юныя ўдзельнікі (вучні школ вобласці ад 12 да 17 гадоў) самастойна выбіраюць мастацкія творы з творчай спадчыны класікаў беларускай літаратуры і сучасных аўтараў, што пражываюць на Гомельшчыне.

Абласны дзіцячы конкурс чытальнікаў ладзіцца ў дзвюх намінацыях — “паэзія” і

“проза”. Раённы этап, які прайшоў з 10 сакавіка па 1 красавіка, вызначыў па адным пераможцы ў кожнай з намінацый. 23 красавіка лепшыя чытальнікі змогуць паказаць сваё майстэрства ў Гомелі. Падчас конкурсу будуць выяўленыя таленавітыя, артыстычныя чытальнікі, здольныя выказаць мастацкую задуму аўтара і, якія, безумоўна, выдатна валодаюць беларускай і рускай мовамі. Вынікі падвядзе журы, у склад якога ўваходзіць вядучыя майстры слова, прадаўнікі заснавальнікаў конкурсу. Юныя чытальнікі будуць мець магчымасць сустрэцца з аўтарамі твораў, атрымаюць ад іх у якасці падарункаў новыя кнігі з аўтографамі.

Улад ПРЫАЗЁРНЫ

Паэтычнае шматгалоссе

У Міжнародны дзень паэзіі ў музеі Уладзіміра Караткевіча ў Оршы адбылася прэзентацыя новага зборніка аршанскага літаратурнага аб’яднання “Дняпроўскія галасы”. Выданне прысвечана 60-годдзю

Вечарыны

Кажуць, адна хвілінка сапраўднага, іскрыстага смеху працягвае чалавеку жыццё аж на цэлы год! Калі гэта сапраўды так, дык гумар сёння можна лічыць адным з самых лепшых лекаў ад усіх хвароб, і народ гэта ведае. Нездарма Мемарыяльная зала Дома літаратара была запоўненая цалкам.

У вечарыне бралі ўдзел вядомыя паэты, пісьменнікі, акцёры, кампазітары і выканаўцы, барды. Гучалі гумарэскі, анекдоты, смешныя гісторыі, вясёлыя песні. Галоўным жанрам імпрэзы стала пародыя. Выступоўцы жартавалі адзін з аднаго: паэтычна перараблялі на свой

Гумарэскі, жарты, пародыі

У Доме літаратара прайшоў вечар гумару

лад урыўкі з твораў сяброў-літаратараў. Мабыць, больш за ўсё пародый прагучала на пісьменніка Міколу Шабовіча. Не засталіся не заўважанымі і яго шматлікія пародыі...

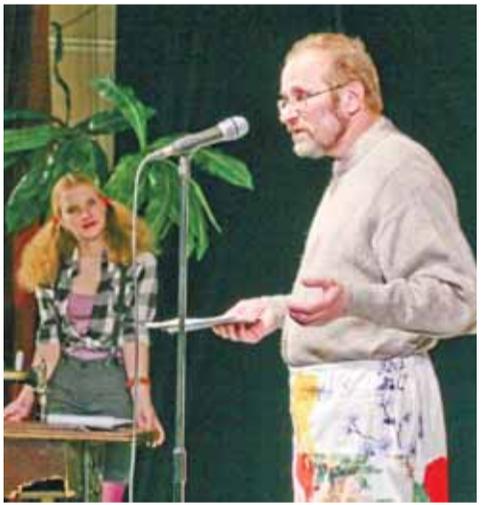
Па-сапраўднаму віртуозным было выступленне Анатоля Эзкава, і жартаваў ён так, што ў прысутных у зале аж слёзы з вачэй сыпаліся. Майстэрства іскрыстага жарту дэманстравалі таксама Міхась Пазнякоў, Аляк-

сандр Быкаў, Алег Карповіч, Валерый Максімовіч, Алег Чаркун, Дзмітрый Пятровіч, Юрась Жагімонт ды іншыя. Вечарыны такога кшталту ў Доме літаратара стануць надалей традыцыйнымі.

Уладзімір ПАДАЛЯК

На здымках: сярод гледачоў — пазнавальныя твары паэтаў-гумарыстаў; на сцэне — Анатоль Эзкаў.

Фота Кастуся Дробава

Канферэнцыі

У межах XXIX гарадской навукова-практычнай канферэнцыі вучняў, што традыцыйна праводзіцца Мінскім дзяржаўным Палацам дзяцей і моладзі, прайшло пасяджэнне секцыі беларускай літаратуры.

Адчуць дух пошуку

Навуковыя работы маладых даследчыкаў літаратуры былі прысвечаны вывучэнню творчасці як класікаў беларускай літаратуры — М. Гусоўскага, В. Дуніна-Марцінкевіча, У. Дубоўкі, М. Багдановіча, П. Панчанкі, У. Караткевіча, І. Мележа, Р. Барадуліна, так і твораў новага пакалення — А. Федарэнкі, С. Мінскевіча, В. Шніпа. Вучні не толькі вывучалі творчую спадчыну вядомых майстроў слова, але звярнулі ўвагу і на беларускі фальклор, на лёс і творчасць малавядомых пісьменнікаў. Словам, правялі сапраўдныя

даследаванні, сустракаліся з блізкімі і сваякамі творцаў, вялі ліставанне, арганізавалі сустрэчы з пісьменнікамі. Самі вучні адзначылі, што займацца такой працай было вельмі карысна. Значнасць з новымі людзьмі заўсёды прыносяць шмат уражанняў, асабліва калі вынікам такіх зносінаў становіцца адкрыццё невядомых старонак беларускай літаратуры. У склад журы ўваходзілі выкладчыкі ВУНУ, навуковыя супрацоўнікі Інстытута мовы і літаратуры імя Янкі Купалы і Якуба Коласа НАН Рэспублікі Беларусь,

якія рабілі слухныя заўвагі, давалі парады вучням, адказвалі на пытанні. Праца секцыі часам ператваралася ў абмен поглядамі і своеасабліваю дыскусіяю.

Як характэрнае, адзначалася, што апошнімі гадамі тэмы вучнёўскіх даследаванняў сталі больш абагульненымі, беларуская літаратура прачытваецца ў кантэксце сусветнай. Прысутнічае і непасрэдны аналіз мастацкіх тэкстаў. Нядаўна выйшла кніга А. Федарэнкі “Нічыне”, і ўжо сёння на секцыі агучана паведамленне, дзе выказваліся неардынарныя думкі пра раман.

Назіраецца захваленне сучаснага чытача дэтэктывам, і як рэакцыя на гэта — творы У. Караткевіча прачытваюцца навуэнцамі ў кантэксце сусветнай спадчыны.

Дыпламамі лаўрэатаў канферэнцыі адзначаны 14 лепшых работ, а 5 самых адметных з іх будуць надрукаваны ў зборніку.

Марына ВЕСЯЛУХА

Падзея

Урок Міколы Чарняўскага

Незвычайны ўрок роднай літаратуры для вучняў 4-х і 6-х класаў гарадской сярэдняй агульнаадукацыйнай школы № 2 правялі нядаўна работнікі Рагачоўскай дзіцячай бібліятэкі пад кіраўніцтвам Валянціны Псырковай. На сустрэчу прыехаў славуты дзіцячы пісьменнік Мікола Чарняўскі.

Мікалай Мікалаевіч — аўтар 38 паэтычных кніг для дзяцей і дарослых, лаўрэат літаратурных прэмій імя Янкі Маўра і імя Васіля Віткі, Ганаровы член Саюза пісьменнікаў Беларусі, за вялікія заслугі ў развіцці дзіцячай літаратуры ўзнагароджаны медалём Францыска Скарыны. Сустрэча з пісьменнікам ператварылася ў сапраўднае свята, якое праходзіла пад дэвізам “Шануйце роднае слова!”.

Бібліятэкары наладзілі выстаўку кніг і публікацый пісьменніка “За дзяцінствам наўздагон”, паказалі літаратурна-драматычную праграму, дзеці чыталі вершы Міколы Чарняўскага. А затым слова ўзяў сам паэт. Ён адказаў на пытанні, расказаў пра сваё жыццё і творчы шлях, які, дарэчы, праходзіў і на Рагачоўшчыне: у сярэдняй школе пасёлка Беліцк Мікола Чарняўскі вучыўся ў старшых класах, тут напісаў свой першы верш “Васількі”. Многа цікавага пра жыццё і твораў пісьменніка даведаліся вучні і настаўнікі. Затым Мікола Чарняўскі чытаў свае новыя творы, падпісаў чытачам шмат сваіх кніг, у тым ліку новую — “Сонечны кошык”, якая выйшла ў 2009 годзе ў выдавецтве “Мастацкая літаратура”.

На сустрэчы прысутнічалі былая настаўніца пісьменніка Вера Казакова і аднакласнік Васіль Фралоў. Вера Філіпаўна падзялялася сваімі ўспамінамі пра Міколу Чарняўскага — вучня, у якога ўжо ў маленстве праявіўся паэтычны талент. Хлапчук пісаў вершы, актыўна друкаваўся, а затым закончыў Белдзяржуніверсітэт і прысвяціў жыццё служэнню роднай літаратуры. Бацькаўшчыне. У мерапрыемстве прынялі ўдзел і рагачоўскія літаратары — паэтэса Ніна Пінчук і празаік Міхась Сліва, якія дзяліліся ўражаннямі ад твораў Міколы Чарняўскага і чыталі свае творы.

Максім СНЕПІРОЎ

Літ-абсягі

Адкрыла свята старшыня Віцебскага абласнога аддзялення СПБ Тамара Краснова-Гусачэнка — лаўрэат Міжнароднай прэміі імя Сімяона Полацкага, Усерасійскай літаратурнай прэміі імя Ф. Цюгчава, узнагароджаная медалём Францыска Скарыны, аўтар шматлікіх кніг для дзяцей і дарослых.

Літаратурная гульня-падарожжа, тэатралізаванае прадстаўленне, кніжныя выставы, выстава-панарама "Памяць сэрца", выстава дзіцячага малюнка, прысвечаная Вялікай Перамозе, інсцэніроўкі паводле твораў Антона Бялёвіча "Смерць Маланні" і Андрэя Макаёнка "Трыбунал", патрыятычныя песні — усё было ў Палацы пазашкольнага аб'яднання.

Перад удзельнікамі свята выступіла старшыня клуба "Пошук", аўтар кнігі "Пакуль не пахаваны апошні садат" Ларыса Бруева. Эмацыянальным і павучальным было выступленне ганаровага члена СПБ Барыса Бележэнка.

Свята ў палацы працягвалася на наступны дзень. Адбылася сустрэча школьнікаў з ганаровым членам Саюза пісьменнікаў Беларусі Маінай Бабарыкай, якая прэзентавала свой зборнік вершаў

Кола чытання пашырылася

Шэрагам прэзентацый кніг запомніцца маленькім чытачам тыдзень дзіцячай кнігі. Распачаўся ён урачыстым адкрыццём у Палацы Віцебскага абласнога аб'яднання пазашкольнай работы з дзецьмі і падлеткамі і прысвячаўся 65-й гадавіне Вялікай Перамогі над фашызмам. На экране дэманстраваліся кадры ваеннай кінахронікі, з дынамікаў даносіліся мелодыі тых далёкіх гадоў. Тэматыка мерапрыемстваў тыдня — "Радкі, абпаленыя вайной".

"Озорные буквы", што выклікала зацікаўленасць і шчыры водгук дзяцей на творы дзіцячай пісьменніцы. Гэты зборнік будзе выкарыстаны для работы з вучнямі.

"Радкі, абпаленыя вайной" гучалі і ў бібліятэцы імя Пушкіна. Кампазіцыя, створаная бібліятэкарамі, пазнаёміла прысутных школьнікаў і дарослых з біяграфіямі і творами пісьменнікаў Віцебшчыны, загінулых у вайну. Перад прысутнымі выступілі з патрыятычнымі творами Тамара Краснова-Гусачэнка і Барыс Бележэнка.

Магутным акордам у ходзе Тыдня дзіцячай кнігі была прэзентацыя ў бібліятэцы імя У. Караткевіча цудоўнага зборніка вершаў для дзяцей "Где же солнышко ночует?", які нядаўна выйшаў у РВУ "Літаратура і Мастацтва". Аўтар кнігі — Тамара Краснова-Гусачэнка натхнёна і ўзвышана выступала перад дзецьмі. І яны ў адказ, сапраўды ўдзячныя і ўзрушаныя, чыталі на памяць вершы з кнігі Тамары Іванаўны.

Сапраўдная паэзія мае выдатную музычную аснову, і выкладчык музыкі, віцебскі кампазітар

Надзея Несцярэнка напісала на вершы Т. Гусачэнка песні "Новогодняя", "Мамочке", "Сентябрынь", якія праспявалі вучні дзюрых класаў гімназіі № 3 імя А. Пушкіна.

У бібліятэцы імя У. Караткевіча выступілі таксама Маіна Бабарыка і Барыс Бележэнка, які нядаўна выдаў зборнік казак "Волшебная мельница".

Барыс ПАЎЛАЎ

На здымку: Ларыса Бруева з юнымі чытачамі.

Фота аўтара

Арт-лінія

Радок з паэмы "Новая зямля" нездарма даў выставе назву. Уладаркі гэтых дзівосных даўніх імёнаў быццам бы сабраліся ў адным з пакояў музея на велікоднае свята. Лялькі выстаўлены ў мемарыяльнай экспазіцыі, сярод непаўторных антыкварных інтэр'ераў, якія захоўваюцца ў доме Якуба Коласа, што надае экспазіцыі незвычайную атмасферу.

Таленавітыя майстры прадстаўляюць на выставе свае непаўторныя аўтарскія лялькі, кожная з якіх існуе ў адзіным экзэмпляры. Ірына Ставер ("Святочнае бюро Ларысы Грыбалёвай"), Святалана Шор (Беларускі саюз майстроў народнай творчасці), Анжэла Міцкевіч (Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і

Лялечныя госці ў доме Коласа

Вялікдзень — светлае і радаснае свята, калі дзверы кожнага дома гасцінна адчынены для сяброў, калі ў кожным доме пануе добры настрой. Не застаўся ў баку і дом Якуба Коласа, адчыніўшы свае дзверы не толькі для гасцей і наведвальнікаў, але і для дзівосных лялек. Так, у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адкрылася выстава аўтарскай лялькі "Каруся, Палуся, Цацэля, Марцэля..."

мастацтваў), Святалана Калкоўская (кіраўнік народнай мастацкай студыі "Раніца" Шашкоўскай школы мастацтваў Стаўбцоўскага раёна), студэнты БДУКіМ і майстры канцэрна "Беларускія мастацкія промыслы" дэманструюць розныя стылі, розныя погляды на аўтарскую ляльку: ад традыцыйных фальклорных вобразаў да сучасных гламурных персанажаў, ад маленькіх саламяных "стрыгункоў" — старажытнай дзіцячай забаўкі — да лялек у рост чалавека, ад дамавікоў і лесуноў да вытанчаных анёлаў.

Цікавым з'яўляецца ўдзел у выставе Анжэлы Міцкевіч — адной з нашчадкаў Якуба Коласа. Яна зрабіла лялькі, прысвечаныя творах свайго славутага продка: героі паэмы "Новая зямля", Савось-распуснік — галоўны героі аднайменнай дзіцячай паэмы. Свае працы прадстаўляюць таксама студэнты БДУКіМ — вучні А. Міцкевіч.

Адмысловы цэнтр экспазіцыі — велікодны стол, упрыгожаны вялікімі раставымі лялькамі, якія прадстаўлены канцэрнам "Беларускія мастацкія промыслы". Яны рэпрэзентуюць вобразы гаспадара і гаспадыні, што сядзяць за святочным ста-

лом, які з такім майстэрствам апеты Якубам Коласам:

А на стаіе тым — рай ды годзе,
Што рэдка трапіцца ў народзе.
Ляжала шынка, як кадушка,
Румяна-белая пампушка,
Чырвона зверху, сакаўная,
Як бы агонь у ёй палае...

Аўтары лялек падзяліліся з наведвальнікамі некаторымі сакрэтамі свайёй творчасці. Святалана Калкоўская выдатна праспявала некалькі народных песень. Малодшы сын песняра, Міхась Міцкевіч, як заўжды выдатна, працягтаў вершы свайго бацькі.

Выставу такога кшталту музей ладзіць упершыню. Магчыма, яна дасць пачатак новай традыцыі, і лялькі яшчэ не адзін раз завітаюць у гасцінны дом дзядзькі Якуба на радасць усім яго наведвальнікам.

Аляксей ЛЕСІН, старшы навукова супрацоўнік аддзела фонду Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

На здымку: Міхась Міцкевіч.

Фота аўтара

Повязі

Творчасці класіка казахскай літаратуры Абая Кунанбаева была прысвечана літаратурная вечарына, якая адбылася ў сталічным Доме дружбы. На ёй прэзентавалася паэзія Абая ў перакладзе на беларускую мову, апублікаваная ў трэцім нумары часопіса "Польмя". Вечар адкрыла старшыня прэзідыума Таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Ніна Іванова.

Абай у сэрцах беларусаў

Пра жыццёвы і творчы шлях слыннага паэта-асветніка, заснавальніка сучаснай казахскай літаратурнай мовы гаварылі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Казахстан у Рэспубліцы Беларусь А. У. Смірноў, старшыня таварыства "Беларусь — Казахстан", рэктар Беларускага дзяржаўнага аграрнага тэхнічнага ўніверсітэта М. У. Казаравец, дэпутат Палаты прадстаўнікоў У. А. Кляшчук, намеснік кіраўніка офіса АБСЕ ў Мінску

Ж. А. Асанаў. Прагучалі творы Абая на беларускай і казахскай мовах. Іх чыталі слухачы Ваеннай акадэміі, а таксама выдучы літаратурнага вечара, аўтар палымянскіх перакладаў, паэт Мікола Мятліцкі. Прагучалі і музычныя творы Абая, песні, створаныя на яго словы беларускім кампазітарам Алегам Чыркуном. Іх выканала салістка Белдзяржфілармоніі, лаўрэат Міжнародных конкурсаў Нэлі Душчынская.

Сёння з геаграфічна далёкім Казахстанам нас аб'ядноўвае агульная мытная прастора. Аднак ніколі пасля распаду Савецкага Саюза не знікала наша агульная духоўная прастора. Пасольствам Рэспублікі Казахстан у Беларусі, як і Пасольствам Беларусі ў Казахстане, робіцца ўсё належнае дзеля таго, каб узмацніліся не толькі эканамічныя сувязі дзвюх краін, аднак каб развіваліся і крэпілі духоўныя кантакты. Так, будучай восенню плануецца правядзенне Дзён беларускай культуры ў Казахстане, у якіх возьмуць удзел вядомыя творчыя калектывы нашай краіны, а таксама відныя дзеячы культуры і мастацтва.

У завяршэнне мерапрыемства адбыўся прыём супрацоўнікаў рэдакцыі часопіса "Польмя" Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Рэспублікі Казахстан у Рэспубліцы Беларусь А. У. Смірновым, дзе вялася зацікаўленая гаворка аб далейшым творчым супрацоўніцтве.

Міхась МІКАЛАЕЎ

На здымку: студэнт Ваеннай акадэміі выконвае мелодыю Абая на домры.

Фота Кастуся Дробава

3-пад пярэ

На тэрыторыі Беларусі — 67-45 воінскіх пахаванняў (982-м з іх нададзены статус гісторыка-культурнай каштоўнасці) і 922 помніка, прысвечаных Вялікай Айчыннай вайне, паведаміў галоўны спецыяліст упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Беларусі Уладзіслаў Рута. На Міншчыне — каля трох тысяч помнікаў на воінскіх пахаваннях і помнікаў, устаноўленых у гонар загінулых герояў. 132-м з іх нададзены статус гісторыка-культурнай каштоўнасці. Увосень каля Кургана Славы была пасаджана Алея Герояў. 9 мая 2010 года адбудзецца святочнае адкрыццё Алеі і мемарыяльнага знака, — расказала паведамліў галоўны спецыяліст упраўлення культуры Мінска-Мінскага раёна Святлана Баранок. Плануецца, што, як і ў мінулым годзе, палова сродкаў, заробленых на рэспубліканскім суботніку мінчанамі, пойдзе на добраўпарадкаванне помнікаў.

Супрацоўнік упраўлення культуры Мінгарвыканкама Вольга Лукашук паведаміла, што ў канцы красавіка гэтага года будучы выдомуны вынікі рэспубліканскага конкурсу па стварэнні мемарыяльнага комплексу "Трасцянец".

Уладзімір ПАДАЛЯК

У Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася прэзентацыя апошняй, пятай, кнігі факсімільнага выдання славутай газеты "Наша Ніва" за 1912 — 1915 і 1920 гады. Была арганізавана выстаўка "Газета-легенда". На ёй — арыгінальныя нумары газеты за 1906 — 1914 і 1920 гады, выдадзеныя на беларускай мове кірыліцай і лацінкай. На экспазіцыі адлюстравана і кнігавыдавецкая дзейнасць "Нашай Нівы": "Апавяданні" Якуба Коласа, "Вянок" М. Багдановіча, успаміны А. Уласава, а таксама штогадовыя "Календары "Нашай Нівы" ды іншае. Адажны за падрыхтоўку ўсіх пяці выданняў — галоўны рэдактар выдавецтва "Тэхналогія" Зміцер Санько. Пяты выпуск "Нашай Нівы" выдадзены тыражом 1000 экзэмпляраў, а яго кошт складае 115 тысяч рублёў.

Уладзімір СТАЛОВІЧ

Нядаўна ў бібліятэцы № 11 г. Гомеля адбылася прэзентацыя новай кнігі гомельскага пісьменніка Івана Лосікава "Мой шлях у літаратуру". Быў падрыхтаваны стэнд з сямю кнігамі аўтара, выдадзенымі за апошнія гады, а сам Іван Лосікаў працуе на ніве літаратуры больш як 40 год. Са шчырымі і цёплымі словамі ў адрас Івана Лосікава выступілі гомельскія пісьменнікі Эма Усціновіч, Ганна Атрошчанка, Барыс Кавалерчык і госць з Мінска паэт Вячаслаў Корбут. Усе выступоўцы адзначылі цэласнасць і глыбокую аўтабіяграфічнасць кнігі "Мой шлях у літаратуру" і набліжанасць да жыцця самой прозы і Лосікава. У кнізе перад вачыма чытача паўстае чалавек, які не шукае ў літаратуры лёгкага шляху да поспеху.

Пятро ХМЯЛЕЎСКИ

Адбылося адкрыццё выставы "Вайна партызанская" ў Магілёўскім абласным краязнаўчым музеі імя Е. Раманава. Упершыню ў гісторыі ўстановы шырока прадстаўлены аўтэнтычныя музейныя прадметы, звязаныя з дзейнасцю партызанскіх атрадаў.

У выставу ўваходзіць некалькі тэматычных інсталяцый: "Штаб атрада", "Лясны лазарэт", "Партызанская кухня", "Швейная майстэрня", "У вольны час" і інш. Пры афармленні інсталяцый работнікі музея абапіраліся на фотаздымкі ваенных часоў і малюнкi, на якіх адлюстраваны розныя аспекты жыцця і дзейнасці партызанскіх атрадаў. Ужо зараз выстава карыстаецца папулярнасцю ў наведвальнікаў, асабліва ўразаіла яна школьнікаў.

Марыя КОБЕЦ

Ад Камітэта па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь

У адпаведнасці з пунктам 9 Палажэння аб Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь, зацверджанага Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 мая 2006 г. № 300 "Аб Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь", з мэтай шырокага азнаямлення грамадскасці прадастаўляецца інфармацыя аб работах, дапушчаных да ўдзелу ў конкурсе на атрыманне Дзяржаўных прэміяў Рэспублікі Беларусь 2010 года.

Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі паведамляе, што да ўдзелу ў конкурсе на атрыманне Дзяржаўных прэміяў Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі 2010 года дапушчаны наступныя работы:

Маруковіч Яўген Ігнацьевіч, Беўза Уладзімір Фёдаравіч, Бадзяка Аляксандр Міхайлавіч. Работа "Стварэнне і прамысловая рэалізацыя прынцыпова новага метаду бесперапынна-цыклічнага ліцця намаражваннем высоканастойкіх дэталей тэхнікі". Вылучана на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі дзяржаўнай навуковай установай "Інстытут тэхналогіі металаў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі". Прадстаўлена Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі.

Марыёў Павел Лук'янавіч, Ягораў Аляксандр Мікалаевіч, Бігель Мікалай Віктаравіч. Работа "Распрацоўка і засваенне вытворчасці сямейства кар'ерных самазвалаў асоба вялікай грузападымальнасці з электрамеханічнай трансмісіяй чацвёртага пакалення". Вылучана на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі рэспубліканскім унітарным вытворчым прадпрыемствам "Беларускі аўтамабільны завод" вытворчага аб'яднання "БелАЗ". Прадстаўлена Міністэрствам прамысловасці.

Сакалоўскі Анатоль Міхайлавіч, Бялецкі Аляксандр Валянцінавіч, Сакалоўскі Алег Анатольевіч. Работа "Распрацоўка і ўкараненне сучасных хірургічных тэхналогій лячэння артапе-

дычнай паталогіі тазабедранага сустава ў дзяцей і падлеткаў". Вылучана на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі дзяржаўнай установай "Рэспубліканскі навукова-практычны цэнтр "Траўматалогія і артапедыя". Прадстаўлена Міністэрствам аховы здароўя.

Сінягоўскі Генадзь Аляксандравіч, Галявач Андрэй Альбертавіч, Нікалаеў Юрый Іванавіч. Работа "Распрацоўка і засваенне вытворчасці спецыяльных калёсных шасі чацвёртага пакалення ваенна-тэхнічнага і дзвінога прызначэння". Вылучана на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі вытворчым рэспубліканскім унітарным прадпрыемствам "Мінскі завод колавых цягачоў". Прадстаўлена Дзяржаўным ваенна-прамысловым камітэтам Рэспублікі Беларусь.

Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі звяртаецца да спецыялістаў, кіраўнікоў арганізацый, навучальных устаноў, прадпрыемстваў, органаў дзяржаўнага кіравання, грамадскіх аб'яднанняў з просьбай прыняць удзел у абмеркаванні работ і аўтарскіх калектываў.

Водгукі спецыялістаў, матэрыялы грамадскага абмеркавання, прапановы і заўвагі просьба накіроўваць да 15 верасня 2010 г. на адрас: 220072, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 66, каб. 446. Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне навукі і тэхнікі. Тэл. 284-11-63. Тэл./факс (017) 284-24-56.

Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры паведамляе, што да ўдзелу ў конкурсе на атрыманне Дзяржаўных прэміяў Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры 2010 года дапушчаны наступныя работы:

Анісенка Валерый Данілавіч, Мархель Таццяна Рыгораўна, Сідаркевіч Людміла Аляксандраўна. Спектакль "Жанчыны Бергмана", М.Рудкоўскі. Вылучаны на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры дзяржаўнай установай "Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі". Прадстаўлены Міністэрствам культуры.

Левін Леанід Мендзелевіч, Фінскі Аляксандр Міхайлавіч, Каткова Святлана Сяргееўна. Мемарыял "Дзецям — ахвярам Вялікай Айчыннай вайны" ў г.п. Чырвоны Бераг Жлобінскага раёна Гомельскай вобласці. Вылучаны на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры ўстановай адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў". Прадстаўлены Міністэрствам культуры.

Гніламедаў Уладзімір Васільевіч. Романы "Уліс з Прускі" (2004), "Расія" (2005). Вылучаны на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры грамадскім аб'яднаннем "Саюз пісьменнікаў Беларусі". Прадстаўлены Міністэрствам культуры.

Татарнікаў Павел Юр'евіч. Серыя графічных твораў "Брама мінулага". Вылучаны на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры грамадскім аб'яднаннем "Беларускі саюз мастакоў" і ўстановай адукацыі "Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў". Прадстаўлены Міністэрствам культуры.

Гаявая Валянціна Іванаўна. Музычна-харэаграфічная праграма "Беларусы". Вылучана на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры дзяржаўнай установай "Беларускі дзяржаўны заслужаны харэаграфічны ансамбль "Харошкі". Прадстаўлена Міністэрствам культуры.

Гаухвельд Міхаіл Лейбавіч, Данілаў Вячаслаў Мікалаевіч, Нікіцін Віктар Дзмітрыевіч. Стварэнне праекта падземнага грамадска-гандлёвага цэнтра "Сталіца" на пл. Незалежнасці ў г. Мінску. Вылучаны на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры грамадскім аб'яднаннем "Беларускі саюз архітэктараў". Прадстаўлены Міністэрствам культуры.

Аляксееў Аляксандр Аляксеевіч, Лукашэвіч Алег Вацлававіч. Мастацкі праект "Спадчына Беларусі". Вылучаны на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры калектывам Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Рэспублікі Беларусь. Прадстаўлены Міністэрствам культуры.

Янкоўскі Расціслаў Іванавіч. За ўвасабленне на сцэне гістарычна значных вобразаў у творах айчыннай і замежнай класікі. Вылучаны на саісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры калектывам дзяржаўнай установы "Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя М. Горкага". Прадстаўлены Міністэрствам культуры.

Падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры звяртаецца да кіраўнікоў арганізацый, навучальных устаноў, прадпрыемстваў, міністэрстваў і ведамстваў з просьбай правесці грамадскае абмеркаванне пералічаных работ і аўтарскіх калектываў.

Водгукі, матэрыялы абмеркаванняў, прапановы і заўвагі па работах і аўтарах просьба накіроўваць у падкамітэт па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктуры да 15 верасня 2010 г. на адрас: 220072, г. Мінск, вул. Сурганава, 1, корп. 2, каб. 412. Тэл./факс (017) 284-23-81.

Валерый Рыгоровіч значае, што іх выдавецкі стаж параўнальна невялікі, і тым не менш яны здолелі завяць пра сябе як пра творчую, перспектыўную структуру, асноўнай задачай якой з'яўляецца захаванне і прымножэнне культурна-гістарычнай спадчыны мастацтва кнігі. Пастаянна звяртаючыся да мінулага, дзейнасць цэнтра не замыкаецца толькі на гісторыі. Культурнае жыццё нашых дзён з яго праблемамі і дасягненнямі знаходзіць годнае месца на старонках выданняў цэнтра. Выдавецтва не раз атрымлівала дыпламы міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў "Мастацтва кнігі" за поспехі, дасягнутыя ў мастацка-тэхнічным афармленні і паліграфічным выкананні выданняў. Выпушчаны шэраг фотаальбомаў, кніг пра мастацтва, энцыклапедыі, слоўнікаў, серыі дзіцячых кніжак, якія павінны дапамагчы ў вывучэнні моў народаў свету.

Міжнародны цэнтр культуры кнігі спецыялізуецца на выпуску выданняў са складанай архітэктонікай кнігі, з мноствам арыгінальных фота і ілюстрацый: маляўнічых альбомаў і фотакніг, навукова-папулярных, даведачных, літаратурна-мастацкіх і рэкламных выданняў. Тут выконваецца ўвесь спектр рэдакцыйна-выдавецкіх паслуг: можна хутка і якасна стварыць альбом, буклет, камплект паштовак, календароў — усе віды друкарскай прадукцыі ад мастацкага афармлення да тыражу.

За час існавання выдавецтва дызайнерамі распрацаваны і выдадзены дзесяткі буклетаў, ганаровых граматаў і іншай падобнай прадукцыі, сярэд якой — ганаровыя граматы для МУС нашай краіны і Беларускага дзяржаўнага канцэрна "Белэнерга", невялікі альбом "Бела-

Традыцыйнасць — сінонім надзейнасці

Выдавецтва "Міжнародны цэнтр культуры кнігі", якое ўзначальвае Валерый Мішчанка, створана ў 1993 годзе пры садзейнічання консульства Расіі ў нашай краіне, тагачаснага міністэрства культуры і друку гарадскога таварыства рускай культуры "Русь", выдавецтваў "Універсітэцкае", "Юнацтва" і аўтарскага калектыву выдавецтва.

рускі дзяржаўны эканамічны універсітэт", серыя буклетаў "Пагранічныя войскі Рэспублікі Беларусь"...

У 1989 годзе сумесна з выдавецтвам "Універсітэцкае" і пры садзейнічання прэс-службы выканаўчага сакратарыята СНД падрыхтавана серыя "Краіны Еўропы", першая кніга якой — "Беларусь" — за дзесяць гадоў вытрымала шэсць выданняў са змяненнямі і дапаўненнямі. Па сённяшні час альбом карыстаецца попыткам у чытачоў і з'яўляецца своеасаблівай хронікай жыцця нашай краіны.

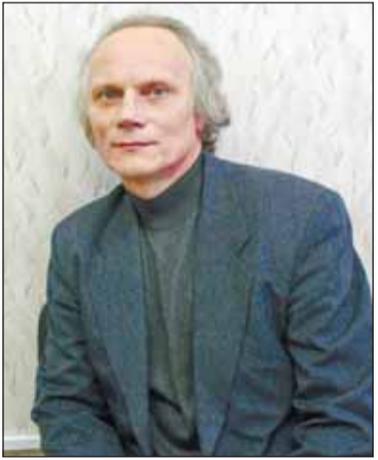
Па ініцыятыве выдавецтва "Юнацтва" падрыхтавана і выдадзена першая кніга серыі "Існасць Беларусі" "Мінск старажытны і малады", якая перавывадалася чатыры разы і карыстаецца попыткам у чытачоў. Гэта серыя прадоўжана альбому пра гарады Пінск, Баранавічы, Мазыр, Магілёў. Рыхтуюцца кнігі пра Гомель, Рэчыцу, Смалявічы, Стоўбцы, Слуцк, Заслаўе.

У серыі "Помнік. Памятник. Монумент" выйшлі дзве кнігі "Мінск. Верхні горад" і "Мінск. Плошча Перамогі", у працэсе рэдакцыйна-выдавецкай пад-

рыхтоўкі — "Мінск. Праспект Незалежнасці", "Мінск. Лопшыцкі парк", "Мазыр. Замкавая гара", "Мінск. Пішчалаўскі замак".

Але больш за ўсё пабачыла свет кніг па ваенна-патрыятычным выхаванні моладзі. Рыхтаваліся яны сумесна з ветэранамі-пагранічнікамі, ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны і вайны ў Афганістане. Гэта — альбомы ў серыі "Па праве памяці": "Іх лёс — граніца", "Пылаючая граніца", "Заставы ў агні", "Грані мужнасці", "Святло вечнасці" ды іншыя, дзесяткі кніг у серыі "Ветэраны-пагранічнікі — моладзі": "Партызанскія світанкі", "Справа ўсяго жыцця", "Пошук", "Плячо таварыша", дзіцячая энцыклапедыя "Ваяры Белаі Русі" і юбілейны альбом "Пагранічная служба Рэспублікі Беларусь"...

Падрыхтавана першая кніга з серыі "Піраміда" — энцыклапедычны слоўнікі для дзяцей, у якіх вядзецца гутарка пра прыгожы свет прыроды, раслін і жывёл. Маленкі чытач убачыць не толькі больш як тысячу маляўнічых фотаілюстрацый жывёл і раслін, але і даведаецца, як яны назы-

ваюцца на англійскай, рускай, а таксама беларускай, нямецкай, французскай і казахскай мовах. Чатыры тэматычныя слоўнікі "Прырода" — англарауска-беларускі, англа-русканямецкі, англа-руска-французскі і англа-руска-казахскі выдаюцца разам у адзін прагон друкарскай машыны. Развіццё гэтай серыі плануецца шляхам выкарыстання іншых моў, распрацоўваюцца таксама іншыя серыі слоўнікаў — "Горад", "Вёска", "Космас" і г.д. Знайсці сваю нішу на насычаным кніжным рынку, прапанаваць чытачу новыя тэмы, новых аўтараў надзвычай складана, падкрэслівае Валерый Рыгоровіч, але выдавецтва імкнецца гэта рабіць, працуе над серыямі невялікіх па аб'ёме кніг. Так, у серыі "Майстры кніж-

най графікі" рыхтуюцца да выдання альбомы "Аляксандр Тарасевіч", "Андрэй Ганчароў", "Густаў Дарэ", распрацоўваецца серыя фотакніг для дзяцей "Казкі дзядулі Леса", "Цуды лебядзінага возера", "Тайны палескіх балот", "Скарбы Беларускай пушчы"... Упершыню выдавецтвам перакладзена на рускую мову з польскай і падрыхтавана да выдання кніга Яна Баршчэўскага "Шляхач Завальна, или Беларусь в фантастических рассказах". Яна карыстаецца попыткам на беларускай мове, а на рускай чытацкая аўдыторыя значна пашыраецца, мяркуецца, што выданне стане своеасаблівым бестселерам у рускамоўнага чытача.

У Міжнародным цэнтры культуры кнігі працуюць над выданнямі, якія магл б пазмагацца за кніжны рынак СНД, і спадзяюцца, што многія кнігі будуць мець камерцыйны поспех. У серыі "Краіны свету" рыхтуюцца да друку альбомы пра Казахстан і Беларусь, збіраюцца матэрыялы для альбомаў пра Арменію, Расію, Украіну, Літву, Польшчу, камплекты паштовак пра гарады і краіны свету, альбом-альманах "Культура кнігі Беларусі XI — XXI стагоддзяў", а таксама серыя дапаможнікаў для сярэдняй школы "Старажытны свет у ілюстрацыях" і "Сярэднявечча ў ілюстрацыях".

На сённяшні дзень у архівах выдавецтва знаходзіцца вялікая колькасць каліровых фатаграфій і слайдаў — своеасаблівае энцыклапедыя па гісторыі, культуры, палітыцы, эканоміцы і прыродзе як Беларусі, так і іншых краін свету.

Віктар КАВАЛЁЎ
На здымку: Валерый Мішчанка.
Фота аўтара

Хойнікі-2010

Ганарыцца ёсць чым

Дзень беларускага пісьменства адбудзецца сёлета на радзіме Івана Мележа — на Хойніччыне. Гэта таксама радзіма Міколы Мятліцкага, Алы Каняпелькі, Барыса Сачанкі, іншых вядомых пісьменнікаў. 1 мая бацькаўшчына. Калі ўведаў, што ў Хойніках адбудзецца велічнае свята, узрадаваўся. Мне вельмі захацелася напісаць кнігу пра сваю малую радзіму.

Размова са старшынёй Хойніцкага райвыканкама Аляксандрам Бічанам была доўгай і цікавай. Урэшце, старшыня даў згоду на стварэнне задуманай кнігі. Папрацаваўшы з тыдзень у Хойніцкім краязнаўчым музеі, ехаў дахаць з трыгогай і вялікім сумненнем — вельмі ўжо мала матэрыялу знайшлося там. Дый хойніцкая кніга "Памяць" мела даволі невялікі гістарычны артыкул. Прапанаваная назва "Хойніччына: легенды, падзеі, людзі" дала напрамак у пошуку патрэбных матэрыялаў. Даволі значную дапамогу атрымаў ад настаўніка гісторыі Хойніцкай СШ № 3 Сяргея Бельскага, даследчыка дарэвалюцыйнай хойніцкай зямлі.

Пры вывучэнні гістарычных звестак пакрыху стала выяўляцца гісторыя гэтых мясцін. У крыніцах Канстанціна Барвара роднага гаворыцца пра тое, што ў свой час князі Алег і Ігар, а таксама княгіня Вольга, збіралі тут даніну. І замак у Хойніках існаваў, які пабудавалі ў XVI ст. князі Вішнявецкі. Засталіся ад тых часін і прыгожыя падаванні.

Быццам з небыцця вырастае велічная постаць вялікага абознага Вялікага княства Літоўскага Караля Прозара. Зараз гэтая гістарычная значная асоба амаль невядомая. А калісьці, на мяжы XVIII і XIX стст., ён быў вядомы не толькі як багаты чалавек (яму належалі ляды не весь Хойніцкі раён і палова Брагінскага). Гэта быў адзін з вялікіх патрыётаў сваёй Радзімы, не шкадаваў для барацьбы за незалежнасць не толькі сваіх сродкаў, але і жыцця. Прозар быў сябрам Тадэвуша Касцюкі.

Шмат цікавых асоб пабывала на Хойніччыне. Па асобных згадках бывалі тут Гогаль і Паустоўскі. Многія ведаюць знамяціты раман Багамолава "В августе сорок четвёртого". Там, а таксама ў аднайменнай кінастужцы, паказана бліскучая аперацыя па абясшчоджванні нямецкіх дыверсантаў супрацоўнікамі савецкай контрразведкі СМЕРШ. Дык вось, кіраваў СМЕРШам генерал-лейтэнант Мікалай Селіванаўскі, які нарадзіўся і вырас у Хойніках.

Складаным для расповеда аказаўся і даваенны час. На дзіва мала захавалася дакументаў. Затое якімі дарагімі былі знаходкі! Прыемна была дэдацыя, што ў 1930 годзе ў раёне з шэрагам пісьменнікаў быў Янка Купала. 12 лютага 1938-га ў раённай газеце "Ленінскі сцяг" надрукавалі першы верш выпускніка беларускай школы Івана Мележа пад назвай "Калісьці на Арбаце".

Мірны пасляваенны час быў самым плённым у сэнсе выяўлення навуковых і творчых талентаў. Толькі адна Хойніцкая СШ № 2 мае ажно трох членаў-кандыдатаў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Леанід Кальхан — адзін з першых у Беларусі вучоных-ядзершчыкаў. А як ярка захацела на сцэне Купалаўскага тэатра народная артыстка Беларусі Раіса Кашальнікава, родам з Баршчэўкі! А мноства кінастужак кінарэжысёра, народнага артыста Віктара Дашука, хойніччанина! Іх многа, хойніцкіх зорак, на небасхіле Беларусі.

Гутарыла Ірына ТУЛУПАВА

Дзмітрый ВІНАГРАДАЎ

Сёння ўвечары будзе праходзіць шостая ўрачыстая цырымонія ўзнагароджання пераможцаў Нацыянальнага тэлевізійнага конкурсу "Тэлеваршыня".

Як вядома, шматлікія творчыя конкурсы даюць магчымасць прааналізаваць, у якім кірунку развіваецца названая сфера. Наша гутарка з намеснікам міністра інфармацыі Беларусі Аляксандрам СЛАБАДЧУКОМ — пра тое новае, што з'явілася на тэлеэкранах у 2009-м, і чым "Тэлеваршыня" 2010 года адрозніваецца ад аднайменнага мінулага года конкурсу.

Аляксандр Слабадчук:

«Тэлеваршыня» — агляд найлепшага айчыннага вопыту»

цыйную палітыку. Але тэлеканалы, якія з'яўляюцца суб'ектамі гаспадарання, павінны ў сваёй працы ўлічваць эканамічную мэтазгоднасць. Рэклама для іх — галоўная крыніца прыбыткаў. Са сродкаў, атрыманых ад размяшчэння рэкламы, закупляюцца замежныя праграмы, ствараецца ўласны тэлепрадукт, набываецца новае абсталяванне, выплачваецца заробкі. Гэта, калі так можна сказаць, "інфармацыйныя прадпрыемствы". Усё гэта мае асаблівае значэнне ў сучасных складаных эканамічных умовах. Тым больш, што адна з галоўных задач, пастаўленых перад тэлеканаламі, — выхад на самафінансаванне.

У той жа час, безумоўна, тэлеканалы не могуць разглядацца як звычайныя камерцыйныя кампаніі. Да зместу іх дзейнасці павінны прад'яўляцца дакладныя патрабаванні: увесць час павялічваць якасць сваёй прадукцыі, выконваць заканадаўства краіны, спрыяць умацаванню традыцыйных каштоўнасцей у беларускім грамадстве, духоўнаму развіццю нашых грамадзян. На мой погляд, айчынныя тэлеканалы з гэтымі задачамі спраўляюцца.

— У барацьбе за рэйтынг і гледача якія нацыянальныя тэлеканалы стабільна ўтрымліваюць першыя месцы?

— Мне здаецца, пытанне не ў перамозе. Бо кожны ТБ-канал мае сваю глядацкую аўдыторыю. Скажу толькі, што тыя тэлеканалы, якія ўжо доўга даўно прызнаны тэлеаўдыторыяй нашай краіны найбольш аўтарытэтнымі — Першы канал, "АНТ" і "СТБ" — працягваюць заставацца найбольш папулярнымі.

Але, калі разглядаць гэта пытанне шырэй, у параўнанні з расійскімі ці нават еўрапейскімі тэлепраграмамі, то нам, безумоўна, ёсць над чым працаваць. Асабліва гэта тычыцца ўласнага тэлевізійнага прадукту ў эфіры, а таксама крэатыўнасці, навізны ідэй, добрых праграм. Бо сёння, дзякуючы развіццю ў краіне новых інфармацыйных тэлекамунікацый, напрыклад, кабельнага і спадарожнікавага тэлебачання, "лічбы", IPTV, у нашых грамадзян ёсць магчымасць бачыць тэлевізійны прадукт іншых краін, вядомых сусветных тэлерадыёкампаній і параўноўваць. Таму мы не павінны адставаць у сваім, скажам так, тэлевізійным развіцці.

На конкурсе "Тэлеваршыня" мы падводзім вынікі дзейнасці тэлеаўдыі дзяржаўнай і недзяржаўнай формаў уласнасці. Бачым, чаго мы за год дасягнулі. І трэба сказаць, што лепшыя тэлевізійныя праекты,

якія адпавядаюць сучаснаму ўзроўню, заслугоўваюць таго, каб пра гэта ведалі не толькі спецыялісты тэлевізійнага рамяства, а самае галоўнае — людзі, грамадскасць.

Каб менавіта па гэтых праектах, як узорах вышчання, вучыліся нашы студэнты, рэгіянальныя тэлекампаніі, каб нас маглі заўважыць і па-за межамі краіны.

Ва ўсякім спаборніцтве, ці я кцяпер гавораць, у канкурэнцыі развіваецца сучасны тэлевізійны рынак, прычым, ва ўсім свеце. І беларуская тэлеіндустрія з'яўляецца яго часткай. Гэта трэба помніць і абавязкова ўлічваць. Тады і рэйтынг нашых нацыянальных тэлеканалў будзе на высокім узроўні. Хачу падкрэсліць, што рэйтынг "АНТ" — вельмі вялікі. І ў першую чаргу сярод моладзі. Сталічныя тэлебачанне не адстае. Што да Першага канала Белтэлерадыёкампаніі, то на ім выходзяць тэлепраграмы, асабліва інфармацыйнага, інфармацыйна-аналітычнага складу, з класічнымі стандартамі, якіх прытрымліваецца любая сусветная тэлекампанія.

Сёння пытанне заключаецца ў іншым — хто аперацыйней падасць навіну ў сваім відарэдазе і адкажа ў поўным аб'ёме на пытанні "што?", "дзе?", "калі?".

А для гэтага патрэбны сучасныя тэлевізійныя магчымасці, кадры, карпункты, як мага больш выхадаў у эфір уласнага прадукту тэлеканала і гэтак далей. Без гэтага разлічваць на высокі рэйтынг праграм не даводзіцца.

Ды, калі закранулі такую тэму, шчыра прызнаюся: я не кожнаму даследаванню давяраю. Бо, як кажуць, няўзброеным вокам відна, што часам у некаторых так званых "даследаваннях" больш грошы "працуюць", чым аб'ектыўнасць.

— Усё часцей у якасці выдучых (асабліва ж забаўляльных шоу) выступаюць не журналісты, а спевакі, артысты-пачаткоўцы, якія не ведаюць "прафесійнай кухні". Ці не на шкоду гэта журналістыцы, якую ўсё часцей папракаюць у павярхоўнасці і некампетэнтнасці?

— Наўрад ці тут можна гаварыць нешта адзначна. Відавочна, што праца на тэлебачанні складаная і патрабуе спецыялізаваных ведаў. Адапаведна, і адмысловай прафесійнай падрыхтоўкі. З іншага боку, праца тэлебачання ўсё ў большай ступені заснаваная на прынтцыпе падзелу. Патлумачу. Тэхнічныя службы робяць сваю справу, і трэба сказаць, досыць прафесійна. Вызваляючы такім чынам выдучых тых жа шоу ад тых клопатаў, у якіх яны, можа,

не зусім дасведчаныя. Але гэта дае магчымасць выдучым сканцэнтравана на самім працэсе, як кажуць, быць насамрэч творчымі асобамі.

Таму, калі гаварыць менавіта пра забаўляльныя перадачы, то тут выкарыстанне не журналістаў-прафесіяналаў, а актёраў і іншых майстроў забаўляльнай сферы можа быць якраз больш апраўданым. Яны лепш ведаюць сваю "кухню". Варта разумець, што журналісцкая адукацыя фактычна не дае падрыхтоўку, каб быць, напрыклад, выдучым забаўляльнага шоу. Гэта патрабуе адмысловых асабистых якасцяў, умения трымаць аўдыторыю, мець шырокі круггляд, каб з веданнем справы гаварыць з публікай і г.д. Некаторыя з гэтых навыкаў набыць складаней, чым атрымаць базавыя веды па журналістыцы.

Падрыхтоўка сучасных тэлепраектаў патрабуе рэзкага павышэння кваліфікацыі, прычым усіх спецыялістаў, у іх задзейнічаных. Толькі тады атрымаецца якасны прадукт. Гэта варта разумець і ўлічваць.

— Раней тэлебачанне лічылася ці не самым аперацыйным сродкам масавай інфармацыі. Цяпер з ім можа паспрачацца Інтэрнет, які прадастаўляе самую збадзённую інфармацыю і з розных крыніц. Апошнім часам усё часцей гавораць пра неабходнасць закона, які будзе рэгламентаваць дзейнасць інтэрнет-рэсурсаў. Калі ён можа з'явіцца?

— Нагадаю, сёння дзейнічае новы Закон Рэспублікі Беларусь "Аб сродках масавай інфармацыі". Сетка Інтэрнет — вельмі спецыфічная. У пытанніх яе рэгулявання ёсць вялікая колькасць як тэхнічных, так і юрыдычных нюансаў. Дадатковое рэгуляванне дзейнасці інтэрнет-рэсурсаў (напрыклад, вызначэнне паняцця інтэрнет-СМІ і рэгулявання парадку іх дзейнасці) можа быць уведзена Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь, але толькі ў тым выпадку, калі гэта будзе прызнана неабходным у выніку ўсебаковага абмеркавання, у тым ліку — з улікам прадстаўнікоў грамадскасці.

Агульныя палажэнні дзейнасці ў сёціве цяпер замацаваны Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 60 "Аб мерах па ўдасканаленні выкарыстання нацыянальнага сегмента сеткі Інтэрнет", прынятым 1 лютага 2010 г.

Гэты дакумент накіраваны як на абарону інтарсаў грамадзян, грамадства і дзяржавы ў інфармацыйнай сферы, павышэнне якасці і зніжэння кошту інтэрнет-паслуг, так і для забеспячэння далейшага развіцця менавіта нацыянальнага сегмента сеткі Інтэрнет.

Ва ўказе ўпершыню змешчаны шэраг патрабаванняў, закліканых зрабіць інфармацыю пра дзяржаўныя органы і іншыя дзяржаўныя арганізацыі больш даступнай.

Шэраг палажэнняў указа накіраваны на абарону аўтарскіх правоў у сетцы Інтэрнет, рэгулююць парадак аказання паслуг праз сетку Інтэрнет, прадуцтваюцца пытанні дзяржаўнай рэгістрацыі гэтых сетак, сістэм і рэсурсаў ды іншыя.

Між іншым, з дакументам можна азнаёміцца больш падрабязна. Ён апублікаваны ў СМІ, а таксама на сайтах дзяржаўных органаў.

Фантасты і фантазёры

Ірына ШАЎЛЯКОВА, літаратуразнаўца, крытык, кандыдат філалагічных навук:

— Сёння мы паспрабуем вызначыць сацыякультурныя перспектывы беларускай фантастыкі, акрэсліць кола аўтараў, якія стала працуюць у гэтым жанры. Паразважаем наконт жыццёвасці, жыццяздольнасці фантастыкі як сегмента мастацкай літаратуры. Варта "прыгледзецца" і да чытача — прыхільніка фантастыкі, вызначыць, што ж гэты чытач чакае ад фантастычнай літаратуры? Ведаў? Нечаканых ідэй? Проста магчымасці добра правесці час?

Уладзімір КУЛІЧЭНКА, старшыня секцыі прыгод і фантастыкі Саюза пісьменнікаў Беларусі, пісьменнік-фантаст:

— Пісьменнік, калі піша, нейкім чынам уяўляе свайго будучага чытача. Зразумела, і я, калі пішу, думаю пра тое, хто мой чытач. Інтэрнет-рэсурсы сёння дазваляюць нам класіфікаваць пэўнае ўражанне аб узорце, сацыяльным становішчы, адукацыі, інтарэсах тых, хто непасрэдна чытае нашы творы. Маюцца на ўвазе не інтэрнет-чытачы, а людзі, якія набываюць кнігі і абмяркоўваюць іх, раіць адзін аднаму, карыстаючыся сеціўнай прасторай.

Сярод іх, дарэчы, ёсць асобы з выразнымі здольнасцямі да літаратурнай крытыкі. Ёсць і прафесійныя крытыкі. Яны, дарэчы, задаюцца наступным пытаннем: а хто такі сённяшні пісьменнік-фантаст? Урэшце ўзнікла азначэнне: пісьменнік — той, у каго выйшла не менш трох кніг, прычым выдадзеныя яны не за кошт самога аўтара.

Як паказваюць назіранні за тымі ж інтэрнет-форумамі, прыхільнікаў фантастыкі, большасць нашых чытачоў — мужчыны ва ўзросце ад 18 да 35 гадоў. Але тут варта зрабіць агаворку: Волга Грамыка, вядомы аўтар, што піша ў жанры фэнтэзі, карыстаецца велізарнай папулярнасцю якраз у жаночай аўдыторыі.

Алесь АЛЯШКЕВІЧ, пісьменнік-фантаст:

— Я працую ў школе, таму добра ведаю нашых чытачоў — гэта дзеці і моладзь, бо ў іх ёсць самае галоўнае — мара. Менавіта яны чытаюць фантастыку, фэнтэзі і казкі. Сам я заўсёды свае творы чытаю сваім вучням. Яны мае галоўныя крытыкі.

Можа, каму-небудзь падаспа дзіўным, але сёння чытаюць фантастыку і фэнтэзі і маладыя настаўнікі. І зразумела, моладзь, студэнты. Гэта тая аўдыторыя, якая ў нас будзе заўсёды.

На сённяшні дзень у нас востра стаіць іншая праблема. Я жыву і працую ў правінцыі. Нашы школы і бібліятэкі амаль не атрымліваюць мастацкай літаратуры. Кніжныя навінкі да нас проста не даходзяць. Тое ж тычыцца і літаратурных выданняў. Вось гэта праблема! Правінцыя адраўнаваная ад сучаснага літаратурнага працэсу. Пісьменнікі купляюць уласныя кнігі і дораць іх школам, каб хоць трохі выправіць сітуацыю.

Яўген ДРОЗД, пісьменнік-фантаст:

— Пераважная большасць маіх чытачоў — людзі ад 20 да 40 гадоў, у асноўным мужчыны. Да такога чытача я свядома звяртаюся. Але сутыкаюся з пэўным парадоксам. Я пісаў для гэтай чытацкай аўдыторыі тады, калі і сам быў у такім жа ўзросце. Але тады нас не друкавалі, з фантастыкай у нас у саветскія часы было складана. Я працягваю пісаць для той жа

«Круглы стол» секцыі прыгод і фантастыкі Саюза пісьменнікаў Беларусі

Так склалася, што ў беларускай літаратуры ў жанрах прыгод і фантастыкі працавала адносна нямнога аўтараў. Але лепшыя творы (скажам, "Лабірынты" Вацлава Ластоўскага, раманы Уладзіміра Караткевіча) карысталіся і карыстаюцца вялікай папулярнасцю. Можна нават гаварыць аб тым, што фантастыка і містыка — жанры надзвычай арганічныя для беларусаў, бо ў нас да гэтага часу захоўваецца жывая фальклорная традыцыя, якая ў краінах захаду перарвалася яшчэ ў XIX стагоддзі.

Варта прыгадаць і спрэчкі адносна лёсу навуковай фантастыкі. Быццам сёння тэхнічныя вынаходніцтвы ўваходзяць ва ўжытак настолькі хутка, што фантасты проста "адстаюць" ад прагрэсу. Але класічны фантастыкі (скажам, Станіслаў Лем і Іван Яфрэмаў) застаюцца класікамі, нягледзячы на тое, што іх творы ў плане тэхнічнага абсталявання непапраўна састарэлі. Мабыць, не смеласць навукова-тэхнічнага прабачання робіць навуковую фантастыку запатрабаванай...

Не так даўно адбыўся "круглы стол" з угзелам членаў секцыі прыгод і фантастыкі СПБ. Вяла яго Ірына ШАЎЛЯКОВА. Асноўнай праблемай, якая абмяркоўвалася, стала вызначэнне месца і ролі фантастыкі ў сучасным літаратурным працэсе Беларусі.

аўдыторыі. Але мае равеснікі пасталелі. Цяпер пішу для новай маладой аўдыторыі — для людзей, якім 20-40 сёння. Ці знайдзю я водгук у іх — пакажа час.

І. Ш.: Ці дастаткова вам тых чытачоў, які ў вас ёсць? Чытацкая аўдыторыя імклася звужаецца. Аўдыторыя ж беларускай фантастыкі можа наогул ператварыцца ў фантом...

У. К.:
— У мяне няма адчування таго, што наша аўдыторыя звужаецца. Маю на ўвазе прыхільнікаў менавіта фантастыкі. Яўген Дрозд у сваім інтэрв'ю для "АиФ" узгадваў, што сёння назіраецца сапраўдны бум фантастыкі як у ЗША, так і ў краінах былога СССР. Менавіта фантастычныя творы выходзяць шматтысячнымі тыражамі, вытрымліваюць некалькі перавыданняў за кароткі тэрмін. Да таго ж толькі ў мінулым годзе з'явілася каля тысячы новых назваў рускамоўных кніг. З іх 115 — аўтарскія дэбюты. Зразумела, што ў першую чаргу гэта прадукцыя маскоўскіх выдавецтваў.

Але ў мінулым годзе і мы пачалі адпаведную акцыю: летась выйшла 12 кніг нашых аўтараў, якія працуюць у жанры фантастыкі. І выпуск працягваецца.

Аляксандр СІЛЕЦКІ, пісьменнік-фантаст:

— Звычайна спасылаюцца на тое, што ў Расіі чытацкая аўдыторыя вялікая. Іх тыражы адпавядаюць колькасці патэнцыйных чытачоў. Таму не будзем спасылацца на Расію. Возьмем Нарвегію, дзе насельніцтва менш, чым у Беларусі. У Нарвегіі сёння актыўна працуе каля чатырохсот пісьменнікаў. Штогод выходзіць каля трохсот новых кніг розных жанраў. Пры гэтым адносна мала аўдыторыя нарвежскіх чытачоў забяспечвае шматтысячны тыражы. Скажам, адзін з апошніх раманаў Лары Крысціянса разышоўся ў Нарвегіі тиражом у 300 тысяч экзemplараў. А раман Вялікі, на 800 старонак, і складаны, што ніяк, здавалася б, не спрыяе такому шырокаму попыту. Цяпер гэты твор перакладзены на многія мовы свету.

У той жа Нарвегіі каля 70 актыўных фантастаў. У нашай краіне ці знойдзецца столькі. Да таго ж, калі тыя фантасты, што ў нас ёсць на сённяшні дзень, пачалі б рыхтаваць па адной кнізе ў год, выдавецтвы не гатовыя выпускаць такую колькасць твораў, не кажучы ўжо пра выпуск іх буйнымі тыражамі. Пра ганарары няма чаго і казаць. Заўважым, гэта — творы, якія фактычна арыентаваны на камерцыйны поспех.

І. Ш.:
— **Бясспрэчна, вельмі зручна спасылацца на вопыт іншых краін. Тут ёсць нагода пакліцца са сваіх. Але ад вас саміх, ад прадстаўнікоў секцыі прыгод і фантастыкі таксама нешта за-**

На здымку: Уладзімір Кулічэнка, Алесь Аляшкевіч і Аляксандр Сілецкі падчас "круглага стала".

лежыць. Што асабісты вы робіце для паляпшэння сітуацыі?

У. К.:
— Я ведаю, што ў хуткім часе кіраўніцтва СПБ будзе сустрэкацца з міністрам культуры, і адным з пытанняў будзе якраз забяспечэнне кнігамі бібліятэк. У тым ліку і кнігамі нашай серыі. Зразумела, для іх, публічных бібліятэк, павінны выдзяляцца сродкі на закупку сучаснай літаратуры. Гэта да пытання, узятага Алесем Аляшкевічам.

А. С.:
— Вы спыніце любога чалавека на вуліцы і спытайце, якая кніга за апошнія дзесяць гадоў яго сапраўды натхніла, які аўтар найбольш уразіў. Ніхто вам не назаве ні беларускага аўтара, ні кнігі. Выдаваць выдаюць, але наколькі гэта чытаецца? Рэклама новых твораў — вось тая праблема, якую сапраўды трэба неадкладна вырашаць. Сёння і фантастыцы патрабуюцца рэклама, хаця гэта надзвычай канкурэнтаздольны жанр.

І. Ш.:
— **У чым жа заключаецца канкурэнтаздольнасць фантастычнай літаратуры?**

А. С.:
— Фантастыка павінна быць цікавай па змесце, несці арыгінальную думку. Фантастыка таксама павінна быць і пазнаваўчай, інакш кажучы, несці чытачу новыя звесткі пра свет і соцыум. А таксама нечаканай. У адрозненне ад бытапісалніцтва, фантастыка павінна быць сапраўды інтэлектуальнай. І што не менш важна, яна павінна быць добра напісаная. Вось галоўныя крытэрыі сапраўднай фантастыкі.

І. Ш.:
— **Але гэтыя ж самыя крытэрыі можна прымяняць да твораў іншых жанраў.**

А. С.:
— Так. Усё названае неабходна любому літаратурнаму твору, каб мець поспех.

І. Ш.:
— **Хацелася б пачуць развагі наконт таго, якімі вам**

бачацца канкрэтныя эстаблычныя набыткі фантастычнай літаратуры сённяшняй Беларусі побач з набыткамі той жа сацыяльна-псіхалагічнай, гістарычнай прозы і іншых глыняў?

Я. Д.:
— Трэба вызначыцца з тэрмінамі. Ёсць навуковая фантастыка, ёсць фэнтэзі і інш. Фэнтэзі звяртаецца ў першую чаргу да архетыпаў нашай свядомасці, да міфалагічных вобразаў і сюжэтаў — кшталту бясконцай барацьбы Добра і Зла. У гэтым плане фэнтэзі нярэдка выцякае з нацыянальнай культуры. Але ў кожнай маштабнай культурнай з'яве ёсць нацыянальны элемент, а ёсць — касмапалітычны.

Калі ж браць навуковую фантастыку, то ў яе творах абавязкова прэзентуецца нешта новае. Дарэчы, у саветскія часы, калі прагрэс быў усё ж не такі хуткі, як цяпер, развідалася так званая "фантастыка бліжняга прычэлу". Дазваляўся, скажам, радыёкіруемы трактар, а ўсё астатняе павінна было быць пазнавальным.

Фантастыка павінна пашыраць даягледы. Каб пасля прачытання кнігі ў чытача змяняўся погляд на свет, з'яўлялася жаданне зірнуць на звыклыя з'явы і падзеі больш шырока. І гэта, мабыць, асноўны мастацкі здабытак удалых твораў фантастычнага жанру.

І. Ш.:
— **На ваш погляд, з розных адгалінаванняў фантастыкі якія сёння найбольш запатрабаваныя?**

Я. Д.:
— На дадзены момант, калі браць Беларусь, гэта, відаць, фэнтэзі.

І. Ш.:
— **Ці ёсць у Беларусі крытыкі і літаратуразнаўцы, скіраваныя менавіта на асэнсаванне фантастычнай літаратуры?**

У. К.:
— Не так даўно пайшоў з жыцця крытык, які сур'ёзна захапляўся фантастыкай — Станіслаў Саладоўнікаў. Ён зрабіў для па-

пулярызацыі фантастыкі многа, меў вялікія планы наконт агляду нашай серыі, але, на жаль, ім не суджана было здзейсніцца. Ёсць і маладыя крытыкі, літаратуразнаўцы, у поле зроку якіх трапляе і фантастыка — сярод іншых жанраў. Праўда, у друку матэрыялы гэтай тэматыкі трапляюцца вельмі рэдка.

І. Ш.:
— **Магчыма, адзін з перспектывных шляхоў актуалізацыі фантастычнай літаратуры звязаны з засваеннем прасторы Інтэрнет? Нават у эканамічным сэнсе заснаваць новае выданне больш складана, чым размясціць твор у Сеціве. Зразумела, гаворка ідзе не пра вялікія раманы, хутчэй, пра малыя эпічныя жанры. Ці звязваецца вы перспектывы сваёй творчасці і перспектывы беларускай фантастычнай літаратуры наогул з інтэрнет-прасторай?**

А. С.:
— Не. Сам па сабе Інтэрнет справа добрая. І, думаю, у кожнага з нас там прадстаўлена хаця б некалькі твораў. Але для любога пісьменніка галоўнае — папярковыя выданні. І перспектыва развіцця тут можа быць толькі адна — некалькі дзесяткаў недзяржаўных выдавецтваў, якія канкуруюць паміж сабой.

І. Ш.:
— **Даволі нязвычайна чужы гэта ад пісьменнікаў-фантастаў. Сёння многія творцы звязваюць поспех з размяшчэннем сваіх твораў у Сеціве.**

А. С.:
— Цяжка ўявіць вядомага аўтара, які змяшчаў бы тэксты ў Інтэрнеце і ганарыўся тым, што яго старонкі часта наведваюць. Кожны чалавек, творы якога вісяць у Сеціве, марыць аб тым, каб убачыць сваё імя на вокладцы папярковай кнігі. Узгадаем таго ж Глухоўскага, які з інтэрнет-прасторы перайшоў у кніжны фармат. Выйшла кніга, і пра яго пачалі гаварыць як пра пісьменніка.

У. К.:
— Да нас звяртаюцца многія аўтары, якія маюць па трычатыры аб'ёмныя раманы ў Інтэрнеце, дзесяткі тысяч чытачоў, але яны мараць пра выданне сваіх твораў на паперы. Таму для нашай секцыі галоўная задача — спрыяць выхаду кніг. Мінулагадня серыя "Новая беларуская сучасная фантастыка" ўжо набыла шырокае розгалас, яна добра купляецца, асабліва ў Расіі, і яна працягваецца! У хуткім часе чакаюць выхаду яшчэ 9 кніг. Да таго ж творчасцю членаў нашай секцыі сур'ёзна зацікавілася адно з буйных камерцыйных выдавецтваў.

І. Ш.:
— **Ці плануецца выданне часопіса альбо альманаха беларускай фантастыкі?**

У. К.:
— Планы ёсць, але яны пакуль абмяркоўваюцца. Мы сутыкаемся з вялікай колькасцю спрэчных пытанняў. Магчыма, пра спецыялізаванае выданне казачь пакуль што ранавата.

І. Ш.:
— **З чым, на ваш погляд, варта звязваць перспектывы развіцця беларускай фантастыкі?**

У. К.:
— Справа ў тым, што кіраўніцтва СПБ разумее праблему прытоку маладых перспектывных пісьменнікаў, у тым ліку і ў нашу секцыю. Менавіта з гэтай мэтай 1 студзеня гэтага года стартаваў конкурс "Новая беларуская фантастыка". Прычым у адпаведнасці з правіламі правядзення мы чакаем твораў ад аўтараў, якім менш за 30 гадоў. Маладых пісьменнікаў не хапае. Прычына ў першую чаргу эканамічная, бо з пісьменніцкай працы не пражывеш. Але сітуацыя змяняецца. Прэстыж пісьменніка ў грамадстве расце, вырастаюць і ганарары.

Падрыхтавала
Марыя ШАМЯКІНА
Фота Кастуся Дробава

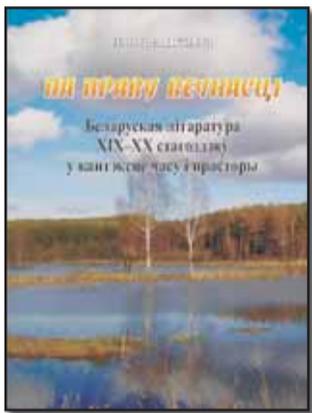
Не ў меншай ступені доказным сведчаннем прызнання чалавечнасці, літаратурнаўчага аўтарытэту, выкладчыцкай мудрасці і педагогічнага майстэрства гэтай годнай асобы стаў зборнік навуковых артыкулаў "Па праву вечнасці: Беларуская літаратура XIX — XX стагоддзяў у кантэксце часу і прасторы" (Мінск, "Лімарыус", 2009), укладальнікам і рэдактарам якога з'яўляецца выкладчык гэтай жа ўстановы адукацыі, вядомая даследчыца Т. Нудзіна.

Ва ўступным слове "Умела шчодрой быць душа" Тамара Сяргееўна, верны сябар Лідзіі Іванаўны з часоў студэнцтва і на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў, так растлумачвае мэтазгоднасць дадзенага выдання: "Навуковыя публікацыі, сабраныя пад вокладкай кнігі, даюць уяўленне пра кола праблем, якімі цікавілася даследчыца, характарызуюць сістэму каштоўнасцей арыенціраў, якімі кіравалася, выбудовваючы сваю канцэпцыю працы працягання літаратурнага працэсу, разумення месца і ролі ў гэтым працэсе такой творчай індывідуальнасці, якая істотна ўплывала на духоўнае жыццё нацыі, на фарміраванне яе інтэлектуальнага аблічча, эстэтычнай культуры". Пры бяспрэчнай значнасці ўсяго пералічанага аўтарам прадмовы не менш істотнай прывілей выдання зборніка падаецца магчымасць далучэння чытачоў праз яго змест да душэўнай чысціні і жыццёвай мудрасці самой Лідзіі Іванаўны, якая сорак год свайго жыцця прысвяціла нялёгкай справе настаўніцтва, выкладчыцкай дзейнасці, не сталяючыся сцвярджаць: "...толькі дабро множыць дабро, ...толькі самаахвярнасць здольная выклікаць у чалавека гатоўнасць адказаць тым жа, ...колькі ты знойдзеш у сабе сілы дараваць крыўду, столькі разоў ты Чалавек".

Адметна, што пры звароце да біяграфіі, лістоў, напісанага тым або іншым мастаком слова, Л. Прашковіч таксама найперш цікавіў маральна-духоўны план спраўджвання творчай асобы, сцвярджаючы ёю прынцыпаў нацыянальнай і чалавечай годнасці, унутранай свабоды, любові да іншых. Так, разважаючы пра панарамнасць літаратурнага жыцця XIX стагоддзя на матэрыяле эпістальнай і дакументальна-мемуарнай спадчыны і абаяваючыся пры гэтым на даследаванні вядомых айчынных вучоных А. Мальдзіса, У. Мархеля, Я. Янушкевіча, многіх іншых аўтараў, Л. Прашковіч падкрэслівае праміністасць, аптымістычна-рамантычнае светаўспрыманне, дабрадзейнасць, высакароднасць філаматаў А. Міцкевіча, Я. Чачота, Т. Зана; адзначае ўлюбённасць у характэрнае святло экзатычнай і дзікай прыроды, здольнай выклікаць у душы "якісьці незвычайны ўздзім", І. Дамейкі, Ю. Кавалеўскага, Б. Дыбоўскага; выяўляе горкі сум з прычыны страты ці забыцця многіх літаратурных твораў і саміх аўтараў у няпростых умовах гістарычнага развіцця мастацтва слова на роднай мове. Даследчыца акцэнтна ўвагу і на тым, наколькі істотна неспрыяльныя сацыяльныя і побытавыя варункі жыцця,

У калаўроце часу, сярод шчаслівых імгненняў жыцця і далёкіх ад прывабнасці паўсядзённых клопатаў рэдка каму ўдаецца заставацца па-сапраўднаму ўважлівым і шчырым у адносінах да тых, хто знаходзіцца ці знаходзіцца побач. Лідзіі Іванаўне Прашковіч (02.06.1939 — 19.09.2008), белому дэкану філалагічнага факультэта, загадчыку кафедры беларускай літаратуры Мазырскага педуніверсітэта імя Івана Шамякіна (раней педінстытут імя Н. Крупскай) пашчасціла яшчэ пры жыцці адчуць добрае стаўленне і заслужаную павагу да сябе з боку калег-аднадумцаў, настаўнікаў, студэнтаў.

Пайсці, каб вярнуцца

няпростыя ўзаемаадносіны з кнігавыдаўцамі абцяжарвалі справу друкавання і распаўсюджвання твораў таго ж В. Дуніна-Марцінкевіча. У сувязі з гэтым становіцца цалкам зразумелым і апраўданым востры публіцыстычны запал некаторых лістоў дэмакрата Ф. Багушэвіча. Тымі ж фактарамі, па перакананні Л. Прашковіч, тлумачыцца сінтэз лірычнага і іранічна-сатырычнага ў дакументальна-мемуарнай прозе У. Сыракомлі.

Дэталёвае азнаямленне з эпістальнай спадчынай Якуба Коласа дазваляе даследчыцы не толькі дакладна, у імёнах і фактах, перадаць атмасферу літаратурна-грамадскага жыцця першай паловы XX стагоддзя, але і падкрэсліць заўсёдную важнасць і нават перша-

куючы намаганням сваёй настаўніцы маладыя выкладчыкі і студэнты.

Пільная ўвага да эпістальнай і наогул дакументальнай спадчыны вядомых твораў адкрыла перад Л. Прашковіч багатыя магчымасці ўнікальнага сінкрэтычнага спасціжэння ў кожнай мастакоўскай асобе Письменніка і Грамадзяніна, яе філасофіі быцця і канцэпцыі творчасці. Найперш гэта тычыцца разгляду эпістальна-мемуарнай прозы В. Быкава, якога "на працягу ўсяго жыцця хвалявалі пытанні творчага працэсу, псіхалогіі мастацкай творчасці", што потым нястомна вывяралася ўласнай пісьменніцкай практыкай.

Шчырае ўдзячнасць Палессю, Мазыршчыне, куды з верасня 1968 года Лідзія Іванаўна пераехала на сталае месца працы, своеасабліва ўвасобілася ў цікавасці да творчасці В. Палтаран. Цікава, што ўсе, хто ведаў гэтую выключна добрую, заўжды адкрытую для дапамогі іншым інтэлігентную жанчыну, адзначалі яе духоўную роднасць з У. Караткевічам, а таксама заўважалі ў яе знешнасці, паводзінах, душы непдробнае падабенства да герайн-зямлячак. З аўтарам "Дзівасіла", "Ключоў ад Сезама" іх яднае, кажучы словамі Г. Шупень-

Пра выключную абаяльнасць і адданасць сям'і, мудрасць і чалавечнасць асобы Якуба Коласа сведчаць прыведзеныя аўтарам кнігі вытрымкі з лістоў песняра. Горыч расстанняў з блізкімі людзьмі, як і з роднай зямлёй у час вайны, адзінота апошніх гадоў жыцця поўняць душу Канстанціна Міхайлавіча пранізілівымі самотай і болям, тым вострым трагізмам светаадчування і безнадзейнасцю, якія не ўдаецца схваць за іранічна-жартаўлівымі радкамі: "Прыйдзе ж ліха, дык нікога, // Хто б табе быў рад".

чарговасць для яго, як сапраўднаму народнага пісьменніка, паўсядзённых клопатаў пра людзей, памкнення падтрымаць таленавітых пачаткоўцаў. Пра выключную абаяльнасць і адданасць сям'і, мудрасць і чалавечнасць асобы Якуба Коласа сведчаць прыведзеныя аўтарам кнігі вытрымкі з лістоў песняра. Горыч расстанняў з блізкімі людзьмі, як і з роднай зямлёй у час вайны, адзінота апошніх гадоў жыцця поўняць душу Канстанціна Міхайлавіча пранізілівымі самотай і болям, тым вострым трагізмам светаадчування і безнадзейнасцю, якія не ўдаецца схваць за іранічна-жартаўлівымі радкамі: "Прыйдзе ж ліха, дык нікога, // Хто б табе быў рад". Усцешвае тое, што змрочнасць адзіноты самой Лідзіі Іванаўны да апошніх дзён развейвалі верныя сябры, чулае цяпло дзяцей і заўсёды клопат калег сям'і — Шаўчэнкаў, падрыхтаваныя дзя-

кі, "самы найвялікшы талент — талент чалавечай дабрыві".

Найбольш вылучаецца па аб'ёме ў кнізе Л. Прашковіч другі раздзел "О, які атрутны бяспамяцтва дым!..", прысвечаны творчасці У. Караткевіча. З гэтым таленавітым пісьменнікам у Лідзіі Іванаўны, якая нарадзілася ў вёсцы Гарадзішча Бярэзінскага раёна Мінскай вобласці, звязаны не толькі непасрэдна навуковыя інтарэсы, але і шмат асабістых уражанняў. Справа ў тым, што пасля заканчэння філалагічнага факультэта БДУ (1966) яго выпускніца, працуючы настаўніцай рускай мовы і літаратуры ў вёсцы Цыякава, што на Уздзеншчыне, у 1967 годзе паступіла ў заочную аспірантуру, каб займацца творчасцю любімага пісьменніка. Яе навуковым кіраўніком А. Лойкам, вядомым гісторыкам літаратуры, паэтам, празаікам, аўтарам біяграфічнага рамана-эсэ "Уладзімір Ка-

раткевіч, або Паэма Гарсія Лойкі" (2009), прысвечана Аршанскаму Рыцару, была зацверджана наступная тэма даследавання: "Беларускі гістарычны роман: станаўленне жанру". Ужо ў статусе вопытнай выкладчыцы Мазырскага педінстытута, Л. Прашковіч паспяхова абараніла дысертацыю (1977). Не без падказкі сябра А. Мальдзіса на пасяджэнне з'явіўся сам аўтар першых айчынных гістарычных раманаў, цёпла павіншаваўшы даследчыцу кнігай-нарысам "Зямля пад белымі крыламі" з аўтаграфам.

Трэба сказаць, што інтарэс Л. Прашковіч да творчасці У. Караткевіча ў наступныя гады ніколі не зменшыўся. Працуючы з маладой аўдыторыяй, клопячыся пра яе творчыя актыўнасць і нацыянальную самасвядомасць, Лідзія Іванаўна заўсёды звяртала ўвагу студэнтаў на напісанае вядомым мастаком слова як узор высокай духоўнасці і сапраўднай чалавечнасці, як прыклад самаахвярнага служэння свайму народу з яго годным і вартым захаплення мінулым. Для даследчыцы ўяўлялася несумненным: "Нацыянальная гісторыя, трагічная і ў той жа час мужная, і стала для У. Караткевіча тым "барвяным шчытом", якім ён засланы чытача, найперш маладое пакаленне, ад негатыўнага ўплыву фальшывых ідэй, стэрэатыпных клішэ, што панавалі ў літаратуры".

Структурна апраўданым і лагічна абумоўленым акордам выглядае наяўнасць у якасці заключнага такога раздзела кнігі, як "Феномен Палесся ў беларускай літаратуры XX стагоддзя". Каларытнае характэрна гэтага краю перадаецца праз зварот даследчыцы да творчасці тых жа У. Караткевіча, В. Палтаран. Разам з тым, яна не магла не адзначыць, наколькі змянілася і само Палессе, і апісанне яго ў літаратуры, да прыкладу, у пазыі М. Мятліцкага, наколькі зраненым, змрочна-збалелым стаў гэты "раскrojны калючым дротам" край пасля спусташальнага выбуху на Чарнобыльскай атамнай станцыі. І ўсё ж кідаецца ў вочы тое, што зборнік заканчваецца аптымістычнымі развагамі Л. Прашковіч пра прысутнасць беларускіх матываў у пазыі Д. Кавалёва. Жыццесцвярдзальнасць пазіцыі "Я"-героя паэта — "И не прохожий здесь, // И не напрасный я" — у дадзеным выпадку цалкам статусецца з творчым крэда самай даследчыцы. І гэта яшчэ раз пацвярджае невыпадковасць яе вяртання да нас праз кнігу "Па праву вечнасці".

Вольга ШЫНКАРЭНКА

Калонка

Асі Паплаўскай

Кнігі трэба чытаць

Кнігі на тое і кнігі, каб іх чыталі. Гэта не навіна. Але чалавек заўсёды імкнецца надаваць існуючым рэчам новае гучанне, надаваць старому новыя формы... Наша ж задача выбіраць, што нам патрэбнае, а што — не.

У 1931 годзе ў ЗША адбыўся кангрэс, на якім сляпяя дзяўчына прапанавала запісаць кнігі для невідушчых. У наступным годзе амерыканскі фонд сляпых выпусціў першыя "гаворачыя" кнігі, якія распаўсюджваліся бясплатна. Так пачалася гісторыя аўдыёлітаратуры. На сённяшні дзень ад усіх кніг, што выдаюцца ў свеце, васемнаццаць-дваццаць працэнтаў складаюць аўдыёкнігі.

Да Беларусі аўдыёлітаратура прыйшла аж праз 74 гады пасля амерыканскага вынаходніцтва (натуральна, замежнай аўдыёлітаратурай мы карыстаемся ўжо вельмі даўно. Я ж маю на ўвазе той прадукт, што вырабляецца беларусамі самастойна). Распаўсюджваць аўдыёлітаратуру Аляксей Калоша: у 2005 годзе ён выпусціў "Беларускія народныя казкі". Пасля заснаваў кампанію "БелТонМедыя", што на сённяшні дзень выдала больш як 30 дыскаў.

Гэта вершы Максіма Багдановіча, вершы і паэмы Янкі Купалы, паэмы Якуба Коласа "Сымон-музыка" і "Новая зямля", раманы Івана Мележа "Людзі на балоце" і "Подых наваліны", вершы Уладзіміра Караткевіча і раман "Каласы пад сярпом тваім", шэраг іншых гістарычных твораў сучасных беларускіх пісьменнікаў... З дзіцячай літаратуры — ужо памянёныя "Беларускія народныя казкі" і два дыскі з казкамі Ганса Хрысціяна Андэрсена. Аматары замежнай літаратуры ў аўдыёфармаце могуць паслухаць раман "1984" і казку-алегорыю "Ферма" Джорджа Оруэла. Пры падрыхтоўцы да іспытаў па гісторыі Беларусі вам дапамогуць дыскі Мікалая Ермаловіча і аўдыёкніга "150 пытанняў і адказаў з гісторыі Беларусі".

Выбар — немалы. Ідзі ў кнігарню, набывай дыск ды слухай.

Я ж хачу высветліць, ці нам сапраўды неабходная аўдыёлітаратура, ці запатрабаваная яна?.. Продажы паказваюць, што не надта: як стаялі дыскі ў кнігарнях год таму, так і стаяць. Людзі як набывалі "Каласы пад сярпом тваім" Караткевіча ды "Вянок" Багдановіча ў кніжным выглядзе, так і набываць...

Вернемся ізноў да гісторыі: для каго амерыканцы задумвалі аўдыёкнігі? Так, для невідушчых. Гэта ім павінна было спрыяць жыццё ды даць магчымасць пазнаёміцца з творами Якуба Коласа ці Джорджа Оруэла. Чалавек жа прывык спрашчаць жыццё не толькі таму, каму гэта неабходна, але і самому сабе. Таму пэўная частка моладзі кнігі не чытае, а **слухае**.

Якія гэта кнігі?.. Тыя, што чытаць ляютна, але **трэба**: іспыт/залік на носе. Літаральна на днях пачула на журфаку размову дзяўчат-трэццякурсніц: "Ты Набокова прачытала?" "Праслухала. Так **хутчэй**..." І адваротны прыклад: запыталася нядаўна ў знаёмага журналіста ці слухае ён аўдыёкнігі. "Не, мне патрэбны тэкст. І пажадана, не электронны, а надрукаваны", — быў яго адказ. Чаму так? Ды таму, што калі чалавек шчыра чымсьці цікавіцца, свядома бярэцца за твор, то хоча атрымаць максімум інфармацыі, эмоцый і пачуццяў ад ягонага чытання. Але аўдыёкніга — гэта **апасродкаванае** ўспрымманне тэксту. Ты чуюш не свой унутраны голас, не тыя інтанацыі і эмоцыі, якія адпавядаюць твайму ўспрыманню, а голас аўтара альбо акцёра, які начытвае тэкст. І вялікая ўдача знайсці аўдыёкнігу, якая "агучана" па-мастацку якасна — эмацыйна, выразна, артыстычна...

Я ўжо і не кажу пра тое, што некаторыя людзі (з мэтай эканоміі часу) падчас праслухоўвання аўдыёкнігі пачынаюць займацца нейкімі іншымі справамі — абед гатаваць, напрыклад, ці ў кватэры прыбіраць...

...На маю думку, толькі калі мы чытаем мастацкі твор, мы сапраўды прапускаем яго праз душу і свядомасць. Астатнія варыянты — другасныя. Аўдыёкнігі патрэбныя нам хіба для таго, каб захаваць голас пісьменніка для нашчадкаў. А, можа, я памыляюся?..

Марына
КОБЕЦ

Сон

У светлым роздуме вясны,
У свежым водары маёвым
Ружовыя мне сняцца сны —
Зарніцы між лясоў хваёвых.

Мне сніцца човен на рацэ,
Сівай накрыты таямніцай.
Мая далонь ў тваёй руцэ.
І песня-пльнь рачной вагзіцы.

І ціхі шэпат буйных траў,
Ружовым досвіткам напеты,
І ты, што ўсё далонь трымаў
У сне, тваім цяплом сагрэтым...

Прысвячаецца маёй бабулі Зоні

— Давай, унучка, цэўку!
Пакань верацяно!
Сама ўжо скора дзеўка,
Вучыся ткаць радно!

Варшата пасярод хаты
З граўніны залатой...
— Не паглядзі заўзята,
Сядзі, крані нагой!

Трымай рукою чоўнік.
Вось так. Закінь стоды.

Ізяслаў
КАТЛЯРОЎ

Аніякага не знаю веку, —
прад жыццём не мае доўгу час.
І, бадай што, не для чалавека
гэты гук і ціша — у адказ.

Ўсё — сабе і ўсё — само сабою
міма сльху, міма воч і рук, —
па-над доляй споведнай маёю
сам сябе бы абтрасае гук.

Ачышчаецца? Ці ачышчае?
Хоць і падае, а ўсё ж ляціць, —
штосьці абяцае, прычапцае
да таго, што ў памяці гучыць.

Ўсё не нам і створана не намі.
Што, урэшце, мой адчайны лёс?!
Зоркі... Ноч... І ў свеце, нібы ў Храме,
я стаю пад купалам нябёс.

Гэта адчуванне — не для слоў, —
не спрабуй — і выказаць не думай.
Хай і застаецца паміж сноў
бы прапажай, бы забытым сумам.

Гэта адчуванне сінявы
з даллю неймавернае прасторы —
не для пажаўцеае травы,
а для зроку, што не хоча зморы.

І для ўсведамлення, што рака,
нібы ў павучанне чалавеку,
хоць заўжды і ў часавых цісках,
а цячэ ў раку друтую звеку.

Нешта і ад вечнасці ўжо ёсць —
дзе мігціць лісця густая замяць,
а паміж крывжоў там, дзе пагост,
забыццё усё-ткі, а не памяць.

Але ж вечны розум — ён жывы,
хоць пагрозы ёсць самім пагрозам.
І вулканаў выклік на зямлі
у адказ крутым грамам нябёсаў.

...Гэта адчуванне — не для слоў.

Прыцісні трохі. Поўна.
Не нарабі бяды.

Руліва і старанна.
Узор не парушай.
Вучыся, унучка, прагна.
Вучыся, не спяшай.

Класуцца ніткі гладка.
І, выпушчаны з рук,
Чаўночак нарта шпарка
Снуе паг бергаў стук.

...Снаваць вучыла кросны,
Ды ткаці палатно.
Майстрыхаю гэвоснай
Была на ўсё сля.

Дзяругі, хусткі, ходнік,
Абрусы, ручнікі...
Рукам тваім лагодным
Няўрымлівым такім

Давалася ўсё лёгка.
...Ды не змагла адно:
Між лёсаў, як палотнаў,
Саткаць сваё радно.

Купае сонца ногі
У кропельках рачных,
А я брыду дарогай,
І пах займае дых.

І б'ецца-б'ецца сэрца
З няўрымснай цэпльнёй,
Нібыта ў рай мне гэверцы
Хтось расчыніў рукой.

Брыду знаёмай сцэжкай,
І з поціскам рукі,
З лагоднаю усмешкай
Зрываю васількі.

Саўю вянок квяцісты,
На косы пакладу.

Прызнацца б урэшце ў такой вольце віне,
ды толькі чамусьці не смею:
паэтам, што ўсё-такі варты мяне,
ніколі я стаць не сумею.

Паэтам, што сутнасцю тайнай маёй —
і ў чымсьці вышэй яе тонка —
стаў тайнствам гэзён,
непражытых душой,
а смутку пражытага ўсё-ткі.

І страху — ды не, жаху ўжо небыцця,
бяспамятнай, вечнае прорвы...
Паэтам, што ўласным нявызнаным "я"
не ўцяміў ніякай пакоры.

І што перад вечнасцю быў бы ў даўту,
ёй стаў бы адказам тактоўным...
Страшывся заўсёды, што я не змагу
такому паэту быць роўным.

Не потому, что от Неё светло,
А потому, что с Ней не надо света.
И. Анненский

Ах, Аненскі, як слова павяло, —
на ўсе вякі сумеў сказаць душою:
не, не таму, што ад Яе — святло,
таму, што і святла не трэба з Ёю.

Усім брыготам, нечысыям назло
скажу ў адказ усмешкаю самою:

І, нібы у гэцінстве,
Між кветак уаду.

Што вам да кволае душы,
Душы паэткі?!
Ты хоць пішы, хоць не пішы —
Ваш погляд гэткі.
І да нязбыўных маіх сноў —
Свае развагі.
Ад вас спагады б цёплых слоў,
Крыху б увагі!
Што вам да кволае душы,
Душы паэткі...
...Завяне кветкай ля шашы,
Сарванай кветкай.

Кава ды аловак...
Ноч... Амаль палова.
Келіх негачіты.
Вусны-аксаміты.
Месяцу акрайчык.
Дождж па вокнах плача.
Кволая галінка
Стукае аб шкліну.
Безліч горкіх думак.
Цяжкі лёсу клунак.
Дапівваю келіх,
Не пачуўшы жмелю.
З ветрам-кальханкай
Не засну да ранку.

Хацелася найлепш,
А выйшла як заўсёды.
Складаўся новы верш
З трывожнае нагоды
Чакала цэпльні,
А атрымала крыв'ягу.
У тлумнай мітусні
Згадала ўсю агіду.
Завучана гарма
Людзей перасцярога,
Што не рабі добра, —
Не атрымаеш злага.

не, не таму, што ад Яе — святло, —
таму, што і святла не трэба з Ёю.

Не ведаю, як гэта стаць магло,
але штодня гучыць само сабою:
не, не таму, што ад Яе — святло, —
таму, што і святла не трэба з Ёю.

Ах, Аненскі, так творым, як жывём
ў любым для нас на канаваным веку...
І ўсё-такі аб розным сказ вядзём:
аб зорцы — ён, а я — аб чалавеку.

Гук у гук, узнікшы, знікае...
Бязглуздае слова — "ігра".
"Мне музыка думкі ўнушае", —
успомню я Дэлакруа.

Мастак, а вось думкамі піша,
ім колер дае і святло.
Ён тое шукае, здзівіўшы,
ў палітры чаго й не было.

Падслухае штось у санаце
надзеяй, а можа, віной, —
каб звесці з Вергіліем Дантэ
пасля — у карціне адной.

А музыка — не, не імгненна...
Мазурку згадае у сне —
і ў Луўры партрэтам Шапэна
пакіне яе на сцяне...

Пераклад з рускай мовы
Софі Шах

Юліян
ВЫСОЦКІ

Ледзь над краем расцэле
мярэжы світанне,
Акрапіўшы прысады халоднай зарой,
Я спяшаю праз лес —
гэцел мне прывітанне
Адбівае, прысеўшы на хвоі старой.

Усмехаецца ў вусы,
прыкрыўшыся беллю,
Лес — мой сябра
з далёкіх гэцічых гадоў.
А зіма клапатліва паг ногі мне сцеле
Чысціню крышталёвых сваіх дываноў.

Вецер гімны пра шчасце жыцця напявае
І лятуць тыя гімны над роднай зямлёй,
А зычлівае сонца прамені ўзнямае,
Каб свяціць добрым справам
краіны маёй.

Ну, а сам я па вушы ў жыццё закаханы:
У Радзіму, у працу,
у сонечны свет,
У празрыстае ранне, у зор караваны
І лшчэ у кагосьці, ды гэта сакрэт.

Бацькоўскі дом, граўлянай хаты ціш...
Даўно няма яе ля блізкага мне лесу,
А мне здаецца: ты ўсё там стаіш
У засені кустоў іргі і бэзу.

Выходзіў я адсюль ў далёкі шлях,
Матуля выпраўляла на вучобу,
І я табою трыніў па начах,
Па конаўцы густога сырадою.

Вяртаўся я дамоў не раз тады —
Калі на тыдзень, а калі на лета.
А лёс на канаву расстанне на гады —
Што ж, кожны з нас
прайшоў праз гэта.

У кожнага свой лёс, занятак свой:
Хто клас вядзе, хто гарады будзе.
А родны дом у цішыні начной
Быльыя нашы сны і песціць і вартуе.

Мы годна пройдзем вызначаны шлях,
Напішам вершы, карты перакроім,
На схіле сталасці з надзеяй у вачах
Гэцінства нас запросіць у былое.

Мы вернемся, мы ступім на парог:
Ласкава рыпнуць роднай хаты гэверы,
І зразумеем, што з цяжкіх дарог
Вярнула нас яе святая вера...

Ты скажы, што шапталі бярозкі табе,
Калі вечарам сінім дадому ты йшла?
І аб кім табе песню спяваў салавей
Ціхім досвіткам росным на ўскраі сля?

Ці аб тым,
што гарэмна кахаеш мяне,
Што не варты я гэтага шчасця зусім?
Ці ж паверыш, сяброўка,
ты гэтай мане,
Што з бярозак зрываецца
лісцем сухім?

Пераконваў, напэўна, цябе салавей,
Каб другому ты сэрца сваё аддала...
Гэту думку,
як лісце сухое, адвей
І выходзь мне насусрач
на ўскраек сля.

Калі месяц пакоціцца небам густым...
Галаву ты прыхіліш на грудзі мае —
І бярозкі зашэпчаць зусім аб другім
І найлепшую песню салоўка сляе.

Фота Яўгена Шастакова

Жыццё насякомых

Ну, давайце пафіласофствуем, падумаем, што мы сабой уяўляем, хто мы насамрэч, навошта гэтым займаемся і чаму не займаемся чым-небудзь іншым.

Добра, пра сябе думаць цяжка, возьмем хаця б Барыса. Нарадзіўся ў Смаленску, адвучыўся на эканаміста, пайшоў на працу з добрым заробкам. Здавалася б, жыві сабе прыпяваючы, рухайся па кар’ернай лесвіцы і збірай грошы на дробныя і буйныя бытавыя прыборы. Жонку сабе завядзі, Барысе. Бяры дзяўчыну сціплюю — каб зорак з неба не прасіла, і жыві з ёю душа ў душу. Хіба кепска? "Не кепска, — адказвае Барыс, — ды толькі як жа сям’ю буду заводзіць, калі не ведаю, хто я такі? Як дзецям у вочы пагляджу і што адкажу, калі яны ў мяне спытаюць пра гэта ці, яшчэ горш, пацкавацца, хто яны такія, кім ім быць? А я нават пра сябе не ведаю". Карацей, на працы Барыс сумуе, а ўвечары, замест дробных буржуазных радасцей — піва там папіць, у бильярд пагуляць, тэлевізар паглядзець — Барыс піша апавяданні, і нават у яго ўжо гатовая адна аповесць. І вось ён здагадваецца, што ніякі ён не эканаміст, а штосьці накітаваў пісьменніка, таму, відаць, і пакутуе на працы. Рабіць няма чаго: каб здагадкі пацвердзіліся, трэба ўсё кідаць і ехаць у Літаратурны інстытут, што ў Маскве. Гэтак ён і робіць.

А ў гэты час за тры з паловай тысячы кіламетраў у Алма-Аце, ажы ў іншай краіне, мучыцца журналіст Жумагул. І пакуты ягоныя рыхтык Барысава. Дарма, што Жумагул азят і замест апавяданняў піша вершы. Бо калі ты працуеш на нялюбай табе працы, то не маюць аніякай ролі твая раса, веравызнанне і схільнасць да аднаго з семінараў літінстытута.

Канечне, яны ідыёты — і Барыс, і Жумагул. Трэба было думаць раней і ў 17 гадоў вызначыцца з тым, куды паступаць. Але калі падумаць, лепей так мяняць жыццё, чым калі ўжо сям’я і дзеці. Бо калі сям’я і дзеці, нічога ўжо не зменіш. Так што, калі разабрацца, не такія ўжо ідыёты Жумагул з Барысам. Пагатоў, і аднаго, і другога прынялі ў Літаратурны інстытут без аніякіх пытанняў. Гэта абнадзейвала абодвух, яны былі ўпэўненыя, што неўзабаве знойдуць адказ на пытанне "Хто я такі?"

У пачатку верасня, цёплым сонечным днём, з захаду ў Маскву паехаў Барыс. Адначасова з усходу прыбыў Жумагул. Захаду і ўсходу накіравана было спаткацца ў фэе інтэрната літаратурнага інстытута.

Барыс прыйшоў першым.

— Добры дзень, — як мага больш па-пісьменніцку сказаў ён лысам ахоўніку, які глядзеў тэлевізар у вахтавай будцы.

Ахоўнік зірнуў на Барыса і, нічога не адказаўшы, павярнуў галаву да экрана.

— Выбачайце, калі ласка, ці не маглі б вы мне падказаць, як мне засяліцца?

Ахоўнік нехаця павярнуўся і спытаў, паказваючы ў роце колькі залатых зубоў:

— А вы ўвогуле хто?

— Я — Барыс Ігнатаў, — вінавата вымавіў Барыс. Ён адчуваў, што адарваў ахоўніка ад чагосьці вельмі важнага.

— Навошта мне ведаць ваша імя, я пытаюся, вы — адкуль?

— Са Смаленска.

— Хоць з Караганды! Вучыцеся вы дзе? У школе эканомікі?

— Я ў інстытуце вучуся. У Літаратурным інстытуце, — усё цішэй і цішэй гаварыў Барыс.

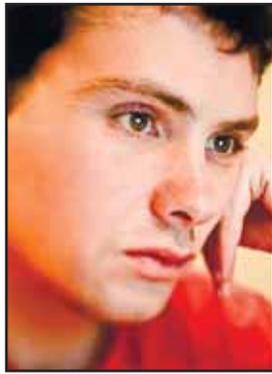
— Дзе-дзе?

— У Літаратурным.

— Адрозніе б так. Як прозвішча?

— Ігнатаў.

Два апавяданні

Павел АНЦІПАЎ

Ахоўнік парывае, знайшоў прозвішча Барыса.

— Сядайце і чакайце, я скажу каменданту.

Ахоўнік сышоў, паказаўшы на спіне надпіс Агент-1. "Спадзяюся, ён тут такі насамрэч адзін", — падумаў Барыс і сеў. Агент-1 хутка вярнуўся і сеў далей глядзець тэлевізар, нібыта Барыса не існавала. А Барыс баяўся парушаць спакой Агента-1.

Хвілін праз дваццаць у інтэрнат зайшоў малады казах. Паўтарылася падобная сцэна.

— Вы хто?

— Жумагул.

— Як жа вы мяне задзяўбалі! Вучыцеся вы дзе?

— Буду вучыцца ў Літаратурным інстытуце, — адказаў Жумагул.

Агент-1 зноў схадзіў кудысьці і вярнуўся да тэлевізара.

За наступныя паўгадзіны Барыс і Жумагул паспелі пазнаёміцца і напаўголоса, каб не перашкаджаць Агента-1, абменьваліся сваімі біяграфіямі. Яны былі наўна рады таму, наколькі падобныя. Хаця адзін з іх еўрапеец, а другі азят, усё ж такі яны знайшлі ў сабе сілы змяніць жыццё, як ім здавалася, да лепшага. Да канца размовы яны былі ў захапленні ад таго, што будуць разам вучыцца і жыць у адным інтэрнаце. Калі ўсе тэмы былі вычарпаны, Жумагул запытаў:

— Слухай, Бора, а чаго мы чакаем?

— Не ведаю, напэўна, каменданта.

— Дык чаго ж ён не ідзе? Ты спытай у ахоўніка.

— Мне нейк няёмка. Спытай ты.

Жумагул падышоў да Агента-1.

— Прабачце, а доўга нам чакаць?

— Адкуль я ведаю? Вы што абодва не бачыце, я схадзіў да каменданта. Чакайце, вас паклічуць.

І яны чакалі. Гадзіну чакалі, дзве чакалі. Пакуль не выйшаў мужчына і не запытаў, чаму яны тут сядзяць. Гэта аказаўся камендант.

Барыса і Жумагула пасялілі ў пакой з двума голымі ложкамі, шафай, сталом і крэслам. Столь была ў цёмна-карычневым падцёках, з падлогі пахла нясвежым дывановым пакрыццём.

— Ну і пакойчык, — панура сказаў Барыс.

— Ага, не вельмі тут паважаюць пісьменнікаў, — Жумагул сеў на край ложка.

— Мы ж яшчэ не пісьменнікі, — удакладніў Барыс, — з пісьменнікамі б так не абыходзіліся. Спадзяюся, хаця б душ у іх тут ёсць.

Барыс узяў шампунь, ручнік і выйшаў з пакоя. Пахадзіўшы па калідоры, Барыс высветліў, што на цэлым паверсе быў толькі адзін душ. Натуральна, ён быў заняты, таму давяслоў чакаць ля зачыненых дзвярэй і ўяўляць чэргі, якія бываюць тут зранку. Літаратура пачала паказваць Барысу, якіх менавіта ахвяраў яна патрабуе.

Дзверы адчыніліся — і на сустрэчу Барысу выйшла поўная чырванатварая дзяўчына ў халаце і з турбанам з ручніка

Павел АНЦІПАЎ нарадзіўся ў 1981 годзе ў Мінску. Навучаўся ў эканамічным універсітэце, а пасля ў Беларускам калегіуме і на Вышэйшых літаратурных курсах пры Літаратурным інстытуце ў Маскве. Працаваў аранжыроўшчыкам, галоўным бухгалтарам, упакоўшчыкам, кур’ерам, журналістам. Апавяданні і пераклады друкаваліся ў шэрагу літаратурных выданняў Беларусі і Расіі. Піша на рускай мове.

Прозе Паўла Анціпава характэрныя гасціннасць (што часам пераходзіць у "чорны гумар") і рэалістычнасць (што часам пераходзіць у натуралізм), заснаваныя на багатым жыццёвым вопыце. На сённяшні дзень ён — адзін з самых вядомых рускамоўных маладых празаікаў у Беларусі.

на галаве. Усміхнулася. Барыс схамяннуўся. "Няўжо так цяпер будзе кожны дзень?" Пакуль ён гэта думаў, яго адпхнуў нейкі рабочы з развадным ключом і зайшоў у душ.

— Прабачце, але я наступны, — абурыўся Барыс.

— Куды прэш, не бачыш — рамонт! — рабочы скруціў краны, шланг і сабраўся сыходзіць.

— А дзе ж мне цяпер мыцца?

— здзівіўся Барыс.

— А скуль мне знаць, я што — камендант? — і пайшоў.

Барыс з нудою паглядзеў на мёртвы душ і пайшоў назад у пакой. Таргануў ручку — зачынена. Барыс сеў пад дзвярыма і абхапіў галаву рукамі.

Жумагул тым часам ужо знайшоў прыбіральню і прыкідаў, як яму не намачыць порткі ў жаўтаватой надзе, што хлюпала пад нагамі. Пра чалавека, які мала есць, звычайна кажуць, што ён харчуетца, як птушка. Жумагул харчавалася нармальна, але, нягледзячы на гэта, яго цяпер таксама можна было параўнаць з птушкай — ён стаў у адной з кабінак на напаўсагнутых нагах, рукамі-крыламі не даючы штанінам апусціцца да падлогі.

З кабінк Жумагул кінуўся да рукамыйніка, нібыта думаў, што чым хутчэй ён памые рукі, тым хутчэй яго пакіне гідкасць да туалета. Тут ён са здзіўленнем пабачыў, што з суседняй кабінк выйшла дзяўчына і таксама накіравалася да рукамыйніка. Прыбіральня была агульнай. Яны мылі рукі, намагаючыся не глядзець адно на аднаго.

Жумагул заспеў Барыса пад дзвярыма пакоя.

— Уяўляеш, душ зачынілі!

— Ты бачыў бы гэты туалет! Адначасова абурыліся і Барыс, і Жумагул.

— Не, я гэтага так не пакіну, — запальваўся Жумагул.

— Зараз жа пойдзем да каменданта, — заявіў Барыс.

Сябры спусціліся на першы паверх. Барыс трохі нават груба піхнуў дзверы да каменданта, але адрозніе ж разгубіўся. У кабінеце сядзеў Агент-1 і раскладваў пасьянс на камп’ютэры. Працоўны дзень каменданта скончыўся.

Расчараваныя, яны вярнуліся ў пакой і ўзяліся размаўляць пра сябе і літаратуру, якая запатрабавала ад іх ахвяраў.

— Ты мяркуеш, ты пісьменнік, Барыс?

— Не ведаю. Прыехаў сюды высветліць, хто я. Прынамсі, дакладна ведаю, што я не эканаміст, хаця ім працаваў.

— Так, я таксама працаваў не тым, кім хацеў бы. Думаеш, мы тут разбярэмся, хто мы?

— Упэўнены ў гэтым! — адказаў Барыс.

Потым яны далі адзін аднаму пачытаць свае апавяданні і вершы. Хвалілі адзін аднаго, крытыкавалі. Карацей, адчулі сябе сапраўднымі пісьменнікамі. Толькі ненадоўга, таму што хутка ім захацелася пакурць і яны пайшлі на вуліцу. Праходзячы паўз будку Агента-1, яны прыгадалі ўсё, што з імі адбылося сёння: і засяленне, і туалет, і душ.

Наступная раніца Барыса і Жумагула пачалася пад гукі дрыля. На паверсе распачалі рамонт, рабочыя свідравалі пустыя пакоі, разбівалі перагародкі душа, адкручвалі дзверы, мянялі вокны. У інстытуце было тое ж самае. Лекцыі даводзілася слухаць пад грукат алюмініевых лістоў, якія скідалі з даху рабочыя, падобныя да Жумагула. Каб прайсці ад корпуса да корпуса, трэба было абмінуць не адну гару будма-тэрыялаў, панаваленых у двары літінстытута. Да апошняй пары, звычайна, шум заціхаў, і па інстытуце разносіўся пах ежы, якую гатавалі рабочыя, што жылі проста ў аўдыторыях. Перад ядой рабочыя мылі рукі, галовы і ногі ў туалете, не саромеючыся студэнтаў.

У хуткім часе Жумагул і Барыс звывкліся з тым, як ім накіравана жыць бліжэйшыя гады. Аднойчы яны ўсё ж такі схадзілі да рэктара паскардзіцца на жыццё.

— А чаму вы з гэтым пытаннем да мяне? — сумна спытаў рэктар, выслушаўшы блытаныя скаргі сяброў.

Няздольныя нічога годнага адказаць, Барыс і Жумагул адно толькі папрасілі прабачэння і выйшлі. Вышэй можна было скардзіцца толькі Госпаду, у якога яны не верылі, як і ў сябе.

Кожны новы выкладчык пачынаў лекцыю наступнымі словамі:

— Навучыць пісаць — немагчыма!

Відаць, заняткі ў інстытуце зводзіліся да таго, каб за два гады даказаць студэнтам гэты немудрагелісты тэзіс.

Адзін выкладчык прызнаўся на пары:

— За ўсю гісторыю існавання літінстытута з гэтых сценаў не выйшла ніводнага пісьменніка, за выключэннем тых, хто пісьменнікам сюды ўвайшоў.

А Барыс з Жумагулам не ведалі, кім яны ўвайшлі ў літінстытут. Яны ж спецыяльна для гэтага і прыехалі, каб дазнацца, хто яны такія. А выявілася, што гэта трэба было высвятляць загадзя.

Але нават калі б ім казалі, што навучыць пісаць вельмі нават можна, то наўрад ці Барыс і Жумагул успрынялі б цяпер гэтыя словы ўсур’ёз. Яны ўжо нават не здзіўляліся таму, што кожны новы дзень прыносіў з сабой новыя страты. Усё часцей яны сядзелі ў сваім пакоі і маўчалі, слухаючы, як на паверсе грукочуць дрылі і малаткі. Адночы ў іхны пакой прыйшоў электрык і скруціў усе рэзеткі, акрамя адной. Хлопцы нават не падумалі яму запярэчыць. А на наступны дзень зачынілі прыбіральню і паабяцалі падсяліць двух студэнтаў са школы эканомікі.

— Мгм, — ветліва адказаў, — паплавай.

— Ці не мог бы ты мае рэчы папільнаваць, а я паплаваю пакуль?

— Вой, што гэта? Шышка? — здзіўлілася яна.

Не, гэта не шышка, Валя. Гэта я цябе не люблю.

— Можаш, — каза, — пачытаць, калі цікава.

Вось тут на Валіну галаву і ўпалі сухія стручкі.

— Вой, што гэта? Шышка? — здзіўлілася яна.

Не, гэта не шышка, Валя. Гэта я цябе не люблю.

— Вой, што гэта? Шышка? — здзіўлілася яна.

Не, гэта не шышка, Валя. Гэта я цябе не люблю.

А дарэмна, бо а 19:00 у пакой Барыса і Жумагула пагрукаў чалавек, які дапамог ім разабрацца з тым, хто яны такія. Чалавек быў у рэспіратары і з балонам хімікатаў.

— Вызваляем плінтусы! Апрацоўка прусакоў! — крычаў чалавек у рэспіратары.

— Але ў нас няма прусакоў, — сказаў Жумагул.

— Так усё спачатку кажуць. Трэба апрацаваць, — і пачаў абпырскваць пакой уздоўж плінтусаў.

Барыс закашляў першы, потым Жумагул. Ратуючыся ад хімікатаў, яны выбеглі на калідор, але там таксама пахла інсектыцыдам. Дзверы іншых пакояў былі расчынены. З іх, кашляючы, высыпаліся студэнты. Нехта хрыпеў і з чырвоным тварам падаў на падлогу, іншыя кідаліся да адзінага акна ў канцы калідора, каля якога ўжо тоўпілася чарада.

— Барыс, так больш жыць нельга! — паварушыў вусікамі Жумагул.

— Немагчыма, Жумагул, проста нязносна, — і Барыс задрабязіў лапкамі да вентыляцыйнай адтуліны пад столом. Жумагул пабег следам. Астаннія студэнты неўзабаве рушылі за імі.

Агент-1 ішоў па паверсе і выключыў святло ў пустых пакоях.

Шышка

Калі ёй на галаву ўпала гронка засохлых стручкоў акацыі, я зразумеў, што з пачуццямі варта быць больш асцярожным.

Спачатку прачытаў ейную калонку ў Інтэрнеце. "Дзівоснае побач" называлася. "Мяне на гэтым тыдні здзівіў такі пазэты ды гэтакі выступ", — грунтоўна апісвала Валя сваё здзіўленне. "А на наступным я пайду сюды й туды, там таксама шмат дзівоснага", — працягвала яна.

Нечым мяне гэта злавала. Потым пабачыў яе ў кантакце на фотцы. Страшненькая такая сухая кабылка. Гэта, наадварот, мяне чамусьці ўсцешыла.

І вось, значыцца, яна таксама прыязджае да мора пачытаць вершы такім жа, як яна, паэтам. Я сяджу каля музея на ўзбярэжжы і ўсіх іх павінен рэгістраваць, а Валя з торбамі прэ да весніцаў. І хаця дарогу ёй заступаюць курортнікі, Валя, не збаўляючы ходу, крычыць ім: "Дайце прайсці! Ну дайце ж прайсці". Валя — з Піцера.

Плюхнула каля мяне торбы, назвала прозвішча і ці то галаву пачасала, ці то нешта такое — карацей, так падняла руку, што зрабіліся бачнымі ейныя няголеныя падпахі. Скура белая, ногі-трэсачкі, твар кабыліны. Куды ж ты яшчэ й вершы пішаеш?

Потым яна да выродлівасці дадуманым поглядам паглядала здала на мора і зноў звярнулася да мяне:

— Ці не мог бы ты мае рэчы папільнаваць, а я паплаваю пакуль?

— Мгм, — ветліва адказаў, — паплавай.

— Ці не мог бы ты мае рэчы папільнаваць, а я паплаваю пакуль?

— Вой, што гэта? Шышка? — здзіўлілася яна.

Не, гэта не шышка, Валя. Гэта я цябе не люблю.

— Можаш, — каза, — пачытаць, калі цікава.

Вось тут на Валіну галаву і ўпалі сухія стручкі.

— Вой, што гэта? Шышка? — здзіўлілася яна.

Не, гэта не шышка, Валя. Гэта я цябе не люблю.

Сем гадоў таму Аляксандр Аляксееў ды Алег Лукашэвіч распачалі працу над мастацкім праектам "Спадчына Беларусі". Праз год выйшаў у свет аднайменны фотаальбом — шыкоўны фаліант, у якім яны гожа, годна і лаканічна, з высокім густам і некрыклівым захапленнем, прадставілі помнікі даўняга дойлідства, што надаюць прыцягальную непаўторнасць архітэктурнаму ландшафту кожнай вобласці нашай краіны ды яе сталіцы. Яшчэ праз год, у 2005-м, за стварэнне гэтага фотаальбома журналісты Белтэлерадыёкампаніі Аляксандр Аляксееў ды Алег Лукашэвіч былі адзначаныя прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "За духоўнае адраджэнне", а таксама атрымалі найвышэйшую ўзнагароду Рэспубліканскага конкурсу "Мастацтва кнігі" — дыплом імя Францыска Скарыны. Тым часам у межах іх маштабнага праекта ўжо рыхтаваліся новыя выданні, ды і не толькі...

На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь

Адкрыць... сваю краіну

ларусь з агульнаеўрапейскай культурнай прасторай. Самі аўтары праекта з прыемнасцю адзначаюць, што прысутныя на вернісажы ў Італіі ўбачылі падабенства некаторых узораў нашага дойлідства з тамтэйшай барочнай архітэктурай (і не дзіўна, бо існуе гістарычная сувязь між нашымі культурамі, спакроўленасць іх каранёў, умацаваная яшчэ ў часы Боны Сфорцы). У Англіі гледачы пазнавалі ў беларускіх старасвецкіх пабудовах рысы "свайей" готыкі...

Праўду казаў адзін мудрэц: чым большы ў чалавека досвед, тым больш пакутуе ён ад уласнай недасведчанасці. Павандраваўшы па Беларусі, дый па замежжы, А. Аляксееў і А. Лукашэвіч пераканаліся, наколькі не вывучаная, непазнаная наша краіна, прычым — намі ж, беларусамі. У працяг свайго праекта яны плануюць распачаць "асвойванне" беларускага поўдня, таямнічага Палесся з унікальнымі помнікамі драўлянага дойлідства. А яшчэ — заняцца "фотасам" этнаграфіяй, скульптурай, фрэскавым роспісам ды беларускага іканалісу, дзе ўвасобілася сапраўды унікальнае пераплачэнне розных школ, уплываў з усходу і захаду...

Цяпер журналісцкі дуэт працуе над спадчынай Радзівілаў, якая адлюстроўвае багаты зрэз не толькі айчынай, але і сусветнай гісторыі. Проста адкрыць нешта — для іх гэтага мала: задача ў тым, каб перагледзець і абнавіць ужо ўсталяваную атрыбуцыю, запоўніць прагалы ў нашай гісторыі і ў навуцы, ды зрабіць гэта не "сухімі" энцыклапедычнымі сродкамі, а праз мастацкую, захапляльную падачу.

Уявіце сабе, як гэта: "узнімаць планку" з года ў год, каб праект быў жывы і распрацоўваўся, каб з'яўлялася на свет не проста серыя прыгожых малюнкаў. Дзякуй Богу, калегі-рупліўцы годна вытрымліваюць узятую на сябе важную ношу і з аптымізмам глядзяць у перспектыву: "Мабыць, павінна прайсці не адно пакаленне, каб беларусы зразумелі, глыбока ўсвядомілі, наколькі багатая наша гісторыя, адкрылі для сябе сваю краіну. Але так будзе".

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымках: журналісты Белтэлерадыёкампаніі Аляксандр Аляксееў ды Алег Лукашэвіч падчас прэзентацыі свайго фотаальбома "Спадчына Беларусі. Скарбы" ў Мінску (2008 год); фрагмент іканастаса Свята-Сімяонаўскай царквы ў Камянцы; гадзіннік з калекцыі Гомельскага палаца Румянцавых і Паскевічаў; Бугслаўская базіліка; Навагрудскі касцёл; срэбны кубак Багуслава Радзівіла — рэпрадукцыя з альбома "Спадчына Беларусі" (2004 год).

Фота Кастуся Дробава і аўтара

Пад зоркай Шапэна

Як забяспечыць поспех філарманічнага канцэрта? Можна спалучыць прэм'еру, натхненне выбітнага маэстра, прафесіяналізм і досвед аркестра ды імпэт таленавітага маладога саліста. Так, прынамсі, адбылося падчас міжнароднага фестывалю "Мінская вясна-2010", які працягваецца ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

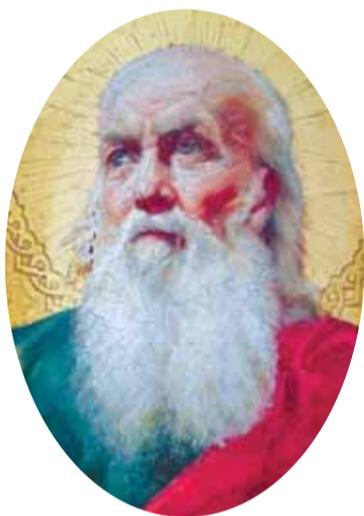
У той вечар зала раз-пораз выбухала апладысмантамі. Публіка вітала неардынарнага беларускага кампазітара Ларысу Сімаковіч: прэм'ера яе твора "Сярод зімы абрыс Шапэна" для фартэпіяна, чэмпала і струнных сталася сапраўднай падзеяй для беларускай музычнай культуры. Тым больш, што выкананы ён быў Дзяржаўным камерным аркестрам Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам Яўгена Бушкова. Салістам выступіў перспектывны малады піяніст Дзяніс Кажухін (Расія), які ў свае 23 гады атрымаў прызнанне ў розных краінах свету. Шапэн быў сапраўды незвычайны ў той вечар: Канцэрт № 2 фа-мінор для фартэпіяна з аркестрам прагучаў у рэдкай версіі — толькі для струнных (аўтарская рэдакцыя Яўгена Бушкова). У другім аддзяленні аркестр выканаў "Успамін пра Фларэнцыю" П. Чайкоўскага, а на "біс" прагучалі цудоўныя творы С. Цынцэдзе.

Асабістыя мае ўражанні выходзяць за межы слоўфармаў і метафар. Твор Ларысы Сімаковіч — гэта не проста выразныя цытаты з Шапэна, празрыстая структура, тонкасць і разам з тым абвостранасць. Гэта — узор еўрапейскага кантэксту сучаснай беларускай музыкі. Нездарма Яўген Бушкоў пасля канцэрта адзначыў, што "краіна можа ганарыцца гэтым творам і гэтым аўтарам, бо такія рэчы ствараюцца не кожны дзень". Дзяніс Кажухін зрабіў свой унёсак у выкананне ўсёй праграмы, якая была складаная і разам з тым зразумелая. "Сакрэт" поспеху піяніста, падаецца, раскрываюць яго словы: "Нават у якасці гледача не магу слухаць музыку абстрагавана, я ўдзельнічаю ў ёй, асабліва калі музыка вельмі падабаецца". Праца з яскравым музыкантам, таленавітым дырыжорам з сусветнай вядомасцю заслужаным артыстам Расіі Яўгенам Бушковым ўва многім паспрыяла выдатнаму выступленню Дзяржаўнага камернага аркестра Беларусі. Альтыст Мікалай Анішчанка, які ўжо 30 гадоў грае ў гэтым калектыве, выказаў сваё меркаванне наконт маэстра — цяперашняга мастацкага кіраўніка і галоўнага дырыжора аркестра: "Мне Яўген Бушкоў вельмі імплануе як дырыжор і найперш як музыкант. Нам не хапала такога чалавека, як ён".

Юлія НОВІК

На здымку: адзінае фота Фрыдэрыка Шапэна (з дагартына 1849 года).

Фотарэпрадукцыя Святланы Берасцень

Не так даўно, у сувязі з вылучэннем праекта на атрыманне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктурны за 2010 год і правядзеннем грамадскага абмеркавання работ-прэтэндэнтаў, Нацыянальная бібліятэка Беларусі наладзіла творчую сустрэчу з Аляксандрам Аляксеевым ды Алегам Лукашэвічам. Размова, якая адбылася ў канферэнц-зале нашай галоўнай скарбніцы ведаў, прывабіла і глыбока зацікавіла людзей, неаб'якавых да гісторыі роднай краіны, да лёсу нацыянальнай культурнай спадчыны: у сур'ёзных і дапытлівых аўтарах праекта яны ўбачылі сваіх аднадумцаў.

Сапраўды, гэтая работа грунтуецца на вельмі сур'ёзных ідэях, намерах і планах, якія паступова і паспяхова ажыццяўляюцца. За агульнай назвай "Спадчына Беларусі" — стварэнне прадстаўнічых альбомаў, тэлевізійных дакументальных стужак і фотавыставак пра нацыянальную спадчыну нашага народа. Аўтары маюць на мэце прыцягнуць увагу да Беларусі, да яе гісторыка-культурных набыткаў, а праз папулярызаванне гэтых набыткаў — стымуляваць працэс нашай самаідэнтыфікацыі, "вяргання да вытокаў", актывізаваць адраджэнне страчаных традыцый, паспрыяць усведамленню і ўмацаванню годнасці і самабытнасці беларускай нацыі.

Тэлежурналістамі праведзена вялікая творчая і даследчая праца, вынікі якой даюць магчымасць успрыняць Беларусь па-новаму, адкрыць для саміх беларусаў і для ўсяго свету старонкі яе гісторыі, яе каштоўнасці, вядомыя далёка не кожнаму з нашых сучаснікаў. Пра тое, наколькі прадстаўні-

чы і запатрабаваны гэты праект, кажучь простыя факты. Агульны наклад фотаальбомаў "Спадчына Беларусі" (2004 г.), "Наследдзе Беларусі" (2006 г.), "Спадчына Беларусі. Скарбы" (2007 г.) — больш як 30 тысяч экзэмпляраў. Малаўнічыя выданні, старонкі якіх вабяць вока выявамі старажытных сядзіб і сабораў, палацаў і капліц, фрагментамі храмавых інтэр'ераў і музейных экспазіцый, здымкамі краевідаў і рэпрадукцыямі культывага жывапісу, сэння знойдзеш у фондах найбуйнейшых бібліятэк свету, у дзяржаўных установах, у прыватных калекцыях вядомых людзей — дзеячаў мастацтва, навукоўцаў, дыпламатаў. Так што з нашай гісторыяй, культурнай спадчынай мае магчымасць знаёміцца шырокае інтэрнацыянальнае кола грамадскасці. Да таго ж, створана 17 серый тэлевізійнага дакументальнага цыкла "Эпоха" пра выдатных людзей, якія нарадзіліся на тэрыторыі Беларусі; праведзена 11 нацыянальных і міжнародных фотавыставак у Арменіі,

Вялікабрытаніі, Італіі, Польшчы, Францыі (у тым ліку ў Штаб-кватэры ЮНЕСКА ў Парыжы).

Аляксандр Аляксееў ды Алег Лукашэвіч падкрэсліваюць, што свае відэа- і фотааповеды яны ствараюць не толькі для замежнай публікі, але і для саміх беларусаў. Напэўна, прафесійная апантанасць гэтых творчых людзей, іх захапленне цяжкай ёмістай працай, насычанай шматлікімі арганізацыйна-пошукавымі праблемамі, не знікаюць таму, што яны імнуцца найперш самі для сябе адкрыць неспазнаную красу ды багацці свайей краіны і — падзяліцца адкрыццямі з кожным.

Безумоўна, прыемна, што далёка за межамі Беларусі розныя людзі адкрываюць нашу краіну праз выбітныя гістарычныя постаці, праз найбольш прыгожыя ды прывабныя "спыненыя імгненні". А рэакцыя гледачоў-іншаземцаў падчас замежных выставачных прэзентацый яшчэ раз пацвярджае, наколькі глыбокія і даўнія павязі лучаць Бе-

Прыкметная падзея гэтага сезона — прэм'ера ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы спектакля "Translations". Пастаноўка гэтай п'есы ірландскага драматурга Браяна Фрыла сталася першай работай рэжысёра Мікалая Пінігіна ў якасці мастацкага кіраўніка купалаўцаў.

Цяжкасці перакладу

Справа ў тым, што нават найлепшыя ідэі, якія датычаць культуры, не працуюць, здаюцца штучнымі, калі яны не абапіраюцца на жывое адчуванне нацыянальнага характару, нацыянальнага менталітэту. Тады яны робяцца альбо чыстай ідэалогіяй, далёкай ад рэальнасці (менавіта ў гэтым сэнсе Ф.Энгельс вызначаў ідэалогію ў якасці "фальшывай свядомасці"), альбо абстрактнай, якая ўхоплівае толькі элементы той самай рэальнасці.

Звяртаеш увагу на распрацоўку і ўвасабленне "любоўнай" лініі ў спектаклі. Мэйрэ — дапытлівая ірландская дзяўчына. Яна — сапраўдны носьбіт ірландскай культуры — адначасова адкрытая ўсёму ў свеце ведаў. Яна не супраць таго, каб вывучыць англійскую мову, таму што яе камунікатыўныя мажлівасці неабсяжныя. І ў гэтую дзяўчыну па-сапраўднаму закахаўся прадстаўнік "войска каланізатараў" — лейтэнант Ёланд. Ён, гэты малады чалавек, таксама па-свойму незвычайны: разам з каханнем да ірландскай дзяўчыны ён выказаў цягу да ірландскага, любоў да ірландскай культуры.

Сачыць за дыялогами Мэйрэ і Ёланда глядачу даводзіцца з заміраннем сэрца: вось у якіх стасунках жыццёва неабходны дакладны пераклад, глыбіннае паразуменне паміж людзьмі! І калі такое паразуменне адсутнічае (што паміж людзьмі, што паміж народамі — тут сцэнічнае абагульненне моцнае і вартае самай высокай ацэнкі) — быць трагедыі. Яна і адбываецца...

Любоўныя пары — аздабленне спектакля. У дуэце Мэйрэ (В. Гарцуева) — Ёланд (Р. Падаляка) пераважае загоеннасць, пры дамінаванні лейтэнанта. Але больш арганічнай мне бачыцца другая пара. Тут — разважлівы, цікавы Ёланд (А. Малчанаў) і непасрэдная, тэмперантная (што і ўласціва сапраўднай ірландцы!) Мэйрэ (С. Зелянкоўская). І менавіта іх адносіны, іх каханне і любоў накладваюцца на велізарную праблему, якую ўзнімае новы спектакль купалаўцаў. Гэта праблема неразумнення, узаемадзяння і людскога стаўлення адно да аднаго. Бо людзі, якія нарадзіліся ў пэўнай краіне, з'яўляюцца носьбітамі пэўнай культуры, не застаюцца ў сваіх вызначаных межах, а з усім сваім скарбам (светапоглядам, мовай, культурай) узнікаюцца да асэнсавання агульнай існасці Чалавека і разумення іншага, адрознага ад цябе. Так, напрыклад, вызначаў камунікацыю К. Ясперс, адзін з пачынальнікаў экзістэнцыялізму: "Гэта працэс, у якім Я сапраўды робіцца самім сабою, дзякуючы таму, што знаходзіць сябе ў іншым". Але, каб узняцца на гэтую вышыню, трэба пераадолець цяжкасці перакладу... І гэта ўдаецца не заўсёды і не ўсім...

Прэм'ера купалаўцаў у цэлым уяўляе сабой цікавую спробу прарыву да новага ўзроўню духоўнасці. Пры ўсіх хібах пастаноўкі (якую, дарэчы, добра падтрымала лакалічная, але функцыянальна арганічная сцэнаграфія П. Окунева) і пэўнай недакладнасці асобных акцёрскіх работ, яна ўсё ж паказала цягу да асэнсавання сутнасці чалавека, унікальнасці яго нацыянальнага быцця, імкнення, насуперак пастулатам прагматычнасці сучаснага стагоддзя, да вышэйшага. І тым самым сввердзіла сваю непасрэдную прыналежнасць да свету Мастацтва і Культуры.

Вадзім САЛЕЕЎ,
доктар філасофскіх навук,
тэатральны крытык

На здымках: сцэны са спектакля "Translations".

Фота
Аляксандра Дзімітрыева

сваё адлюстраванне (і — часткова — асэнсаванне!) у мастацтве. Асабліва балюча ў ім гучыць сэнна тэма паразумнення, чалавечай самаідэнтыфікацыі, адчування самасці іншага чалавека. Менавіта на гэтай глебе вырастае і праблема перакладу і постаць чалавека, які перакладае, г. зн. ажыццяўляе камунікацыю, — постаць перакладчыка. Нездарма адным з яркіх дасягненняў сучаснай расійскай літаратуры можна лічыць раман вядомай пісьменніцы Людмілы Уліцкай "Даніэль Штайн, перакладчык", выданы летась. У цэнтры гэтага твора — чалавек, які падчас Вялікай Айчыннай апынуўся ў Беларусі, вымушаны быў працаваць у нямецкай камендатуры, дапамагаў партызанам, выратаваў людзей з гета. А пасля вайны, зрабіўшыся ксяндзом (для яўрэя па паходжанні — унікальны выпадак), нёс у свет міласэрнасць. І ўсе жыццё да апошняга ўздыху тлумачыў людзям незразумелае, вырашаў іх праблемы і бесперапынна перакладаў.

У п'есе Браяна Фрыла рэзка сутыкаюцца дзве стыхіі — стыхія мясцовай ірландскай культуры і стыхія культуры прыхадняў, культуры, "прынесенай штыхамі", культуры, якая навязваецца сілай і сілай укараняецца на захопленай тэрыторыі...

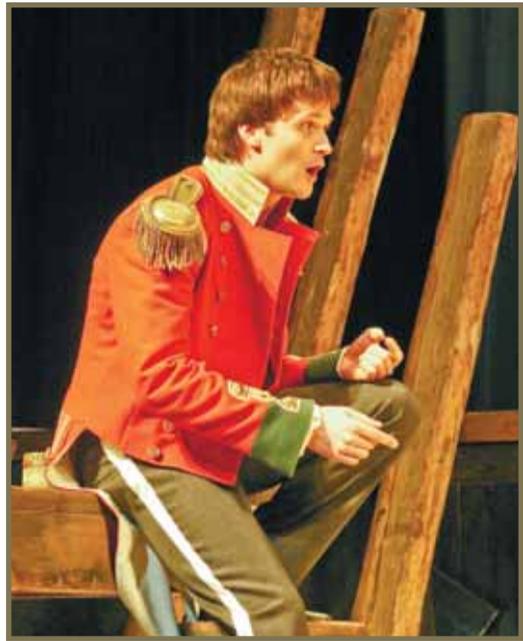
га спектакля сталася даволі абстрактнай, разумовай. Звышінтэлектуальныя пабудаванні не маюць цаны ў філасофскім дыскурсе, але на сцэне больш за ўсё вартасныя жывыя арганічныя вобразы. Яны могуць з'явіцца толькі тады, калі артысты падхопліваюць, чуйна ўвасабляюць рэжысёрскія ідэі. Гэтага не адбылося таму, што маладыя купалаўскія акцёры, якія цудоўна рухаюцца і разпораз добра дэманструюць жывую свежасць пачуцця, не маюць яшчэ ўласнага чалавечага досведу, каб падняць такую магутную канструкцыю,

ўласціва ім мудрасць анік не прарастае праз "пахмельную" смугу персанажа. У ігры А. Падабеда адчуваецца нейкая хітрынка, але і ён недацягвае да вобраза "карыфея", закладзенага ў драматургічным тэксце. Як заўсёды, цікавы вобраз стварае ў спектаклі В. Манаеў, але яго персанаж Джымі Джэк таксама павінен не абмяжоўвацца інтэлектуальнымі жартамі, а ўзнімацца значна вышэй.

Такім чынам, большасць дзейных асоб толькі ў невялікай ступені вытрымлівае рэжысёрскую "ўстаноўку" на інтэлектуальны спектакль. Пры тым у самім рэжысёрскім поглядзе на праблему, як падаецца, часам выяўляюцца пэўныя збоі. Гэта цалкам зразумела, калі азнаёмімся з анатацыяй, надрукаванай у праграмцы спектакля. У анатацыі сцвярджаецца, што Ірландцы ў Сярэднявеччы з'яўлялася ці не цэнтрам еўрапейскай культуры, што тамтэйшая эліта дасканала валодала лацінскай і грэчаскай мовамі (а ці ж эліта іншых еўрапейскіх дзяржаў была пазбаўленая ведання гэтых моў? Ці ж апостал нашае культуры Ф. Скарына не на лаціне абараняў сваю доктарскую дысертацыю ў Падуанскім універсітэце?). Словам, менавіта ірландскія місіянеры хрысціянізуюць паганскую Еўропу, і нават прыводзіцца чутка, што першую славянскую азбуку, глаголіцу, таксама вынайшаў ірландскі місіянер (а што, можна спытацца, рабілі ў гэты час Кірыла і Мяфодзій?). Зразумела, усё гэта робіцца дзеля таго, каб супрацістаяць ірландскую і англійскую культуры. Зразумела, каланізатары — яны і ёсць каланізатары. Насаджаюць гвалтоўна свае законы і звычаі. Але ў прымітыўнай трактоўцы працэс стаяння дзюво культуры няма нічога навуковага (вышэйзгаданая анатацыя належыць навуковаму кансультанту спектакля Алесію Жлутку). Культурны тым цікавы, што яны асабліва і, зразумела, не паддаюцца падзелу па ранжыры: адна лепшая, другая ніжэйшая за яе... Ды тут яшчэ — ніжэйшай паказваецца культура Шэкспіра, Байрана, Гейнсбара!

Сітуацыя, калі разглядаць яе ў гістарычным ракурсе, даволі тыповая. Гісторыя ведае шмат прыкладаў, калі ўзаемадзейнікі культур выяўлялі ў гэтым працэсе як дамінаючы бок, так і бок з характэрнай адсутнасцю дзяржаўнай падтрымкі і таму, натуральна, аслаблены. Гісторыя сведчыць пра тыповасць такой сітуацыі для Беларусі — дастаткова прыгадаць узаемадзейнікі беларускай і польскай (у час Рэчы Паспалітай), а потым расійскай культур. І праблема мовы ў беларускай сітуацыі актуальна як ніколі. Таму зразумела, чым прыцягвала такога мастака, як М. Пінігіна, ірландская п'еса — тым жа ідэі апанавалі яго ў час працы над "Тутэйшымі" ды "Ідыліяй". Але гэтым разам унутранага адчування пульсу мясцовага жыцця не адбываецца. І прычына, на мой погляд, у тым, што канструкцыя само-

Імя гэтае даўно вядомае аматарам беларускага тэатра. Шмат добрых, высока мастацкіх спектакляў паставіў М. Пінігіна ў 1990-х — і галоўным чынам на Купалаўскай сцэне — перад тым як "адлучыцца" на некалькі гадоў у Санкт-Пецярбург. І сярод іх высіяцца, як гімалайскія вяршыні, два моцныя, я лічу, "вехавыя" для айчыннага тэатра, спектаклі: "Тутэйшыя" паводле п'есы Янкі Купалы, якой выпаў няпросты лёс; "Ідылія" — паводле класічнага і таксама знакавага для нашай культуры твора Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Ды і ў "нульвых" гадах XXI стагоддзя піцёрскі ўжо рэжысёр М. Пінігіна, раз-пораз наведваючы родны горад, таксама паставіў шэраг спектакляў, так бы мовіць — "са знакам якасці". Сярод іх — "Сымон-музыка" на Купалаўскай сцэне, "Матылёк" у Беларускам рэспубліканскім тэатры юнага глядача, "Арт" у антрэпрызе. Ажыццяўленыя на розных сцэнах, з рознымі акцёрскімі ансамблямі, яны вызначаліся і характэрнай пінігінскай рэжысёрскай манерай, і шырынёй прасторы для самавыяўлення акцёраў, чым паспяхова скарысталіся, як помніцца, Г. Гарбук, В. Манаеў, С. Журавель, І. Забара, Г. Хітрык, незабыўны А. Жук ды іншыя майстры беларускага акцёрскага цэху. Але...

Але нечага ў гэтых добрых тэатральных работах усё ж не стала. Крышачку, ледзь адчуваць... У кожным разе, ніводная з іх не выйшла за межы свайго мастацтва, не стала феноменам нацыянальнай культуры.

"Translations" ("Пераклады") Браяна Фрыла можна трактаваць як канцэптуальную п'есу. У наш век, які некаторыя філосафы вызначаюць як век камунікацыйнага грамадства, праблема неразумнення робіцца ці не самай вострай, сутнаскай, галоўнай у чалавечым быцці. І гэта датычыць не толькі асобных людзей, але і краін, і этнасаў, народаў, якія насяляюць гэтыя краіны. Паразуменне ўзнікае (альбо не ўзнікае) у выніку стасункаў паміж людзьмі. Вялікі псіхолаг Л. Выгоцкі (які доўга працаваў у Беларусі) характарызаваў зносіны як працэс перадачы думак і перажыванняў. Савецкі псіхолаг канца XX стагоддзя У. Мясішчаў вылучаў унутраны ўзаемадзейнікі паміж суб'ектамі камунікацыі: яе вынікі залежаць ад адносінаў людзей да свету, да іншых людзей і ўрэшце да сябе. Вядомы амерыканскі псіхолаг Т. Шыбутані разглядае камунікацыю як дзейнасць па ўзаемнай карардынацыі і адаптацыі паводзін індывідаў, якія ўдзельнічаюць у зносінах.

З філасофскага пункта гледжання ў стасунках і праз іх працягваюцца сутнаска чалавека. Паколькі мастацтва ўяўляе сабой вядзінае люстэрка чалавечага быцця, то, зразумела, усё ідэі, звязаныя з сутнаскай праявамі чалавека, знаходзяць

Ад прадзедаў...

Слова краязнаўцы

Альфрэд ТЫЧКО з Міёршчыны распавядае пра пачатак свайго даследчыцкага шляху:

— Гісторыя цікавіла мяне яшчэ са школы. Але тады займацца краязнаўствам было складана. З задавальненнем чытаў гістарычную літаратуру, асабліва калі служыў у войску ў Германіі. У нашай часці была добрая бібліятэка, а паколькі водпускі забараняліся, увесь вольны час я праводзіў за чытаннем. Пасля службы і заканчэння вучылішча працаваў у школе настаўнікам фізічнай культуры, а потым паступіў на гістарычны факультэт Смаленскага педуніверсітэта, тады ж пачаў выкладаць у школе гісторыю. Любоў турэстычныя паходы і адразу ж арганізаваў вандроўку па рэчцы Вяга — ад вытока да вусця.

Спачатку маю ўвагу прывабіла замчышча ў Прудніках. Затым мяне зацікавіла і гістарычнае мінулае маёнткаў Ідолта, Мілашова. Папрацаваць у архіве хацелася, але туды складана было трапіць. Аднак часы змяніліся, і ў Віцебску ў пачатку 1990-х адкрыўся краязнаўчы цэнтр. З дапамогай гэтага цэнтра мне ўдалося папрацаваць у архівах Санкт-Пецярбурга, дзе я знайшоў так званую справу Мілаша — дакументы па адмене прыгоннага права ў нашай мясцовасці. У Вільні ў архіве універсітэцкай бібліятэкі на трапіў на цікавую кнігу, складзеную настаўнікам Мілашоўскага народнага вучылішча. Так патроху пашыраліся і паглыбляліся мае веды па гісторыі свайго краю.

Але не ўсё было паспяхова. Пачаў ствараць музей у мясцовай школе, сабраў дастаткова багатую калекцыю манет і папяровых грошай, самавараў. Ды раптам трапіў у бальніцу з інфарктам. Калі вярнуўся на працу, заўважыў недахоп многіх каштоўных рэчаў. Скралі і старыя кнігі. Музей у школе ёсць і цяпер, але гэта ўжо не той музей.

Увогуле, гісторыя нашай мясцовасці цікавая і захапляльная. Належалі гэтыя землі спачатку Сапегам, а праз некалькі стагоддзяў — знакамітай сям'і Мілашаў (менавіта з гэтага роду паходзіць лаўрэат Нобелеўскай прэміі Чэслаў Мілаш). Як настаўнік гісторыі ўплэўлены: гісторыя без краязнаўства — не гісторыя. Трэба ў першую чаргу ведаць мінулае свайго мясцовасці.

Плён дае суполка

Усё большую вядомасць набывае гісторыка-краязнаўчая суполка "Ваколіца", створаная на гістарычным факультэце ГДУ імя Ф. Скарыны. Яе заснавальнікі — выкладчыкі Кацярына Саўчык і Валянцін Міхедзкі, а таксама студэнты Яўген Кавалеўскі, Вікторыя Гулевіч, Максім Новік, Віктар Ляпёшкін. Навуковы кіраўнік суполкі — кандыдат гістарычных навук, дацэнт Віктар Пічукіў.

На жаль, краязнаўства на Гомельшчыне не заўсёды мела неабходныя магчымасці і ўмовы для больш дзейснага развіцця. Але заўсёды знаходзіліся людзі, якія імкнуліся даследаваць край. Атрыманьня ж новых вядоў дазваляюць нам, безумоўна, пераасэнсоўваць і ўсведамляць ужо вядомыя факты нанова. Менавіта таму сёння ў ГДУ імя Ф. Скарыны ёсць свае аматары краязнаўства, якія гатовы працягваць дзейнасць папярэдняга. Дарэчы, студэнтамі ўжо напісаны шэраг навуковых артыкулаў у галіне краязнаўства.

Праца "Ваколіцы" не абмяжоўваецца навуковай дзейнасцю, ладзяцца і вандроўкі па цікавых мясцінах. Словам, аматары краязнаўства адкрываюць для сябе тую спадчыну продкаў, на ахову якой наша пакаленне павінна звярнуць пільную ўвагу.

Ала ДАРАШЭНКА

Біёграф Смілавіч

"У Смілавічах я ведаю вельмі многіх, мяне ведаюць усе", — кажа краязнаўца і публіцыст Уладзімір Шулякоўскі. Ён своеасаблівым пасьянсам выкладвае на стале фотакарткі, з якіх усміхаюцца ягоныя землякі: "Вось пісьменнік з цяжкім лёсам Эдуард Ярэшэвіч, а гэта Люда Воўчак — чэмпіёнка турынскай Параалімпіяды". Пра кожнага земляка Уладзімір Шулякоўскі мае сваю гісторыю і плануе ў хуткім часе сабраць іх у адной кнізе, прысвечанай людзям роднага краю.

Невялікае мястэчка Смілавічы, што ў 35 кіламетрах ад Мінска, аплецена мудрагелістым павуціннем з гісторый, паданняў, незвычайных лёсаў. Краязнаўчыя роспускі пачаліся для Уладзіміра Шулякоўскага з цікавасці да ўласнага радавода: "Адсюль, са Смілавіч, пайшоў на фронт мой бацька. Мне тады быў адзін год. Завуч нашай школы Аляксандр Сяўбо паказаў месца, адкуль яго праводзілі на вайну — ад трохпавярховага млына каля моста праз Волму. Бацька загінуў зімой 1941-га пад Масквой. У архіве я знайшоў яго чырвонаармейскую кніжку 1921 года, высветлілася, што ён удзельнічаў у рэвалюцыі ў атрадзе Галушкі, пасля ў грамадзянскай вайне, захаваўся граматы, падпісаныя Аржанікідзе, Кіравым".

Доўгі час Уладзімір Шулякоўскі даследаваў гісторыю дзвюх нацыянальнасцей, што калісьці дамінавалі ў Смілавічах, — яўрэяў і татар. У мястэчку і сёння стаіць мячэць — адна з васьмі дзеючых у Беларусі, у пасёлку пражывае больш за 200 татар, а калісьці яны складалі трэць усяго насельніцтва. "Калі пачаў пісаць пра татар, нідзе не мог знайсці даваенныя здымкі, тады згадаў, што муж нашай настаўніцы геаграфіі Айшы Сулейманаўны шмат фатаграфавалі. Звярнуўся да яе, і яна мне столькі ўсяго цікавага распавяла! Дарэчы, дала фотаздымкі, я напісаў вялікі нарыс", — распавядае краязнаўца.

Вывучаючы гісторыю смілавіцкіх яўрэяў, Уладзімір Шулякоўскі шмат часу правёў у архівах, а таксама паездзіў па гістарычных мясцінах, дзе знаходзіліся вядомыя іешывы — вышэйшыя рэлігійныя навучальныя ўстановы. Акрамя Смілавічаў, яны былі ў Міры, Валожыне ды іншых мястэчках. "Яўрэі ў Амерыцы часам не памятаюць, дзе знаходзіцца

Мінск, а гэтыя месцы ведаюць вельмі добра, бо адсюль выйшлі знакамітыя людзі", — зазначае краязнаўца. Адзін з іх — Хаім Суцін — сусветна вядомы мастак-экспрэсіяніст, дзяцінства якога прайшло ў Смілавічах, а папулярнасць да яго прыйшла ў Парыжы. Уладзімір Шулякоўскі можа ў нейкім сэнсе лічыць сябе яго суседам: "Наша хата стаяла насупраць хаты Хаіма Суціна, — распавядае ён. — Муж маёй цёткі, які нядаўна памёр, пражыўшы сто гадоў і тры месяцы, вельмі добра ведаў бацькоў Суціна і шмат пра іх распавядаў".

З плямёнамі вядомага мастака краязнаўца даводзілася суседнічаць абсалютна літаральна: "Мы здымалі куток на Камсамольскай вуліцы, і з намі побач жылі яны, адна з іх — Ніна Ферাপонтава. Калі памёр Суцін, яго сваякам з Францыі пераслалі грошы, але яны так і не змаглі іх атрымаць — КДБ прымусіла адмовіцца. Нядаўна я знайшоў Ніну Ферাপонтаву, яна жыве ў Мінску, дапамагала ў стварэнні музея Хаіма Суціна, які некалькі гадоў таму адкрыўся ў Смілавічах".

Уладзімір Шулякоўскі лічыць, што ўсе знаходкі невядомых: інфармацыя не знікае бясплёдна, дзесьці па-

хоўваецца, нібы запісаная на магнітафонную стужку. Трэба толькі дастаць яе з глыбін архіваў і з успамінаў сведкаў. Так, ён ўдакладніў дату масавага расстрэлу яўрэяў са смілавіцкага гета: "Ніхто дакладна не памятаў, але я ўпарта распытваў землякоў і адна жанчына згадала, што яе мама казала, нібы адбывалася гэта на Пакравы ў 1941 годзе". Тады немцы расстралялі звыш 2 тысяч смілавічан, а таксама яўрэяў, прывезеных з Гамбурга. "Мая маці згадала, што зямля пасля "дыхала" некалькі дзён, — прыгадвае У. Шулякоўскі. — Дарэчы, сярод забітых былі і сваеякі мастака Хаіма Суціна. Некаторыя лічаць, што яны эвакуіраваліся, але, думаю, гэта не так. Чуў таксама, што яўрэі ішлі на расстрэл пакорліва. Аказваецца, многія спрабавалі выратавацца. Расказвалі, што хлопец і дзяўчына беглі да Волмы. Схаваліся ў явары, але немец заўважыў іх і застрэліў, цэлы ўпалі ў раку, і толькі вясной знайшлі іх пад лёдам каля млына".

Такіх малюнкаў, трагічных, красамойных, па драбніцах, сабраных са слоў сведкаў, Уладзімір Шулякоўскі мае багата. Яны часта друкуюцца ў перыёдыцы — у газетах "Вячэрні Мінск", "Звязда", "ЛіМ", "Со-

ветская Беларусія", у «Краязнаўчай газеце», "Народнай газеце", "Мінскай праўдзе". Гэта сапраўдны "казкі жыцця" Смілавічаў, напісаныя заўсёды вострасюжэтна, яны больш падобныя да захапляльнай прозы, чым да публіцыстычных нататкаў.

Гісторыю вёсачкі Палянкі, што ў сямі кіламетрах ад Смілавічаў, Шулякоўскі распавядае кожны раз з новымі мастацкімі дэталімі. Вёска гэтая была заснаваная маладым лесніком Іванам Філіповічам у канцы XIX стагоддзя сярод бярозавага гаю, у прыгожым месцы, багатым ягадамі, грыбамі і дзічынай. Самыя страшныя выпрабаванні выпалі на долю Палянкі напрыканцы вайны, у 1944 годзе, тады вёска цудам пазбегла лёсу Хатыні. Хаты і хлявы былі амаль цалкам спаленыя, але людзей, дзякуючы нейкаму дзіўнаму збегу абставінаў, немцы ў апошні момант не пакаралі. Пасля вайны вёска была адбудаваная, але праз нейкі час зноў знікла — на гэты раз з картаў і даведнікаў населеных пунктаў Беларусі. Толькі нядаўна намаганнямі жыхароў Палянкі была афіцыйна вернутая яе гістарычная назва.

Гісторыя жыве за кожным паваротам смілавіцкіх дарог — у старажытных палацах, што калісьці належалі роду Агінскіх, а пасля Манюшкам і Ваньковічам, у праваслаўнай царкве Святога Георгія Перамаганосца, куды да айца Валяр'яна прыязджаюць паломнікі з многіх краін, бо ён малітва выганяе з целаў хворых нячыстую сілу, свая таямніца хаваецца ў парку дрэваў-экзотаў, асобныя з якіх былі пасаджаныя Казімірам Манюшкам 200 гадоў таму, на старых яўрэйскіх могілках і нават у будынку гарбарнага завода — словам, увесь жыццёпіс Смілавічаў цяжка ахапіць. Уладзімір Шулякоўскі як краязнаўца спрабуе зірнуць на гэтае загадкавае мястэчка панарамна, тамагаецца разгледзець патаемную гісторыю, сплеченую з паданнямі і легендамі. І ў самым літаральным сэнсе імкнецца аглядзець родныя Смілавічы з вышыні птушынага палёту: "Некалькі гадоў таму, памятаю, уздымаўся на водапапорную вежу, каб сфатаграфавалі Смілавічы зверху. Я чалавек рызыкаюны".

Саша ДОРСКАЯ

Пільны позірк у стагоддзі

Пазалетася, у 2008 годзе, у Брэсце прайшла міжнародная канферэнцыя "Берасцейскія кнігазборы: праблемы і перспектывы даследавання". Арганізатары унікальнага па задуме праекта — Брэсцкі аблвыканкам і абласная бібліятэка імя М. Горкага. Па выніках канферэнцыі, удзел у якой прынялі даследчыкі кніжнай культуры не толькі з Беларусі, але і з Літвы, Польшчы, Расіі і Украіны, выдадзены зборнік матэрыялаў "Берасцейскія кнігазборы" [Брэст, "Паліграфія", 2010]. Складальнікі А. М. Мяснікіна і Т. С. Кавенька.

Артыкулы, якія ўвайшлі ў зборнік, змешчаны ў трох раздзелах: "Кніжная спадчына і яе сённяшні лёс", "Кнігі і бібліятэчная справа на Берасцейшчыне ў XIX — XX стст.", "Кнігі і кніжная культура Берасцейшчыны XVI — XV-III стст.". Рабочымі мовамі канферэнцыі былі беларуская, польская, руская і ўкраінская, на якіх і друкуюцца артыкулы. Многія матэрыялы, змешчаныя ў "Берасцейскіх кнігазборах", чытаюцца быццам сапраўдны дэтэктыў па гісторыі кнігі, кніжных скарбніц. Аўтары, расказваючы пра свае бібліятэкі, задаюцца пытаннем: "Што тут будзе карысна рэгіянальнаму краязнаўцу і кнігазнаўцу?.."

Адметнасць дакладаў, агучаных на канферэнцыі, яшчэ і ў тым, што іх змест — абсяг для больш шырокага пранікнення ў гісторыю кніжнай культуры. Яркі прыклад у гэтым плане — артыкулы В. Герасімава ["Рарытэты Прэзідэнцкай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь і іх роля ў рэгіянальных краязнаўчых даследаваннях"], Л. Доўнар ["Кніжная справа Брэст-Літоўска ў XIX — пачатку XX стст."], Л. Коўкель ["Прыватныя кнігаз-

боры Берасцейшчыны ў XIX стагоддзі"], А. Лын ["Имение Гремячекультурный очаг Полесья конца XIX — начала XX века"], І. Сацута ["З гісторыі народных бібліятэк Берасцейшчыны"] і іншыя.

Як адкрыццё па сённяшнім часе — зварот да нашаніўскай нататкі за 1909 год: "За 1908 год бібліятэка (размова пра Астремчаўскую кніжніцу. — К. С.) выдала 2 тысячы 500 кніг. Найбольш кніг чытаюць позняй восенню. Чацвёртая частка чытачоў — кабеты і дзяўчаты. Карысць ад кніг вялікая. У іх напісана ўся мудрасць, да каторай дайшоў свет. Адзін чалавек, як пачаў чытаць кніжкі, дык кінуў піць гарэлку. Там жа напісана: "Астремчаўская бібліятэка прасіла ў воласці 25 рублёў з штрафаў, каб паправіць кніжкі, што бадзююцца па руках, падзёрліся. Воласць павінна адпусціць, бо чытаюць усе вёскі гэтай воласці..."

Наклад кнігі "Берасцейскія кнігазборы", якая, несумненна, знойдзе свайго чытача, 500 асобнікаў. Фінансаванне праекта ажыццявіў Брэсцкі аблвыканкам.

Кастусь СЕМЯНОВІЧ

Культура слова

Агонь і вогнішча

З малых гадоў помніцца мне мацерыныя словы: "Прайдзі на луг, пад вогнішча..." Як цяпер, бачу пры адзінокай, з сукамі-патырчакамі старой хвоі даўно выгаралую сярэд зялёнай травы лапіну з чорным вуголем, уялясканым дажджамі ў сівы попел, — тое старое пастухоўскае вогнішча. Вогнішча — так у нас называюць месца, дзе гарэў агонь. У друку ж вельмі часта чытаю: "расклаў (ці распаліў) вогнішча". Для мяне гэты выраз гучыць проста дзіка, бо я разумею яго так: "расклаў (ці распаліў) месца, дзе гарэў агонь". *Вогнішча* — адпаведнік рускаму *кострыце*. І толькі! Гэтак жа, як *азырышча* — месца, дзе было возера. Рускае ж *костер* у нас разумеецца як *агонь*: развёл костер — расклаў агонь. Адназначна тлумачыць рускаму чытачу беларускае слова *вогнішча* Іван Насовіч у сваім "Слоўніку беларускай мовы": "вогнішча — агнішча, пепелішча". І прыводзіць такі прыклад: "Раскладзі агонь на старым вогнішчы".

Рыхтуючы да друку аднагомік выбранах твораў Алены Васілевіч у серыі "Беларускі кнігазбор", я запыніўся ў яе апавесцях на гэтым *вогнішчы* ў значэнні *агонь*: "У Мані ёсць план: ісці ўсім гуртам на палянку, раскласці там вогнішча і частвацца". "У вас на Случчыне, праўда, так кажуць?" — пытаюся ў Алены Сямёнаўны. "Не, у нас кажуць *раскласці агонь*", — адказала вядомая пісьменніца. А напісала яна *вогнішча*, бо так паграбавала слоўнікі, а за імі — і карэктары. "Папраўце, калі можна, на *агонь*", — сказала мне Алена Васілевіч. І мы выканалі аўтарскую волю.

Кастусь ЦВІРКА

Пасля вучобы ў сярэдняй школе ў родным Віцебску Вадзім паступіў у авіяцыйны інстытут у Піцеры. І застаўся там працаваць на ваенным заводзе. Затым выкладаў у каледжы, потым запрасілі яго начальнікам аддзела ў Камітэт па адукацыі Ленінградскай вобласці, дзе цяпер і працуе.

Збіраць паштоўкі ён пачаў гадоў 25 таму. Пераважна — з выявамі горада Віцебска, усёй Беларусі. Захапіўся і рэдкімі кнігамі. Але галоўная ў яго зборы — калекцыя паштовак пра родны горад — каля 700 картак. Прычым, калекцыянер не даўчае да гэтага ліку паштоўкі паставаенныя. Яго збор дакладна пазначаны часам: назвацца ён пачаў асноўным тое, што выдавалася да вайны і да Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года.

— Пастаянна наведваю гарады, дзе збіраюцца калекцыянеры, часта бываю ў Маскве, выязджаю за мяжу, — расказвае Вадзім. — Імкнуся да мясцін, дзе адкрываецца магчымасць набыць тое, што цябе цікавіць.

Чаму паштоўкі менавіта пра Віцебск? — "Дык гэта ж малая радзіма! Яго цяпер практычна не пазнаць. Тое, што было да рэвалюцыі — зусім іншае, іншы горад! Гісторыя маёй радзімы, яе сэнняшні дзень заўсёды мяне цікавілі. Знаходзяцца цяпер ужо за мяжой (іншая дзяржава), я заўсёды цікавіўся роднай старонкай. І літаратурай, і мовай. Паколькі вучыўся ў школе ў Віцебску, мову, натуральна, добра ведаю, не забываюся на яе. З задавальненнем чытаю беларускія тэксты. Любоў да Айчыны, да малой радзімы і сталі штуршком для збірання калекцыі.

Віцебск — найперш горад Шагала. І пра "палёт" над горадам — традыцыйнае пытанне да мастакоў, краязнаўцаў, гісторыкаў. Чаму — Віцебск, чаму менавіта палёт над ім? Давялося неяк пачуць асабістае тлумачэнне карэннага жыхара: толькі Віцебск стварае непаўторнае, ні на што не падобнае надзвычай прыёмнае адчуванне прасторы, магчыма таму, што расквіцваўся ён на высокіх пагорках. Дзе яшчэ ў свеце ўбачыш дзве ракі, калі адна ўпадае ў другую ў такім глыбокім бяздонні?

— А пра Шагала... Я пагабраў усе выдазеныя ў свеце паштоўкі пра занага мастака. Але картка, так ці іначай звязаных з яго асобай, няма. Здалёк згадваюцца мясціны, дзе ён нарадзіўся, школа, дзе вучыўся, вуліца, дом, дзе пражываў з Бэлай. Але яго творчасць больш багата прадстаўлена на марках.

Люблю глядзець на выявы тых вулачак, якія, на жаль, не захаваліся. Але цяпер у горадзе многае аднаўляецца. Самыя прыгожыя дамы, найперш, храмы адбудоўваюцца. Гэта правільна! Шкада, што ўсё гэта ў свой час знішчылася. Цяпер Свята-Успенскі сабор адрастаўраваў, шэраг іншых цэркваў горада аднавілі. Можа, дзякуючы таму, што і

Філакартыст Вадзім СЯДОŪ родам з Віцебска, беларус, які жыве ў Санкт-Пецярбургу, дзе досыць актыўная беларуская дыяспара і адкуль прыходзяць найцікавейшыя звесткі з гісторыі нашай краіны. Дастаткова згадаць аднаго з галоўных даследчыкаў Вялікага княства Літоўскага, загадчыка аддзела рэдчай кнігі Расійскай Нацыянальнай бібліятэкі Санкт-Пецярбурга Мікалая Нікалаева, які расшукаў у Расіі шмат дагэтуль невядомых дакументаў. Здавалася б, аматарскае захапленне Вадзіма між тым таксама дае магчымасць вывучэння некаторых "белых плямаў" нацыянальнай гісторыі. Беларусы ў замежжы не толькі зберагаюць гістарычную памяць пра бацькаўшчыну, але і адкрываюць дагэтуль невядомыя яе старонкі.

Паштоўкі з мінулага

карткі такія ёсць. Агзін час у горадзе жыло каля 70 працэнтаў яўрэяў. Між іншым, яны таксама адлюстраваны на паштоўках. Столькі людзей на іх!

Для звычайнага чалавека погляд на паштоўку чыста эстэтычны. Калі яе бяруць ў рукі калекцыянер, то бачыць значна большае: майстэрства мастака, дакументальную гістарычную аснову, якая ў ёй закладзена, ацэньвае якасць паліграфічнага выканання, параўноўвае розныя гатункі паперы. І нават нахіл рукі чалавека, які рабіў на ёй начырк, пра многае можа сказаць. "У той час шмат дасылалася не пісьмаў, а менавіта паштовак. Вось чалавек прыехаў у Віцебск, яму трэба перасаджвацца на поезд, але перад гэтым паведаміць родным, што ўсё добра. Ён на вакзале купляе паштоўку і піша: праз дзве гадзіны я буду... і называе іншы гарадскі цэнтр, злучаны шляхамі з Віцебскам. На вакзале было сваё паштовае аддзяленне, ставіўся штэмпель: "Віцебск, вакзал". Запісы часам досыць цікавыя: помню ўхвальныя словы маладога чалавека, які ўпершыню пабываў у краі: горад вельмі прыгожы!... — распавядае пра калекцыю і яе міжвольных суб'ектаў Вадзім. — Можна з пе-

рарананасцю сказаць: тым, хто бываў у Віцебску, горад, насамрэч, падабаўся. На паштоўках, і праўда, ён выглядае надзіва і неверагодна прыгожым. Цікава ўсё: як людзі жылі, як апраналіся. Нават можна пабачыць унутранае ўбранне пакояў. На адной з карткаў паказаны тыповы дом канца XIX ст. Між іншым, ёсць дэталі, звязаныя з паляваннем. Напэўна, на Віцебшчыне было шмат мядзведзяў. Ды і проста цікава пабачыць, як выглядаў горад сто і больш гадоў таму.

Паштоўкі ў той час выдавалі не толькі буйныя выдавецтвы Масквы, Санкт-Пецярбурга, Стакгольма. Шмат карткаў выходзіла ў свет у Вільні. Але друкавалі іх і тыя, хто жадаў і меў сродкі на гэта. Тыражамі, як правіла, ад трох да пяці тысяч.

Мова друкаваных надпісаў — пераважна руская, але сустракаюцца і экзэмпляры з іншаземнымі пажаданнямі, прыкладам, на нямецкай мове. Паштоўкі трыццацігадоў, пазней — ужо з надпісамі па-беларуску.

"Людзі актыўна цікавіцца гісторыяй сваіх гарадоў. Не толькі Мінска, Віцебска. Інфармацыя пра іх, асабліва невялікіх, мы практычна не маем, а на паштоўках яна ёсць!" — Вадзім прыводзіць прыклад: па Баранавічах толькі немцы ў першую сусветную вайну выдалі звыш 200 паштовак.

Самая ранняя паштоўка ў калекцыі Вадзіма Сядова датуецца 1898 годам. Гэта пачатак такога віду выдання па Віцебску.

Маўклівыя сведкі нашай гісторыі па-свойму падзяляюць яе на перыяды. Да прыкладу, у ваенны час іх якасць (асабліва кардону) стала горшаю. Але гэ-

ты час цікавы менавіта тым, што больш выразная палітра саміх паштовак. Адкрыліся магчымасці рабіць фотаздымкі — і даслаць сваякам фотапаштоўкі. Людзі актыўна перамяшчаліся, з'явілася адпаведна большая патрэба ў паштовай сувязі і паведамленнях. Таму такога фармату паперы для напісання патрабавалася больш. І палітра іх, і тыражы павялічыліся. Пасля рэвалюцыйнага паштоўкі — больш ідэалагізаваныя. На іх можна сустрэць фрагменты дэманстрацый, мітынгаў.

Але чым далей ад часу, дакументальнымі сведкамі якога сталі паштоўкі, тым цяжэй іх знаходзіць. Асноўная калекцыя сабраная, і цяпер у Вадзіма ў год прыбаўляецца адзін-два новыя экзэмпляры. Паколькі калекцыянеры адзін аднаго добра ведаюць, кантактаваць ім лёгка, асабліва пры наяўнасці Інтэрнета. У Кіеве, Маскве, Піцеры раз на месяц праводзяцца вялікія зборы, дзе сустракаюцца зацікаўленыя. Вадзім Сядоў сябрае з калегамі ў Віцебскім краязнаўчым музеі, падтрымлівае стасункі з гарадскім Музеем прыватных калекцый.

Асэнсаванне значнасці такіх збораў яшчэ наперадзе, і чакае свайго спрыяльнага часу. У савадкі перыяд, да прыкладу, захапленні калекцыянераў не віталіся. Лічылася, калі зборы будуць у іх — не будзе чаго дэманстраваць у музеях. Памылковасць падобных падыходаў і перакананне, што насамрэч якраз усё наадварот, сталі відавочнымі ўжо ў наш век. І ў Мінску зусім нядаўна прайшла Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя па пытанні ўзаемадзеяння паміж дзяржаўнымі ўстановамі, музеямі і прыватнымі калекцыянерамі. Дзяржаўныя архіўныя ўстановы могуць дапамагчы ў збіранні прыватных калекцый. Шмат у чым карысным стане для дзяржавы і шматгадовы невячэрны досвед прыватнікаў. На выстаўцы, якая працавала падчас навукова-практычнай канферэнцыі, мо ўпершыню задоўгія гады аб'яднаны матэрыялы з калекцый музеяў і калекцыянераў прадэманстравалі плён такога творчага саюза. А ў адзіным на тэрыторыі СНД музеі дзіцячай паштоўкі ў Гатчыне (Ленінградская вобласць) паўмільёна экспанатаў. І сюды завітваюць нават настаўнікі — каб зрабіць падборку па любой тэме, датычнай гісторыі ці геаграфіі. Паштоўкі таннейшыя, чым, тыя ж манеты, і збіраць іх у нейкім сэнсе прасцей. Але калекцыянераў паштовак стала значна больш гадоў 15 таму, калі людзі сталі сур'ёзна цікавіцца менавіта гісторыяй.

Ірына ТУЛУПАВА

На здымках: Вадзім Сядоў; ілюстрацыі з калекцыі В. Сядова, пагараваныя У. Ліхадзедаву.

Фота Кастуся Дробава

Яркія гронкі памяці

У вёсцы Фёдараўка Рагачоўскага раёна знаходзіцца магіла Лізаветы Паўлоўскай. У мінулым годзе на месцы яе пахавання адбылася паніхіда і быў адкрыты помнік гэтай незвычайнай жанчыне.

Лізавета Іванаўна — маці вядомага пісьменніка, публіцыста, дзяржаўнага і грамадскага дзеяча, нашага земляка Уладзіміра Дзедлава (Кігна). Нарадзілася яна ў 1830 годзе ў сям'і падпалкоўніка царскай арміі ў Магілёве. Тут прайшло яе дзяцінства і юнацтва, тут яна атрымала пачатковую адукацыю — скончыла гімназію. Дзяўчынка выходзіла ў добрых дэмакратычных традыцыях, сярод літаратурных і культурных інтарэсаў, цікавасці да духоўнай культуры народа. Не без разумення і падтрымкі бацькоў яна захапілася вуснай народнай творчасцю. У Быхаўскім павеце знаходзіўся маёнтка блізкіх сваякоў, дзе часта бывала дзяўчына-дваранка, беларуска па паходжанні, якая блізка да сэрца ўспрыняла шчырую песню свайго народа.

Лізавета Паўлоўская склала зборнік "Народныя беларускія песні" (выдадзены ў 1853 годзе на рускай мове ў Санкт-Пецярбургу пад крыптанімам Е. П.). У кнігу ўвайшлі творы калядна-абрадавай і пазаабрада-

вай народнай лірыкі, запісаныя ў Быхаўскім павеце. Значнае месца адведзена апісання розных месцаў, вясельнага абраду і тэкстам звязаных з ім песень.

У 1853-м у Магілёве Лізавета Паўлоўская пазнаёмілася з маладым юрыстам Людвігам Іванавічам Кігнам. Яны абвянчаліся ў 1855 годзе і неўзабаве пераехалі ў Тамбоў у сувязі з пераводам мужа па службе. Там у іх нарадзілася трое дзяцей: Уладзімір, Аляксей, Вольга. Аднак у 1860-м у час пажару згарэў іх дом. Сям'я вымушана была вярнуцца ў Беларусь. Яны знайшлі прытулак у дзядзькі Лізаветы Іванаўны ў вёсцы Фёдараўка Рагачоўскага павета, неўзабаве Фёдараўка перайшла да Кігнаў. А крыху пазней сям'я перабралася на хутар Дзедлава, які набыла ва ўласнасць.

У Фёдараўцы і правяла ўсё астатняе жыццё Лізавета Паўлоўская. Выхоўвала сялянскіх сірот. У вёсцы былі пабудаваны бальніца і лазня для сялян. А ў двух кіламетрах ад Дзедлава, у вёсцы Асмолавічы, Лізавета Іванаўна пабудавала школу ў гонар загінуўшага

сына Уладзіміра. У аднапавярховым, з чырвонай цэглы будынку і да нядаўняга часу была школа.

Калі пачалася Першая сусветная вайна, Лізавета Іванаўна на ўласныя грошы пабудавала побач са сваім домам лазарэт, у якім сама — ужо васьмідзесяцічатырохгадовая жанчына — даглядала параненых і знявечаных на фронце салдат.

Па ўспамінах фёдараўскіх старажылаў, яна памерла ў 1916 годзе. Дом Кігнаў згарэў у грамадзянскую вайну. Разам з асабістым архівам Лізаветы Іванаўны загінула багатая бібліятэка, карціны і малюнкі сяброў Уладзіміра Кігна — Віктара і Апалінарыя Васняцовых. І трэба быць удзячным Лізаветце Іванаўне за тое, што большую частку архіва старэйшага сына (а там былі лісты Тургенева, Чэхава, Васняцовых і многія іншыя каштоўныя дакументы) яна перадала ў Пушкінскі дом.

Сёлета спаўняецца 180 год з дня нараджэння пісьменніцы і фалькларысткі Лізаветы Паўлоўскай. На яе магільнай пліце напісана:

Вясельныя песні роднай старонкі
Сабрала ты сэрцам у яркія гронкі,
Як кветкі ў вянок, спавіла душою,
Шануем цябе і ў думках з табою.

Памяць пра дзяўчыну-беларуску, якая за восем гадоў да адмены прыгоннага права выпусціла зборнік "Народныя беларускія песні", памяць пра добрае і мужнае сэрца, якое шчыра любіла свой народ, жыве.

Міхась КАВАЛЁЎ

Доўгае вяртанне дадому

У даследчыкаў беларускай літаратуры і ўсіх неаб'ява- кавых да гісторыі роднага прыгожага пісьменства з'я- вілася нагода для радасці — у выдавецтве "Беларускі кнігазбор" пабачылі свет "Выбраныя творы" Рыгора Кобеца.

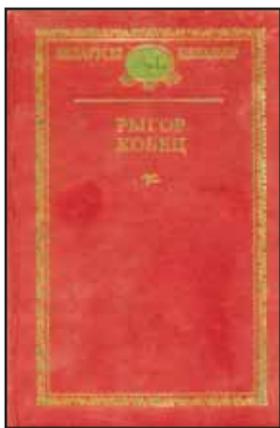
Ведуць гаворку пра гэтую кнігу, трэба, мабыць, спачатку не столькі і не толькі пісаць пра змест і мастацкія якасці, колькі пра *доўгую дарогу дадому* спадчыны чалавека, на- столькі адданага літаратуры і мастацтву, што гэтую адда- насць не змаглі знішчыць ні доўгія гады пакутаў, ні людская здрада, ні страта здароўя...

Нягледзячы на тое, што Рыгор Кобец пакінуў значны след у нашай культуры, імя яго вядома далёка не кожнаму — за- надта доўгім быў шлях гэтага пісьменніка да сучаснага чы- тача. Пра гэта падрабязна распавядае ў прадмове да кнігі дачка і нястомны папулярызатар творчасці бацькі Алена Рыгораўна Кобец-Філімонава. Зацікаўлены чытач адразу прыгадае яе кнігу "Калі ўцякала сонца", якая выйшла колькі год таму. Пасля грунтоўнага даследавання жыцця і твор- чай біяграфіі Рыгора Кобеца, прадстаўленых у кнізе дачкі, сапраўды заставалася толькі адно — прапанаваць доўгача- канае сур'ёзнае выданне твораў пісьменніка.

"Выбраныя творы" ўключаюць п'есу "Гута", чатыры кіна- сцэнарыі, эсэ, успаміны і рускамоўную аповесць пра ГУЛАГ "Ноев ковчег". Акрамя гэтага, чытач мае магчымасць пазна- ёміцца з эпістальнай спадчынай пісьменніка і невялікім раздзелам "Сучаснікі пра Рыгора Кобеца", у якім змешча- ны ўспаміны Анатоля Вольнага, Рыгора Рэlesa, Ільі Рэзніка, Валянціна Тараса, Яфіма Садоўскага і іншых.

Значную ролю ў літаратурным жыцці Р. Кобеца адыгра- ла п'еса ў трох дзеях "Гута", якая ў свой час карысталася вялікай папулярнасцю. Прысвечана яна актуальнаму на час напісання пытанню індустрыялізацыі вытворчасці. Зрэшты, у п'есе ўсё дышае паветрам свайго часу — і расстаноўка аўтарскіх сімптэяў, і асноўная праблематыка, і матывацыя дзеянняў герояў... Усё гэта чытач адчуе з першых радкоў. Сёння "Гута", безумоўна, з'яўляецца цікавым фактам свайёй эпохі і карысным матэрыялам для літаратуразнаўцаў. Са- праўды, даследаванні па гісторыі беларускай драматургіі і тэатра без разгляду гэтай п'есы — як са сцэнічнага, так і з мастацкага боку, — не можа быць поўнай, як і ўвогуле гісторыя беларускай літаратуры 1920 — 1930-х гг.

Асабліва цікавае ўяўляе аповесць "Ноев ковчег". На- гадаем, што ўпершыню яна была надрукавана ў скарачэнні ў № 3 часопіса "Нёман" за 1989 год. Падчас чытання неад- ступна будзе ўзнікаць у памяці "Адзін дзень Івана Дзясніса- віча" А. Салжаніцына — па сутнасці, Р. Кобец таксама апіс- вае адзін дзень з лагернага жыцця свайго героя. (Зрэшты, у каментарыях гэты ўплыў адзначаны). Зразумела, апавед пашыраецца за кошт рэтраспектывы і ўстаўных аповедаў, не

менш цікавых за асноўнае дзеянне. Аповесць напісана надзвычай тале- навіта, яскрава, з лёгкім гумарам, што асабліва адцяняе трагічнасць падзей. Аднак нават самыя змроч- ныя старонкі лагернага жыцця, апі- саныя ў гэтай аповесці, пакідаюць не такое цяжкае ўражанне, як чы- танне лістоў пісьменніка з высылкі да сваіх родных і калег.

Дзякуючы свайёй рознабаковасці, кніга гэтая цікавая не толькі самімі творамі, але і як крыніца вывучэн- ня асаблівасцей творчага працэсу — і датычна да канкрэтнай эпохі, канкрэтнага пісьменніка, і ў шы- рокім, універсальным сэнсе слова. Сапраўды, лісты Р. Кобеца да свая- коў і калег, яго праявіныя творы паказваюць не толькі псі- халагічны стан пісьменніка, трагічныя перыпетыі часу, але вельмі часта — і працэс нараджэння твора і гісторыю яго шляху да чытача, тое, што вельмі часта застаецца таямні- цай. Па вялікім рахунку, для звычайнага чытача такія рэчы такія і павінны заставацца, але для філолага, даследчыка літаратуры гэта мае неацэннае значэнне.

Таму і мастацкія творы Р. Кобеца цікава будзе даследа- ваць з пункта гледжання дэфармацыі мастацкай праўды на карысць ідэалагічных прыярытэтаў, уплыву актуальных рэалій свайго часу на свядомасць і творчасць пісьменніка. Гэта тая сітуацыя, пра якую падрабязна пісаў М. Мушын- скі ў кнізе "Тэксталагія твораў Якуба Коласа": даследуючы творы, напісаныя ў 1930-я гг., мы павінны ўлічваць дэфар- мацыю аўтарскай задумкі пад уплывам унутраных псіхала- гічных і знешніх ідэалагічных фактараў. Варта адзначыць, што стварэнне характараў, складаных псіхалагічных калі- зій, адлюстраванне побыту сапраўды ў творах Кобеца на ўзроўні. І тыя сцэны, у якіх апісваецца "вострая класавая барацьба", яскрава адлюстроўваюць яшчэ і тое, як прыро- да таленту пісьменніка ўступае ў супярэчнасць з патраба- ваннямі часу. Моманты, дзе выкрываюцца шкоднікі, ворагі, кулакі і г. д. выглядаюць схематычна і шаблонна, аднак гэта падаецца цалкам заканамерным у кантэксце літаратуры ад- паведнага часу.

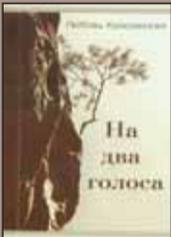
Хацелася б, каб кніга А. Кобец-Філімонавай "Калі ўця- кала сонца" і "Выбраныя творы" самога Кобеца неўзабаве займелі працяг у выглядзе навуковай манаграфіі, у якой на належным літаратуразнаўчым узроўні будзе асэнсавана творчая спадчына пісьменніка і яго месца ў гісторыі бела- рускай літаратуры і тэатра.

Жанна КАПУСТА

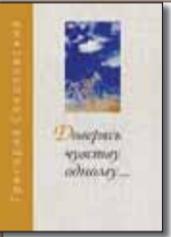
Кніжная паліца

У РВУ "Літара- тура і Мастацтва" выйшаў раман **Алега ЖДНА** "Князь Мстислав- ский". Падзеі ў творы разварочва- юцца на пачатку XVI стагоддзя пад- час абстрактнага тэрытарыяльных спрэчак паміж Расіяй і Польшчай. Гэта выбар князя Жаслаўскага, які апынуўся перад выбарам: перайсці на бок Васіля III ці напярэдадні галоднай зімы працягнуць карміць вялікае расійскае войска? Ён зрабіў вы- бар, дзякуючы якому застаўся ў гісторыі як князь Мсціслаўскі.

У Брэсце ў вы- давецтве "Альтэр- натыва" выйшаў зборнік вершаў і пэм **Любові КРА- СЕЎСКОЙ** "На два голас". Гэта другая кніжка рускамоўна- га аўтара. Вершы Л. Крэсеўскай — гэта дыялог паэтэсы з жыццём, са светам прыроды і з уласным "Я". Гэта не заўжды па-жаночы напісаньня, але вельмі жаночыя творы. Па-таварыс- ку цёплую прадмову да кніжкі напі- саў паэт з Пінска Валерый Грышка- вец. Рэдактар Анатолий Крэйдзіч.

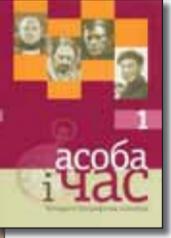
У РВУ "Літара- тура і Мастацтва" вы- пущаны зборнік вершаў **Рыгора СА- КАЛОЎСКАГА** "До- верься, чувства од- ному...". Прызнанні ў любові да свайёй зямлі, да малой ра- дзімы, да людзей,

якія з'яўляюцца асновай трываласці і росквіту Беларусі складаюць змест гэтай цікавай кнігі вядомага рускамоўнага паэта. Усе вершы на- пісаны пераважна апошнім часам, таму праз іх метафарыку, як скрозь прызму, выкрываюцца наша сучаснае беларускае жыццё.

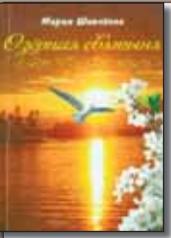

Выдавецтва "Чатыры чвэрці" выпусціла ў свет кнігу вершаў **Ан- дрэя ШАЦІЛІНА** "Трое Царствие". Гэта зборнік арыгі- нальнай паэзіі, дзе аўтар метафарычна і вобразна разважае

пра надзённае жыццё чалавека і вечныя каштоўнасці зямнога све- ту. Шматлікія паслы і асацыяцыі ў часе і прасторы, у словах і ў пад- свядомасці, гістарычныя дзеі і знакі спрадвечнай духоўнасці чалавецтва міжволі змушаюць чытача стаць саўдзельнікам гэтага паэтычнага спектакля, імя якому — жыццё.

У выдавецтве "Лі- марьбус" выйшаў альманах "Асоба і час". У першы вы- пуск увайшлі матэ- рыялы, прысвеча- ныя як добра вядо- мым асобам (Васіль Быкаў, Янка Брыль, Зоска Верас, Фёдар Фёдарав, Пётр Машэраў), так і тым, хто пакуль не стаў часткай свядома- сці нашага народа, але заслужыў таго. Укладальнік А. Фядута.

У Гродне паба- чыла свет новая кніга вершаў **Ма- рыі ШАЎЧОНАК** "Озёрная святлыня". Гэтым разам — на рускай мове. Як напісала паэтэса ў вер- шы, якім адкрывае кнігу: "Стихи мне иногда покоя не дают, // Порой от них совсем спасенья нету. // Ну что же? Пишутся — пускай живут, // Наденось, что не засорят пла- нету". Агулам жа кніга прысвечана маме. На яе старонках шмат твораў рэлігійнай тэматыкі.

Газеты, апрача "ЛіМа", сёння не спяшаюцца дру- каваць вершы. Планы выпуску мастацкіх твораў зацягнуліся на гады. Адбілі ахвоту ў людзей заглядаць у кнігарні. Што ж тады застаецца важ- нейшай трыбунай зносін беларускага пісьменніка з народам? У пошуках выйсця, аказваецца, не апошняе месца займае сам аўтар, асабліва калі ён і майстар літаратуры, і таленавіты арганізатар. Гэта выдатна пацвердзі- лася на вопыце паэта Андрэя Скарынка, які сёння вельмі запатраба- ваны публікай. Ён выдае свае кнігі і шмат выступае ў розных залах як палыманы прапагандыст свайёй творчасці.

Зорка паэзіі

Утульная, ярка асветленая га- лерэя "Лабірынт" Нацыянальнай бібліятэкі рэспублікі. У добрым настроі прыйшлі сюды людзі, чытачы, з нагоды прэзентацыі новай кнігі А. Ска- рынка "Чорны бусел", вы- дадзенай у серыі "Бібліятэка Саюза пісьменнікаў Беларусі". Прыйшлі тыя, хто даўно ведае паэта, і ўсе тыя, хто чуў пра яго арыгінальную творчасць.

Адкрыла сустрэчу актры- са тэатра і кіно Ірына Нар- бекава. Дасціпна распавяла пра творчасць паэта, яго кнігі "Багрянныя сумеркі", "Скорб- ный гость", "Соврасина", "По- лет над блудницею", "Альфа і омега"... Знайшліся і яшчэ цікавыя прамоўцы. Старэй- шына беларускай літаратуры, ветэран вайны Алесь Савіцкі сказаў, што ён уважліва со- чыць за выходам кніг Андрэя Скарынка. І новую кнігу "Чорны бусел" адразу заўва- жыў. Слухачоў вельмі ўразілі словы А. Савіцкага пра тое,

што паэт піша пра салдатаў, якія абаранялі сваю зямлю і сваю культуру ад заклатага ворага. Ён падзякаваў Анд- рэю за сыноўнюю памяць пра вайну.

Анатолий Аўруцін, сакратар праўлення Саюза пісьменні- каў Беларусі, распавёў, што Андрэй Скарынка рос на яго вачах, творча і прафесійна, і што ён, дзе мог, дапамагаў яму. Яго шматлікія кнігі і гэта новая "Чорны бусел" — не- сумненнае дасягненне бела- рускай нацыянальнай літаратуры.

Цікава гаварыў вядомы мастак, выдатны жывапісец Аляксей Кузьміч, які ўзніс характэрныя жанчыны да самых нябёс. Нездарма ж кажуць, што сапраўдны мастак можа сказаць больш праўды, чым келейны летапісец ці засуша- ны пратакаліст:

— Мiane ўражвае яго яркае метафарычнасць і вобразнасць пакутаў чалавечых, якія пазна-

чаны жаночымі лёсамі...

Міхаіл Салапаў, прафесар Беларускай акадэміі музыкі, пачаў свой выступ з музычнай адукацыі сучаснай моладзі і жыццёва важных адносін му- зыкі і паэзіі. У старажытнасці адна прыгожая жанчына Эў- тэрпа ўвасабляла сабой адну музу — паэзіі і музыкі. Гэта не толькі цікава, але і напамінае, што без якаснай літаратурнай асновы не можа быць добрай оперы ці песні, і што не змян- шаецца адказнасць пісьменні- ка за сваю творчасць, якая мо- жа стаць падмуркам музычнай культуры. У гэтым сэнсе ён падзякаваў паэту Андрэю Ска- рынкіну за яго таленавітыя творы, якія ўжо сталі песнямі. Гуказапісваючы кампаніі вы- пусцілі тры альбомы з музыч- нымі творамі на словы паэта. Яны гучаць па радыё і з тэле- экрану.

Пасля выступіў і сам паэт. Ён падышоў да мікрафона — просты, крыху сарамлівы.

Скарынка пачаў гаварыць пра час і пра сябе. Хвалюю- чыся, дадаў пра важнае:

— Я ўдзячны сваім бацькам за сваё з'яўленне на свет. Яны ў мяне добрыя, адукаваныя. Але ж з маленства ты ўжо гля- дзіш у вочы навакольнага све- ту, таго жыцця, у якім шмат высакароднага і драматычна- га. Ты — часцінка грамадства, ад цябе скіраваны надзеі і памкненні. Без запатрабава- насці ў часе я не стаў бы па- этам. Дапамагі пакуты...

А. Скарынка гаварыў пра сучаснае развіццё грамад- ства і творчасці, што радуе і засмучае, пра матэрыяльныя і духоўныя прыярытэты ча- лавека і яго бліжэйшую бу- дучыню. Ён сказаў: "Самая моцная сіла на зямлі — гэта энергія чалавечага духу". Пасля чытаў свае вершы: "Предсказание", "Послание к царю", "Сдача Бородина", "Слово к вождю перестройки", "Молчание Кремля" і ін- шыя, у якіх трывожна б'ецца паэтычная думка.

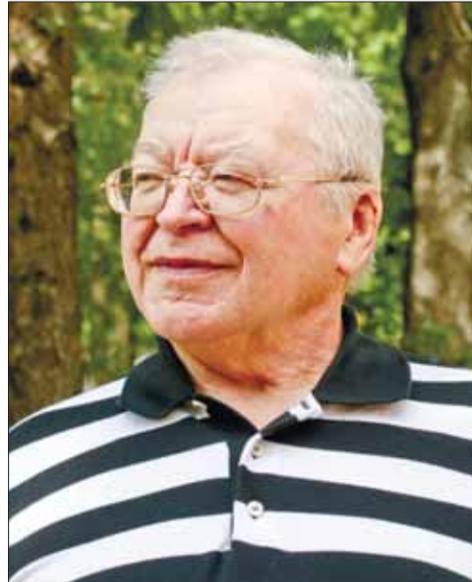
Слухачы пераканаліся, што паэт піша сэрцам і гаво- рыць сэрцам, якое ў нейкія імгненні прыкметна хвалю- ецца, пакутуе, і гэта перада- ецца ім. Літаратурны герой А. Скарынка можа дзе і памыляецца, а дзе залішне арыгінальны, занадта нава- тарскі, смелы, але яму нельга не верыць. У пошуках ісці- ны галоўнае — не страціць чалавечае сумленне, быць адданным свайму мастакоў- скаму прызначэнню. Усяго гэтага трымаецца Андрэй Ска- рынка, які тонка адчувае творчую манеру А. Пушкіна і М. Лермантава, Якуба Ко- ласа і Янкі Купалы, М. Баг- дановіча і К. Крапівы ды ін- шых сучасных паэтаў.

Эдуард КАРНІЛОВІЧ
На здымку: аўтаграфы ад
Андрэя Скарынка.

Фота Уладзіміра Чэсных

Стваральнік галоўнай кнігі

Не, я не памыліўся наконт нашай галоўнай кнігі. Мяркую, што менавіта яе цягам усяго свайго жыцця стварае Анатоль Канстанцінавіч Клышка. Бо якая яшчэ іншая кніга можа лічыцца нашай і галоўнай? Вядома ж, "Буквар". Наш беларускі настаўнік для кожнага маленькага беларуса. Вось ужо сорок адзін год юныя жыхары Беларусі пачынаюць сваё школьнае жыццё, а значыць, свядомае далучэнне да галоўных сімвалаў дзяржавы, са знаёмства з "Букваром", аўтарам якога з'яўляецца Анатоль Клышка.

суседзяў-палякаў. Я падзяляю заклік аўтара усвядоміць, што "Самая лепшая хатка" — бацькоўская, дзе ўсімі непаўторнымі гукамі пурчыць-пераліваецца наша беларускае слова. Ну, а калі часам адолее стома, дык следам за Анатолем Канстанцінавічам ахвотна бяруся за "Вярэньку загадак" або за пераствораную ім "Пастушыную гісторыю пра Дафніса і Хлою" старажытна-грэчаскага пісьменніка Лонга. Але мо найперш разам з ім імкнуся ўбачыць "Свята праз стагоддзі", каб зразумець і ніколі ў жыцці не забыцца, хто такі для беларусаў "Францыск Скарына, альбо Як да нас прыйшла кніга". І гатоў прысягнуць: я таксама "Чую, бачу, гавару" няўрымслівай душой стваральніка нашай галоўнай кнігі.

Гэта ж колькі дзетак трымалі ў руках і вадзілі пальчыкам па радках гэтай першай сваёй кнігі за столькі гадоў?! Дапытлівыя прыхільнікі статывыкі, напэўна, могуць падлічыць і гэта, назваць дакладную лічбу. Ды не ў тым галоўная сутнасць, не ў колькасці. Хоць і яна дадае павагі гэтай непаўторнай кнізе. Важна, што менавіта яна дапамагла тысячам, дзесяткам і сотням тысяч дзетак усвядоміць сябе грамадзянам нашай Радзімы, адчуць гонар за наш край, за нашых працавітых і таленавітых людзей. А яшчэ кніга гэтая з першых крокаў далучае дзетак да нашай славунай і багатай, нароўні з усімі еўрапейскімі народамі самабытнай гісторыі, дае зразумець, якое культурнае і навуковае багацце чакае іх на шляху пазнання і спазнання сябе і сваіх прапшчураў у размаітым чалавечым космасе.

яў, вершаў, дзе галоўнымі для кожнага з'яўляюцца займальнасць, дасціпнасць, даверліва-адкрытае сумоўе дарослага і дзіцяці, настаўніка і вучня, абазнанага вучонага і непісьменнага пачаткоўца. Сумоўе дзеля таго, каб неўзабаве гэты пачатковец стаў нароўні са стваральнікам той галоўнай кнігі, што гэтак гожа і ўмела далучае да свету прыгожага, добрага і разумнага.

Вядома, і да Анатоля Клышкі былі ў нас "Буквары". Але не падумайце, што Анатоль Канстанцінавіч пераўвасобіў набыткі сваіх папярэднікаў. Зусім наадварот. Яго творчы падыход яшчэ ў савецкі час, калі без вышэйшага дазволу з Масквы і слова свайго нельга было ўставіць, здолеў зрабіць беларускі "Буквар" непаўторна цікавым і займальным. А за гэткае непаслушэнства аўтар не адно не быў пакараны, але нават адзначаны — ягоны "Буквар" атрымаў срэбраны медаль ВДНГ менавіта за падбор тэкстаў — за ўключэнне загадак, пацешак, скораварак. А ў 1977 годзе на міжнароднай кніжнай выстаўцы ў Лейпцыгу беларускі "Буквар" Анатоля Клышкі быў адзначаны залатым медалём.

Анатоль Канстанцінавіч Клышка сёння — вядомы вучоны, даследчык беларускай паэзіі, пісьменнік, крытык,

перакладчык. Нездарма ягоныя шматбаковыя здольнасці адзначаны ганаровым званнем заслужанага работніка культуры Беларусі. Але, як на маё меркаванне, дык ён мае больш значную адзнаку, ён — чараўнік слова. Нашага беларускага слова. Якое вельмі тонка і глыбока разумее сам, і хоча, прагне, намагаецца, стараецца, каб гэтым умельствам авалодалі ўсе, хто з гэтым словам сутыкаецца.

Я ж менавіта так успрымаю творчую дзейнасць Анатоля Канстанцінавіча. Ахвотна прымаю ягонае запрашэнне пабываць "У лясам Беларусі", каб на свае вочы ўбачыць, як цвіце "Верасок", адчуць, як пахне "Чабарок", а з дапамогай "Беларуса-польскага размоўніка" зразумець, якія пачуцці ўсе гэтыя багаці старогаўняй пушчы выклікаюць у нашых

Я перакананы і яшчэ ў адным: найвысшая адказнасць, душэўная неабыхавасць і таленавітасць аднолькава патрэбны для таго, каб стварыць галоўную кнігу для дзетак "Буквар" і пераўвасобіць з нацыянальнай адметнасцю па-беларуску яшчэ адну кнігу, галоўную кнігу для дарослых — Святое пісанне. І там, і там патрэбна найперш зразумець тон і манеру пісьма, сам тэмбр гучання кожнага слова, ягоныя магчымасці спалучэння ў сказы менавіта ў той адзіна магчымай плячэцы, якая дазваляе адэкватна ўспрымаць напісанае і зразумець яго безварыянтна, даходліва, спасцігаць не адно розумам, а і сэрцам, душой. Я перакананы, што любы тэкст толькі тады цалкам і адпаведна засвойваецца чытачом, калі ён дышае, жыве, пульсуе, калі ён насычаны эмоцыямі. Тэкст, які прайшоў праз душу, хвалюе найбольш, ён запамінаецца і разумеецца як нешта сваё, блізкае, перажытае, перадуманае. У гэтым свеце слова і жыве сёння Анатоль Канстанцінавіч Клышка. Жыве сам і хоча, каб з гэткай жа насычанасцю жылі і мы, ягоныя чытачы.

Хай жа так і будзе!

Анатоль БУТЭВІЧ
Фота Кастуся Дробава

Імя Дзмітрыя Пятровіча ўжо даволі вядомае ў беларускіх літаратурных колах, яго проза і паэтычныя творы друкаваліся ў перыёдыцы, і вось у сёлетнім студзені ў выдавецтве І. П. Логвінаў выйшла яго першая кніга вершаў "Белая квецень каханні". Прачытаўшы гэтае невялікае выданне, прыходзіш да высновы, што ёсць тры складнікі, на якіх грунтуецца творчасць маладога паэта: Радзіма, прырода, каханне. Такім чынам, тэматыка вершаў не адыходзіць ад канонаў паэтычнай беларускай класікі. Толькі навізна слова, прыпраўленая пэўнай доляй таленту, вызначае арыгінальнасць творчасці кожнага пісьменніка. Таму паспытаем на смак тое, што прапаноўвае нам Д. Пятровіч у сваёй кнізе.

Кожнаму з нас так хочацца разабрацца ў хітраспляценнях жыцця, асэнсаваць сваё месца ў навакольным свеце. Чалавеку заўсёды цікавы ён сам, яго асабісты лёс, а таксама лёс яго родных і блізкіх, а ў больш шырокім сэнсе — лёс яго народа, яго Радзімы. Таму так часта паэты прысвячаюць самыя прыгожыя словы Беларусі, і Дзмітрый Пятровіч не з'яўляецца выключэннем. Вершы яго прасякнуты любоўю да сваёй краіны ("Плыві, плыві над роднаю старонкай // Ты, песня шчасця, міру і любові!"), трывогай за яе будучыню ("У сваіх малітвах ты не забывай, // Мой Божа, Беларусь!"), і высокім акордам гучыць сцвярдзенне паэта аб асабістай адданасці Радзіме і вера ў яе вечнае жыццё ("У вяхах сівых святой краіне жыць — // Маёй блакітнавокай Беларусі!").

Што такое шчасце? Хто б ні задумаўся над гэтым пытаннем, якое з'яўляецца, па сутнасці, філасофскім па-

Квецень паэтычнага слова

Калі чалавецтва ўсё яшчэ заклапочана вынаходніцтвам вечнага рухавіка, то няхай супакоіцца, бо, як кажучь юрысты, прэцэдэнт вычарпаны. Можна смела зазначыць, што менавіта літаратурны працэс знаходзіцца ў вечным руху, бо на арбіце цудоўнай планеты, якая носіць назву "Беларуская літаратура", з'яўляюцца ўсё новыя і новыя асобы, чые імёны мы часта сустракаем у літаратурна-мастацкіх перыядычных выданнях, гартаем іх кнігі са свежым пахам друкарскай фарбы, іх творы гучаць на творчых вечарах, на радыё. Дзеянне гэтае, дзякуй Богу, сапраўды няспыннае і, галоўнае, мае вялікі пазітыўны патэнцыял, бо надае сэнс нашаму жыццю, насычае яго святлом, раскрывае вочы на прыгажосць.

няццем, павінен добра "паламаць" галаву, как знайсці адказ. У вершы "Мой край" Д. Пятровіч таксама разважае аб шчасці. Аказваецца, для шчасця чалавеку патрэбна так нямнога, але гэтае "нямнога" мае ўсеабдымны сэнс: "Што трэба для шчасця? А трэба нямнога: // Зялёны дубочак ля роднага дома, // Што дзед пасадыў (а калі — невядома), // Кало-дзеж ля плота, матуліна ўсмешка // І гэта з дзяцінства да сталасці сцежка, // Крынічка-раўчук са сцюдзёнай вадою, // І першая наша сустрачка з табою, // І поўня, што новым святлом праліецца... // То край мой. Ён любай Радзімай завецца." Так паэт абагульняе ўсе састаўныя часткі свайго шчасця, да такой высновы прыходзіць, і гэта імпануе нам, бо словы такія кладуцца на нашы сэрцы, яны сугучныя нашым думкам.

З дзяцінства, з малой радзімы і са святых пачуццяў да бацькоў бярэ пачатак жыватворны ручай жыцця чалавека. Памяць аб пяшчотным дзяцінстве, юнацтве ў чалавека нельга адабраць, і, не зважаючы на тое, што, па словах аўтара, застаўся ад іх "адзін туманок", успаміны

— неад'емная частка свядомасці любога чалавека, яны ідуць з ім разам дарогамі лёсу, ажываюць у яго думках, дапамагаюць у цяжкую хвіліну, натхняюць на высакародныя ўчынкi. Чалавек павінен шанаваць памяць сваёй сям'і, свайго роду, але вельмі важна не быць манкуртам і ў адносінах да Айчыны, трэба вывучаць яе гісторыю, захоўваць гістарычную памяць аб продках, каб не перарвалася нітка жыцця ўсяго народа, каб паэт з лёгкім сэрцам мог сказаць:

*Гавораць, што лёс нас
заўсёды вяртае
Да роднага ганку
з жыццёвых дарог.
Ды з нас толькі той
неўміручасць спазнае,
Хто памяць аб продках
нашчадкам зьярог.*

Нельга не адзначыць удаля замалеўкі прыроды, якіх няма ў кнізе "Белая квецень каханні": "Лета рамоніцца шчасцем квяцістым, // Плача дажджамі, шапача лістотай // І па лугах, срэбразванка-расістых, // Сонечнапромную лье пазалоту". Асаблівасці прыроднай з'явы ў вершы "Смуткам неба наўсцяж набрыняла" апісаны так натуральна і грандыёзна,

што бачыш найве імгненную перамену прыроды, а вастрыню ўспрымання радку надае выкарыстанне аўтарам сапраўдных ваенных тэрмінаў: "Смуткам неба наўсцяж набрыняла, // Налілося свінцом-чарнатою. // Чорнай вежы аголены голаў // Захістаўся ў нямым паднябессі". Верш напоўнены небяспекай, трывогай, і толькі параўнанне дажджу з жыватворным насеннем у канцы аповеда неак адразу здымае тую напружанасць, у якой мы міжволі знаходзімся ўвесь час, і гэты псіхалагічны прыём, што выкарыстаў Д. Пятровіч, дадае павагі да працэсу яго мыслення.

Замілаванасць і радасць ад свайго існавання на зямлі адчуваеш пры знаёмстве з нізкай вершаў, што ўслаўляюць прыроду, такіх лёгкіх і чысціоткіх, такіх празрыстых і сонечных, такіх светлых і добрых, як "Песня зімы", "Ранак марозны", "Выйшла восень", "Гукаў начных слізгаценні", "Адцвітаюць лугі", "Восень глядзіцца ў яснае люстэрка", "Навагодняя" і інш. Чытаць такія вершы можна і малым дзеткам, і падлеткам, і дарослым — ад іх уздзеяння ўсмешка кранае вусны і ўздымаецца настрой.

Але ж трэба ўліць і невялікую лыжачку дзэгцю у свае малінава-сіропныя разважанні аб творчасці маладога паэта. Паэтычная творчасць — плён бяспрэчнавольнага мастака слова, але ж у вершах усё павінна быць дакладным, факты падтасоўваць нельга нават на карысць рыфме. У вершы "Сыпле снег на бялюткія вішні..." паэт адзначае: "Цягне з поўдня зімы халадком". І чаго тады зіма бывае такой суровай і доўгай, як у гэтым годзе, калі яна прыходзіць з поўдня?

Лірычныя вершы Д. Пятровіча — прыгожая часцінка яго творчасці. Цяжка пісаць пра каханне і не паўтарыцца, калі ўвесь паэтычны сусвет напоўнены падобнымі пачуццямі. Чытаеш яго "Асенні вальс" з рэфрэнам: "Гарэў ліхтар", а прыпамінаеш адразу: "Свеча горела на stole, // Свеча горела" Б. Пастэрнака. Але ўсё ж такі пашчасціла вычытаць не так і мала радкоў, што падаліся мне нязбытымi, як гэтыя, да прыкладу, "Тады любові першай хруснуў // Паднамі хуткаспелы лёд".

Напрыканцы, хачу аддаць належнае Д. Пятровічу як паэту-барду. Хочацца напручыць, што песні, у якіх паэт адкрывае нам сваё сэрца, абавязкова прыносяць яму ўсеагульнае прызнанне і любоў. У кнігу ўвайшло іх не так і многа (толькі пяць), але ўсе яны вартыя нашай увагі, гавораць аб сапраўдных пачуццях, прыгожыя і вельмі напеўныя. Так што будзем чакаць яго новых вершаў і новых песень.

Надзея СЕНАТАРАВА

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета
ўзнагароджана ордэнам
Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

ГА «Саюз пісьменнікаў
Беларусі»

РВУ «Літаратура
і Мастацтва»

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Рэдакцыйная калегія:

- Анатоль Акушэвіч
- Лілія Ананіч
- Алесь Бадак
- Дзятла Барсук
- Святлана Берасцень
- Віктар Гардзей
- Уладзімір Гніламедаў
- Вольга Дадзімава
- Уладзімір Дуктаў
- Анатоль Казлоў
- Алесь Карлюкевіч
- Анатоль Крайдзіч
- Віктар Кураш
- Алесь Марціновіч
- Мікола Станкевіч
(намеснік галоўнага
рэдактара)
- Юрый Цвяткоў
- Мікалай Чаргінец
- Іван Чарота
- Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:
220034, Мінск,
вул. Захарова, 19

Тэлефоны:
галоўны рэдактар —
284-84-61
намеснік галоўнага
рэдактара — 284-66-73

Абслужыць:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі
і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-82-04,
284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у Інтэрнеце:
www.lim.by

Пры перадруку просьба
спасылалца на «ЛіМ».
Рукапісы рэдакцыя
не вяртае і не рэцэнзуе.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведамляюць сваё
прозвішча, поўнае імя і
імя па бацьку, пашпартныя
звесткі, асноўнае месца
працы, зваротны адрас.
Пазіцыя рэдакцыі
можа не супадаць
з меркаваннямі
і думкамі аўтараў
публікацый.
Набор і вёрстка
камп'ютэрнага цэнтра
РВУ «Літаратура і Мастацтва».

Выходзіць раз на тыдзень
па пятніцах.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая
ўстанова
«Літаратура і Мастацтва».

Друкарня Рэспубліканскага
унітарнага прадпрыемства
«Выдавецтва
«Беларускі Дом друку»
г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 79.

Індэкс 63856
Наклад 3057
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісаны ў друк
15.04.2010 у 11.00

Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 7
Заказ — 1773

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 1 0015

Гурт «Naka» парадаваў сваіх прыхільнікаў новым альбомам, які мае назву «Пора». У гэтым альбоме «Naka» робіць вялікі крок у накірунку да сябе. Як ні парадаксальна, але інтравертнасць дазваляе больш свабодна зірнуць на творчасць каманды і ацаніць яе непаўторнасць, асаблівую мастацкую мову. Альбом «Пора», па сутнасці, прыйшоў да нас з іншага часу: рок здаецца сёння не такім актуальным накірункам, як калісьці, ды і дзівосны жанр раманса падаецца з'явай, што даўно перайшла ў прастору класічных залаў. «Пора» — альбом для тых, хто ўмее слухаць і адчуваць, бо ў ім Наста Шпакоўская, лідэр гурта, аўтар слоў і музыкі, стварае тонкі, вобразны мастацкі свет, у якім суіснуюць прасасць, лёгкасць і сентыментальнасць.

«Naka»: крок да сябе

— **Наста, чаму новы альбом мае назву «Пора»?**

— У першую чаргу гэта назва адной з песень. Для мяне ж слова *пора* — шматграннае і шматзначнае: пара ўжо выпусціць новы альбом, *пора* як пара года і інш.

— **Ці агрозніваецца музычная стылістыка новага альбома ад альбома папярэдняга?**

— У любым выпадку гэта «прадукт» творчай працы аднаго калектыву, гэта песні, напісаныя адным чалавекам, і новы альбом — не радыкальны паварот у нейкі бок. Мы граем альтэрнатыўны рок, які становіцца больш жорсткім і драматычным. І ў гэтым альбоме ідзём тым жа шляхам, толькі крокі нашы становяцца больш упэўненымі, больш выверанымі і, на мой погляд, больш цікавымі. У альбом уваходзяць кампазіцыі крыху іншага кшталту, хоць і з'яўляецца асаблівасцю гурта «Naka» тое, што філасофскія песняў-роздуму, спроб штосьці прыняць і ўсвядоміць у нашым рэпертуары шмат.

— **Гурт існуе не так даўно, але за гэты час пра «Naku» даведліся не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі. А ці памятаеце вы, як запісалася ваша першая песня?**

— Гэта было вельмі даўно, і складана ўспомніць менавіта першую песню. У памяці застаецца яркім запіс нашага першага альбома. Калі мы прыйшлі ў студию Белтэлерадыёкампаніі, я зусім не разумела, што ў нас наперадзе праца, і сам працэс запісу песняў у студыі для мяне быў вялікай навінкай. Тады толькі пачынала займацца музыкай, і гарэла гэтым настолькі, што, магчыма, на нейкія прафесійныя рэчы проста не звяртала ўвагі. Мне хацелася бачыць вынік як мага хутчэй: увесць час падганяла гукарэжысёра, старалася кантраляваць і заўважаць усё. Зразумела, зараз, калі гурт існуе ўжо пяць год, падыход да працы крыху змяніўся, змяніўся і ўнутраны асяцяж, ён стаў больш

дарослым, больш арганічным і прафесійным. Калі мы запісалі другі альбом, праца ў студыі была арганізавана зусім па-іншаму.

— **Назву «Naka» адобрыў увесь калектыў гурта?**

— Я доўга думала над назвай (у той час са мной працавалі іншыя музыкі), было некалькі варыянтаў. Прыйшла, спыталася ў членаў гурта, яны адказалі: Naka — гэта добра. Так называлі мяне бацькі ў дзяцінстве.

нага альбома. Па-першае, руская мова (на жаль або на шчасце) мне бліжэй. На гэтай мове думаю, ды і працую ў Рускім тэатры. Але ў той жа час тую палітру і тыя нюансы, што я знаходжу ў беларускай мове, у рускай знайсці не магу, пагэтак з радасцю звяртаюся менавіта да нашай роднай мовы. Не думаю, што ў бліжэйшым будучым буду ствараць альбом толькі на беларускай мове. Але пісаць па-беларуску мне вельмі цікава!

гледачамі, якія ўважліва, спагадліва паставіліся і да сэнсу, і да падачы песняў. Многае з таго часу змянілася і ў манеры, і ў прафесіяналізме выканання песень, неаднаразова змянілася і каманда музыкаў, што граюць у гурце. Але тым не меней, акрамя цэплены, яркасці гэтых выступленняў не магу больш нічога ўспомніць.

— **Якія беларускія выканаўцы вам імпануюць?**

— Складана вылучыць кагосьці аднаго, каб не пакрыўдзіць іншых. Мне падаецца вельмі яркім на сённяшні дзень гурт «Ляпіс Трубецкой». Не магу сказаць, што гэта на 100 працэнтаў музыка маёй душы, але іх песні мне падабаюцца, асабліва тры апошнія альбомы, шуміха вакол іх і вакол творчасці гурта ў цэлым. Клішы, узровень выканання, безумоўна, прымушаюць іх вельмі моцна паважаць.

— **Наста, вы з'яўляецеся актрысай тэатра імя М. Горкага. У якіх спектаклях вас можна ўбачыць?**

— На жаль, на сённяшні дзень гэтых спектакляў не шмат, бо некаторыя з маіх любімых пастацовак ужо знялі з рэпертуару, хоць, мне здаецца, яны і зараз маглі б радаваць гледача. Сёння можна паглядаць спектаклі «Bel», «Ніначка», «Дзельны муж», «Перад заходам сонца», «Я твая нявеста».

— **Ці дапамагае майстэрства актёра вам як спявачцы?**

— Па праўдзе кажучы, пра гэта не думаю і стараюся сваю актёрскую прафесію, нейкія навыкі і тэхнічны тэатральны багаж пакінуць у тэатры. У працэсе напісання песень, каб яны атрымаліся сапраўднымі, жывымі, важна ачысціць сябе ад наносных штампаў, найгрышаў — усяго таго, чым грашаць актёры, ды і людзі ў жыцці. У музыцы стараюся максімальна прытрымлівацца сябе такой, якая я ёсць.

Гутарыў
Уладзіслаў ШЫКУРАЎ

На здымках: Наста Шпакоўская падчас канцэртаў.

— **Ці плануеце вы правесці турне па гарадах Беларусі, Расіі?**

— Мы ўжо мелі тры канцэрты ў розных гарадах нашай краіны, але турне гэта назваць складана. Аднак такія планы ёсць. Думаем правесці турне па раённых цэнтрах Беларусі. У Расію нас таксама запрашаюць, але ініцыятыва, як правіла, зыходзіць ад простых людзей, а не ад арганізатараў канцэртаў, таму тут далей размоў справа не заходзіць.

— **У ваш новы альбом уключаны песні на дзвюх мовах: рускай і беларускай. Ці плануеце вы выпуск асобнага беларускамоўнага альбома?**

— Я думаю толькі пра беларускамоўныя песні і не ўпэўнена, што маю ўнутраную патрэбнасць у стварэнні менавіта беларускамоў-

— **Ваша першае выступленне адбылося ў клубе «Графіці», пасля гэтага вы атрымалі ганаровую ўзнагароду клуба — дыплом «Адкрыццё года». Чым запомнілася першая ўзнагарода?**

— Зноў жа гэта, як і першая песня, было так даўно, столькі яркіх і цікавых падзей адбылося пасля гэтага, але я цудоўна памятаю першыя выступленні ў клубе «Графіці». Гэта мае першыя самыя трапяткія ўражанні. Адна справа, калі пятак песні, граеш іх на рэпетыцыях, думаеш, што яны добрыя. Іншая справа — калі выносіш іх на суд «жывога» гледача і бачыш зваротную рэакцыю. Памятаю гэтыя выступленні як радасныя, яркія салюты, падзеі, калі ўсё тое, што думалася адносна творчасці гурта «Naka», адносна песень, было пацверджана

У наступным нумары

Таццяна Заміроўская герояў сваіх апавяданняў ўзнагароджвае дзіўнымі імёнамі, нібы дзятчынкі з бурнай фантазіяй. Імкнецца назваць сваіх лялек экзатычна і загадкава — так яны выглядаюць больш прыгожымі і ўмоўнымі, а значыць, і таямнічымі. Гэтым мяккім і бяскрыўдным персанажам Таццяна прапануе самае сапраўднае і дарослае жыццё, са здрадай і несправядлівасцю, з надрыўным сорамам, з чорным пылам расстання і салёным морам адзіноты. Таму персанальны лялечны тэатрык Таццяны Заміроўскай часта больш нагадвае інфернальную батлейку. У маскоўскім выдавецтве «АСТ» нядаўна выйшла першая кніга апавяданняў вядомай беларускай музычнай журналісткі Таццяны Заміроўскай «Жизнь без шума и боли», з гэтай нагоды прапануем чытачам «ЛіМа» інтэрв'ю з пісьменніцай.

3 глыбінкі Паверым відавочцы і — выправім памылку

Мемарыяльная дошка, якой на доме № 47 па вуліцы Савецкай было ўвекавечана знаходжанне ў Лунінец у 1911 — 1912 гг. Якуба Коласа, утрымлівае гістарычную памылку, якая патрабуе выпраўлення.

Першаадкрывальнікам мясцін, звязаных з імем народнага песняра і асоб, якія былі яго знаёмымі ў лунінецкі перыяд жыцця, быў Леў Мірачыцкі — супрацоўнік Дзяржаўнага музея Якуба Коласа ў 1960-я гг. Пра свае пошукі ён паведаміў у лунінецкай раённай газеце «Авангард». У артыкуле, апублікаваным 26 студзеня 1961 года, аўтар спасылся на галоўную крыніцу звестак — ветэрана педагагічнай працы лунічанку Любоў Савінскую, дачку святара Мікалая Прорвіча, якога пісьменнік прыгадаў у трылогіі «На ростанях». Менавіта гэты лунічанін і даў прытулак апальнаму паэту, запрасіўшы яго ў Лунінец і падзяліўшыся прыватнымі ўрокам. Пазней у допісе, надрукаваным у той жа лунінецкай раёнцы, якая змяніла назву на «Ленінскі шлях», Любоў Савінская вітае рашэнне гарвыканкама перайменаваць вуліцу Завальная ў вуліцу імя Якуба Коласа і паўтарае словы музейнага работніка: «...Для ўвекавечання памяці

паэта добра было б яшчэ ўстанавіць мемарыяльную дошку на будынку школы № 1, таму што на гэтым месцы калісьці стаяла старая народная школа, у якой часова жыў Якуб Колас у свайго сябра Вікенція Філіповіча».

Мемарыяльная дошка, устаноўленая да 80-годдзя знаходжання народнага песняра ў Лунінец, сцвярджае, што ён жыў у доме, на якім яна прымацавана. Але сцвярджанне гэтае — памылковае. На самай справе ў старажытным доме ў той час здымала кватэру сям'я Уладзіміра і Любові Філіповічаў, якіх як госць наведваў К. Міцкевіч. Але няма сэнсу карэкціраваць надпіс: колькі год таму цяперашнім гаспадарамі дом рэканструяваны і страціў цікавы з архітэктурнага пункта погляду першапачатковы выгляд. Таму гэтую мемарыяльную дошку лепш захаваць у краязнаўчым музеі як прыклад шматгадовых пошукаў гістарычнай дакладнасці.

Канчаткова ж памылка будзе выпраўлена, калі мемарыяльная дошка з адпаведным сапраўднасці тэкстам з'явіцца на будынку СШ № 1 г. Лунінец. Магчыма, па прыкладзе Мікашэвічскай гімназіі, уганараванай імем паэта Уладзіслава Нядзведскага, гэта натхніць калектыву школы на імкненне насіць імя народнага песняра Беларусі Якуба Коласа, што было б годным падарункам да 100-годдзя з часу знаходжання яго ў нашым горадзе.

Таццяна КАНАПАЦКАЯ